

Hrvatski

glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Godina XXI

Broj 187

2023.

ISSN 1800-5179

Bokeljsko svitanje

Sadržaj:

- 3** Revija mladosti i ljepote
- 6** Kravata u Hrvata
- 9** Kotorški zbornik, časopis za promociju kulturne, povijesne i prirodne baštine Boke kotorske
- 16** Promocija nove knjige Željka Brguljana „Život Meduse / The life of the Medusa - likovna svjedočanstva, putovanja i stradanja Lloydova parobroda Medusa“ u Kotoru
- 19** Susret hrvatskih pjesnika u Boki kotorskoj
- 21** Intervju s prim. dr. Josipom Gjurovićem - Baštinik vrednota ostavljenih u naslijeđe
- 25** Predsjednik Milatović u službenom posjetu Republici Hrvatskoj
- 29** Izložba o pompi „karampana“ popraćena igrokazom ženske klapa „Bisernice Boke“ - Teku Vode Karampane
- 31** V. Hrvatske svjetske igre – Plemenita snaga sporta
- 34** XXII. Festival KotorArt
- 38** Aktualnosti
- 50** Kronika Društva
- 53** Otkrivena spomen-bista don Antonu Belanu (1953. – 2019.)
- 57** Uspomene donda Ferda Petovića sa Mula na ribarske dane u Boki kotorskoj
- 60** Jadranski otoci – Mali Lošinj
- 63** Iz ostavštine Milostislava Bartulice
- 68** Povijest brodskih kružnih putovanja u Boki kotorskoj – Theophile Gautier

Naslovnica: *Mandrać Iva Vizina, Zoran Nikolić*

“Hrvatski glasnik”, Kotor, je upisan u evidenciju javnih glasila kod Republičkog sekretarijata za informisanje RCG pod rednim brojem 04/01-1828 od 31.12.2002. godine. Časopisu je dodijeljen međunarodni standardni broj za serijske publikacije ISSN 1800-5179, koji je otisnut u gornjem desnom uglu korica. Časopis izlazi mjesečno.

Adresa: **Pjaca od muzeja 361, Stari grad, 85330 Kotor**
Telefon: +382 (0)32 304 232 · Faks: +382 (0)32 304 233
E-mail: hgd-kotor@t-com.me • WEB: www.hrvaticg.com
Žiro-računi: **520-361700-17 • 510-4741-76**
Osnivač i nakladnik: **Hrvatsko građansko društvo Crne Gore – Kotor**

Urednica: **Tijana Petrović**
Uređivački odbor: **Marija Mihaliček, Tripo Schubert, Joško Katelan, Marina Dulović, Danijela Vulović i Jasmina Bajo**
Lektorica: **Sandra Čudina** · Fotografije: **Matica, Radio Dux, Boka News, Radio Kotor, TO Kotor, KotorArt, Roko Stjepčević Zvonko Perušina, Miro Marušić, Zoran Nikolić, Pomorski muzej Crne Gore Kotor, Arhiva Bokeljske mornarice, arhiva HGD CG**
Grafička priprema i tisak: **Biro Konto, Igalo**
Naklada: 450 primjeraka

Poštovani čitatelji!

Poštovani čitatelji!

Pred vama je još jedan broj Hrvatskoga glasnika u kojem smo, kao i uvijek do sada, zabilježili zanimljive događaje – manifestacije, izložbe, promocije... koje su oplemenile našu svakidašnjicu.

Ovoga puta neću pisati o temama koje ćete čitati, već vas želim pozdraviti i zahvaliti na ljubaznosti, potpori i strpljenju koje ste mi pružali tijekom svih 12 godina koliko sam bila na čelu Uređivačkog odbora Hrvatskoga glasnika.

Osobne i obiteljske obveze ne ostavljaju mi više dovoljno prostora i vremena da se na najbolji mogući način posvetim uređivanju našeg časopisa, stoga je ovo posljednji broj koji potpisujem kao urednica. Tužna sam i ponosna u isto vrijeme.

Neizmjerne sam zahvalna rukovodstvu Hrvatskoga građanskog društva na prilici da na ovome mjestu budem toliko dugo, da mnogo toga naučim i upoznam divne ljude... Zahvalna sam svima s kojima sam surađivala i koji su imali strpljenja i razumijevanja i onda kada ih je meni ponestajalo! Posebno sam zahvalna mojim suradnicima i prijateljima iz Uređivačkog odbora, koji su mi uvijek bili „vjetar u leđa“ - razumjeli smo se bez mnogo riječi.

Ostajem i dalje posvećena očuvanju naše kulture i baštine, a novi urednik/ca imat će moju nesebičnu pomoć i potporu.

Još jednom vam zahvaljujem i srdačno vas pozdravljam.

Vaša urednica,
Tijana Petrović

Deseta Revija tradicijske odjeće i izbor najljepše Hrvatice u narodnoj nošnji izvan Republike Hrvatske za 2023. godinu

Revija mladosti i ljepote

Piše: Ljerka Sindik

„Nema ljepšega od djevojke koja ponosno nosi hrvatsku nošnju” – stoji u poruci Udruge Stećak i Hrvatske matice iseljenika koje organiziraju Reviju tradicijske odjeće i izbor najljepše Hrvatice u narodnoj nošnji izvan RH.

Za 10. jubilarni izbor prijavile su se Hrvatice iz cijeloga svijeta: 21 djevojka iz 14 zemalja (Italije, Mađarske, Njemačke,

Začetnik i inicijator održavanja ove revije i izbora je karmelićanin i dr. etnologije otac Zvonko Martić.

Velike Britanije, Sjeverne Makedonije, Crne Gore, SAD-a, Srbije, Austrije, Bosne i Hercegovine, Austrije, Argentine, Čilea i Perua), članice folklornih skupina, hrvatskih udruga, čuvarice hrvatske kulturne baštine i običaja.

Hrvatsko građansko društvo Crne Gore ove godine predstavljala je Ines Stevanović, dugogodišnja članica Bokeljske mornarice Kotor. Nošnja koju je nosila je dobrotška, a vlasništvo je BM Kotor.

Druženje je započelo okupljanjem djevojaka i njihovih pratnji ispred zgrade Hrvatske maticе iseljenika, obilježeno zajedničkom fotografijom, a onda je uslijedio put do Karmela sv. Ilije na Buškom jezeru.

Djevojke su tijekom boravka u Hrvatskoj i BiH imale fotografiranje na obiteljskom gospodarstvu „Roca“ u blizini Vranskog jezera.

Sutradan su uživale u vožnji brodom Pašmanskim kanalom, obilaskom Tkona (tipično ribarsko mjesto i luka, koje se nalazi na otoku Pašmanu, a koje se još naziva i „vratima Kornata“), zatim su bile gošće gosp. Ivana Kneza,

Ukratko kako panja izrađen je od slame i dio je nakita na glavi Bunjevki Hrvatica.
The panja hair ornament is made of straw and forms a part of jewelry worn on the head of Bunjevka Croatian women.

Detalj s izložbe

Ines Stevanović

gradonačelnika Biograda na Moru u kojem su se, na rivi ispred zgrade Gradske uprave, predstavile svojim domaćinima i brojnim turistima. Iste večeri otvorena je i multimedijalna izložba u Zavičajnome muzeju naziva „Hrvatske djevojačke nošnje i nakit kao dio europske baštine“. S 12 plakata velikog formata smiješile su se djevojke u hrvatskim narodnim nošnjama s prethodnih revija. Na jednoj od njih je i Antonija Ulčar u narodnoj nošnji Hrvata iz Boke kotorske.

Pri povratku u Tomislavgrad djevojke su posjetile Klišku tvrđavu, fotografirale se s domaćinima iz Splitsko-dalmatinske županije i općine Klis, te se upoznale s poviješću tog kraja.

Završna večer održana je 14. srpnja 2023. godine u 20 sati na Trgu gange i hajdučke družine Mijata Tomića u Tomislavgradu, a voditelj programa bio je Frano Ridjan.

U glazbenom dijelu programa nastupio je trio „Senso“ iz Mostara.

Publiku i djevojke prigodnim riječima pozdravili su: Mijo Marić – ravnatelj Hrvatske matice iseljenika, Dario Magdić – zamjenik državnog tajnika Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH, općinski načelnik Tomislavgrada Ivan Buntić, predsjednik Vlade Hercegbosanske županije Ivan Vukadin te ministrica kulture u FBiH Sanja Vlasisavljević.

Pobjedu je ove godine odnijela Mona Bandov iz SAD-a koja je nosila livanjsku nošnju. Majka joj je iz Tajlanda, a otac iz Livna. Titulu prve pratilje ponijela je Giulia Verdat iz Italije (konavoska nošnja). Druga pratilja je Malina Nadinić iz Argentine (konavoska nošnja). Najfotogeničnija Hrvatica u narodnoj nošnji prema glasovima s Facebook stranice „Stečka“ je Vivien Lašković iz Mađarske.

Sve ovogodišnje pobjednice dobile su replike hrvatskoga tradicijskog nakita iz različitih krajeva BiH i torbicu kreatorice Marije Perić, duvanjske dizajnerice, vlasnice tvrtke My Lovely Bag, koja je svojim radom, kreativnošću i proizvodima već odavno prešla granice BiH.

Žiri izbora najljepše Hrvatice u narodnoj nošnji izvan RH činili su: Josip Muselimović, Jozo Pavković, Marija Perić, Ivan Miloloža i Petar Galić.

Program je održan pod pokroviteljstvom Dragana Čovića, predsjednika HNS-a, Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH, Vlade HBŽ, Općine Tomislavgrad, te grada Biograda na Moru.

Ljerka Sindik i Ines Stevanović

Izložbe o kravati i prezentacija knjige „Hrvati ujedinjeni kravatom“

KRAVATA U HRVATA

Kravata je u hrvatskome jeziku definirana kao „dio odjeće koji se kao viseći ukras veže pod ovratnik košulje“

Priredio: Tripo Schubert

Kako je počelo?

Neprofitna ustanova „Akademia Cravatica“ pokrenula je 2008. godine projekt pod nazivom „Gradovi, regije, zemlje i kravata“ kojim je potaknula istraživanje povijesti kravate i promicanje vrijednosti simbolički povezanih s tim jedinstvenim predmetom muškog odijevanja.

„Akademia Cravatica“ osmislila je s Hrvatskom bratovštinom Bokeljskom mornaricom 809 Zagreb izložbu starih obiteljskih fotografija iz regije Boke kotorske u razdoblju od druge polovice 19. stoljeća do sredine 20., pod nazivom „Iz povijesti Boke kotorske - kravata u Bokelja“.

Na temelju podataka Željka Brguljana, jednog od autora ove izložbe, izložba je prvo prezentirana 2009. godine u Padovi u svetištu sv. Leopolda Bogdana Mandića, a u povodu III. skupa Hrvata iz Italije. Zatim je izložba prikazana u Trstu u Državnoj knjižnici. Iste godine postavljena je u Tivtu, u Muzeju i galeriji Buća-Luković.

U 2010. godini Izložba je postavljena u Etnografskome muzeju u Zagrebu, a u 2013. godini u Puli, kao poklon Hrvatskoj matici iseljenika. Na kraju, izložba je 2014. godine prikazana i stanovnicima Rijeke u Gradskoj knjižnici.

NOVA IDEJA

Predsjednica Američko-hrvatskog kongresa Nada Pritišanac Matulić i predstavnica u Ujedinjenim narodima, gledajući druge narode kako predstavljaju nešto iz svoga rodnog kraja, došla je na ideju da preko kulturnog blaga – kravate predstavi naše istaknute Hrvate iz iseljeničtva na način da Hrvatima u domovini, u Europi općenito, približi naše prekooceansko iseljeničtvo, a iseljeničtvu da približi domovinu.

Ideja o projektu „Kravata“ rodila se na jednoj od sjednica Ujedinjenih naroda u New Yorku, gdje Nada djeluje kao civilna predstavnica „Hrvatskog kluba za međunarodnu suradnju“.

Projekt „Kravata“ inače su inicirali „Crodiaspora“ i „American Croatian Congress“. Zamišljeno je da se putem kulturnog blaga KRAVATE promoviraju najistaknutiji pojedinci hrvatskog iseljeničtva u Ujedinjenim narodima, najprestižnijim svjetskim sveučilištima i Europskom parlamentu, uz prikaz njihovih doprinosa u njihovim zajednicama, u Hrvatskoj i u svijetu.

Ideja se vrlo brzo proširila po svim kontinentima i u tom trenutku nitko nije mogao naslutiti koliko će ovaj projekt sve zbliziti i povezati na jednoj novoj razini.

Istaknuti pojedinci iz iseljeničtva, iz svih krajeva svijeta, donirali su kravate ili odjevne predmete. Tako je nastala izložba „KRAVATA“.

Cilj ove izložbe je i da se svjetska sveučilišta povežu

međusobno. Jer, na svakom sveučilištu, gdje god je pokrenut neki projekt, ima Hrvata. Ovaj projekt spojio je sve kontinente.

Potaknuta ovim projektom i velikim zanimanjem mnogih iz hrvatske dijaspore diljem svijeta, Branka Bezić Filipović, velika poznavateljica hrvatskog iseljeničtva, priredila je knjigu „HRVATI UJEDINJENI KRAVATOM“.

Hrvatsko građansko društvo Crne Gore pridružilo se ovom projektu i prihvatilo da zajedno s Pomorskim muzejom postavi izložbu i promovira knjigu Branke Bezić Filipović. Knjigu je tiskala Naklada Bošković.

Nakon Dubrovnika, izložba je otvorena u Kotoru 12. lipnja uz prisutnost velikog broja zainteresiranih. Iz Kotora izložba se preselila u Split, a zatim u Zagreb. Nakon toga izložba će posjetiti Južnu Ameriku, Australiju, Sjevernu Ameriku te se vratiti u Europu.

Poziv da se priključi projektu „Kravata“ i napiše knjigu Branka Bezić Filipović je, kako je rekla, rado prihvatila. Napomenula je da je knjiga napisana trojezično, jer će običi svjetska sveučilišta i pokazati mladim ljudima da je domovina kravate Hrvatska. „Naslov knjige ‘Hrvati ujedineni kravatom’ nametnuo se sam od sebe, jer nakon što smo svuda po svijetu objavili koja je namjera ove priče, svi su se najedanput javili, ujedinili. To je ono jedinstvo za kojim i u domovini žudimo, ističemo ga i želimo ga postići do krajnjih granica“, istaknula je autorica prilikom promocije. „Kravata je nešto prepoznatljivo, mogla

bih reći iznad nacionalnog, jer svaki muškarac na svijetu ima kravatu. Imaju je čak i neke žene kao modni dodatak. U ovoj priči žene nismo izostavili. One su bile pozvane da poklone svoje marame i šalove“, završila je izlaganje Branka Bezić Filipović.

Moderator izložbe u Kotoru bio je Tripo Schubert, prvi predsjednik Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore. Izložbu je otvorio veleposlanik Republike Hrvatske u Crnoj Gori Veselko Grubišić koji je tom prilikom rekao „da Hrvati nisu ‘patentirali’ kravatu, ali da su je kao modni detalj u 17. stoljeću raširili diljem Europe, tako da je pod hrvatskim imenom postala i do danas ostala nezaobilaznim modnim dodatkom. Kolokvijalno, mogli bismo reći da je kravata rođena u Hrvatskoj, krštena u Francuskoj, dok su ulogu dadilja preuzele Engleska, Italija i Amerika, što su nastavili i ostali narodi. Tijekom Tridesetogodišnjeg rata (1618. - 1648.) Hrvati su bili prepoznatljivi s maramom oko vrata, pretečom današnje kravate. Od 1635. hrvatski vojnici služili su i u Francuskoj, pa je 1667. godine ustrojena i posebna hrvatska pukovni-

ja *Royal Cravates*. Ovi ovratni privjesci bili su dio bojne opreme Hrvata i neka vrsta raspoznavanja, jer u to doba još nije bilo vojničkih odora. Na dubljoj, simboličkoj razini, kravata posjeduje i dvije ključne vrednote zapadne civilizacije: vrlinu životne radosti i vrlinu mjere, pa možemo reći da je kravata upravo znak te suspregnute radosti“.

Nada Pritišanac Matulić dodijelila je za suradnju u pripremi izložbe zahvalnice direktorici Pomorskog muzeja Crne Gore Maji Uskoković i predsjednici HGD Crne Gore Rafaeli Pini Lazarević te najavila: „Kada obiđemo sve što smo isplanirali, dakle sva svjetska sveučilišta, UN i Europski parlament, sve što smo sakupili, a ovdje su samo fotografije naših sudionika, sve kravate, marame, biografije utjecajnih Hrvata diljem svijeta, poklonit ćemo ih Muzeju u trajno vlasništvo.“

Na biografiju autorice knjige, Branke Bezić Filipović, podsjetio je u ime nakladnika Zoran Bošković, koji je uz ostalo istaknuo da je ona od 2004. godine do danas objavila 16 naslova, od čega 13 iz područja hrvatskog iseljeničtva.

KOTORSKI ZBORNIK, časopis za promociju kulture, povijesne i prirodne baštine Boke kotorske

Priredila: Jasmina Bajo

KAO ŠTO SMO U
PRETHODNOM
BROJU NAJAVILI, NA
OVIM STRANICAMA
DONOSIMO DETALJNO
PREDSTAVLJANJE
SADRŽAJA KOTORSKOG
ZBORNIKA ZA ŠTO SU
ZASLUŽNE VESNA ČUČIĆ
I JASMINKA GRGUREVIĆ

Vesna Čučić: *Kotorski zbornik: časopis za promociju kulturne, povijesne i prirodne baštine Boke kotorske, god. I, 1 (2022.)*

Najprije bih uputila čestitke glavnoj urednici *Kotorskog zbornika* i predsjednici Ogranaka MH u Boki kotorskoj, gđi Mariji Mihaliček. Čestitam i građanima Kotora i Boke kotorske na još jednom vrijednom časopisu iz područja kulture i znanosti. Ovaj je specifičan utoliko što pokriva vrlo bogatu i slojevitou baštinu danas izrazite manjine u CG, i u cijeloj Boki, pa tako i u Kotoru. Demografske mijene naveliko su nastupile nakon II. svj. rata i ne prestaju, što bi mogla biti i jedna od tema za neki od sljedećih brojeva Zbornika. Također čestitam i članovima uredništva i cijelom timu

Objavljivanje *Kotorskoga zbornika* izrazito je vrijedan prinos kako očuvanju od zaborava, tako i proučavanju nekih manje poznatih sastavnica iz bokeljske prošlosti...

okupljenom oko prvoga broja Zbornika.

Ne mogu ne primijetiti da su u pozivnici navedene same žene kao predstavljačice! Čestitke navedenim ženama, ali i ženama uopće. Kad mi je netko na to obratio pažnju, sjetila sam se da su ne tako davno, i to u Dubrovniku, a vjerujem i u središnjici, prevladavali

istaknuti muški članovi kao autori, predstavljači, a također i u Matičinoj upravi. Evo, aktualna predsjednica Slavica Stojan treća je u nizu žena predsjednica MH u Dubrovniku. Je li to znak da su žene napredovale i svojim aktivnostima postale jake ili je, da se malo našalimo na naš račun,

to znak da muškarci u Matici gube interes?

Gospođa Marija svojim blagim pristupom, sa stilom, no jasno zacrtanog cilja, čvrsto, nenametljivom voljom ostvaruje velike i vrlo značajne projekte pod okriljem ovoga Ogranka. Čestitam joj što nako s lakoćom sve to drži na okupu i vodi naprijed, snažno i uporno. Mogla bih čak priznati da ostvaruje moje želje, pa i više od mojih nadanja, koje sam vazda imala na umu potičući osnutak Matičinog ogranka u Kotoru. Ogranak pod vodstvom gđe Marije već nekoliko godina ostvaruje svoje izvanredne rezultate. I, evo nas već i s prvim brojem časopisa. Zahvaljujem joj na tome što sam članica uredništva Zbornika, što sam s velikom radošću prihvatila. I sada kada u rukama imamo prvi broj časopisa i promoviramo ga, priznajem da mi je velika čast i da sam ponosna što sam dio projekta.

Prvi broj Zbornika nadišao je 300 stranica, bogato ilustriran s 20-ak priloga. Iz Crne Gore je očekivano više suradnika nego iz Hrvatske. Neki autori sudjeluju s dva ili više priloga. Brojimo 15 znanstveno-struč-

nih radova ili nešto više od 2/3 Zbornika. U rubrici Prilozi su tri teksta, u rubrici Proza dva, a pod Prikazima su osvrtna četiri knjige. Teme znanstvenih i stručnih radova su iz područja arheologije, povijesti, povijesti umjetnosti i arhitekture, brodogradnje, povijesti književnosti, povijesti knjige, glagoljskog pisma, jezične analize vjersko-književnog djela, demografske teme, crkveno-vjerska događanja, likovne, etnografske teme, povijest znanosti. Dakle, vrlo bogato s temama širokog spektra.

Ja sam zadužena govoriti o autorima s crnogorske strane. Pa bih krenula s našom predsjednicom i urednicom Zbornika, **Marijom Mihaliček**. Na početku kao i na kraju Zbornika prilozi su urednice. U uvodniku se urednica obraća čitateljima, a u zaključnom tekstu donosi izvještaj o četiri godine bogatom djelovanju Ogranka MH u Boki kotorskoj. No, gđa Marija ima i vrlo zanimljiv istraživačko-znanstveni rad u ovome zborniku *O članovima MH iz Boke kotorske od 19. st. do II. svjetskog rata*. Djelatnost MH tada se provodila preko povjerenika i članova. Prvi povjerenik u

Boki bio je don Srećko Vulović, postavljen 1877. godine za Kotor. Nakon Kotora već koju godinu kasnije i Budva, pa Tivat, Cetinje i Hercegovina. Novi dobivaju udruženja MH s povjerenicima i članovima. Podatke je autorica crpila iz godišnjih izvještaja MH, tako da je mogla pratiti i strukturu članova, njihovu dob, vjeroispovijed. Najjači kulturni pečat ostavili su svećenici iz Boke, članovi MH, njih 20-ak. Zato njima posvećuje najveći dio svoga rada, donoseći i njihove kratke životopise. Osim što su se bavili svećeničkim pozivom, oni su bili i visokoobrazovani, ostavivši traga kao znanstveni i kulturni djelatnici. Zanimljivo je da je među članovima MH iz Boke u izvještajima našla na dvojicu svećenika pravoslavne vjere. Dakle, suživot raznih vjeroispovijedi tada je bio, čini se, skladniji i manje podložan dnevnoj politici nego što je to postao nakon II. svjetskog rata.

Dalje bih išla redom i spomenula rad s kojim i počinje Zbornik. To je *Stranica ciborijuma iz Biskupije u Kotoru*, autorice **Zorice Čubrović**, umirovljene arhitektice i više konzervatorice iz Kotora. Rad će biti zanimljiv posebno povjesničarima sakralne umjetnosti, jer se autorica bavi detaljnom mjernom analizom i analizom otklesanoga reljefnog ukrasa. Tekst je bogato popraćen ilustracijama, fotografijama i crtežima.

Sljedeći prilog je *Brodogradnja kao veza Kotora i Korčule* nedavno preminule **Anite Mažibradić**, arhivistice iz Kotora. To je i njezin posljednji objavljeni tekst. Autorica daje zanimljivu usporedbu Kotora i Korčule na temu brodogradnje. Vremensko razdoblje o kojemu piše je od 14. st. do 17. st., a podatke crpi iz dokumenata Istorijskog arhiva u Kotoru.

S promocije

Ovdje prisutna, moja draga kolegica iz kotorske Gradske biblioteke **Jasmina Bajo**, bibliotekarska savjetnica i predsjednica Udruženja bibliotekara Crne Gore, bavi se *Poezijom Ljudevita Paskvalića u kontekstu renesansne poezije Dubrovnika i Boke kotorske*. Jasmina nam daje priču o Kotoru Paskvalijevo vrijeme. Govori o pjesnikovu životu i djelu, raščlanjuje Paskvalijevo poeziju na ljubavnu i prigodnu, na temu Kotora i Kotorana u njegovoj poeziji, te upućuje na potrebu ozbiljnog i sustavnog istraživanja književnog stvaralaštva Kotora i Boke kotorske.

Marija Starčević, također moja draga kolegica iz kotorske Gradske biblioteke i njezina upraviteljica, bavi se *Infinitivom u jeziku 'Nauka krstjanskoga' Ivana Antuna Nenadića*, svećenika rodom iz Perasta. Nenadić je svoj radni vijek proveo u crkvi sv. Stasija u Dobroti. Autorica detaljno analizira infinitiv u djelu koji je Nenadić objavio u Veneciji 1768. godine i zaključuje da autor često i raznovrsno upotrebljava infinitiv i da nije, kako bi se očekivalo, pretjerano pod utjecajem talijanskog jezika.

Robert Tonsati, kancelar Biskupije u Kotoru, danas je jedan od rijetkih svećenika rodom iz Boke. U tekstu na preko 20 stranica pod naslovom *Euharistijski kongres na Mulu 1938*. dao je bogat prilog poznavanju religioznosti i identiteta bokeljskih katolika. Spomenuti Euharistijski kongres u Kotorскоj biskupiji održan je u povodu 500. obljetnice rođenja bl. Gracije, 50. obljetnice izgradnje kapelice njemu u čast i osnutka Hrvatskog pjevačkog društva Zvonimir iz Mula. Ova crkvena tema, koja je do don Roberta bila svedena na novinsku vijest i crkvene izvještaje, s njegovim temeljitim pristupom postaje zanimljivo

Vesna Čučić

štivo i vrlo korisno za crkvenu povijest.

Sljedeća autorica je **Jasminka Grgurević**, članica uredništva ovoga Zbornika, po struci konzervator-restaurator, savjetnica u Centru za konzervaciju i arheologiju Crne Gore, Područno odjeljenje Kotor. U svome radu pod naslovom *Dva nepoznata djela Ivana Volarića i pitanje njihove prezentacije* autorica iznosi zanimljive detalje konzervatorskih zahvata na dvije slike vjerske tematike, popraćeno brojnim fotografijama. Tijekom konzervatorskih radova potvrđena je pretpostavka da je riječ o djelima slikara Ivana Volarića, rodom s

otoka Krka s kraja 19. st. Tijekom zahvata na slikama, koje su preuzete iz Crkve Gospe od Karmena u Perastu, utvrđeno je da su originalno pripadale crkvi sv. Stasija u Dobroti. Uz pomoć fotografije slike su se mogle i locirati u unutrašnjosti crkve. Međutim, u obnovi nakon potresa 1979. godine, unutrašnjost crkve je izmijenjena, tako da se Volarićeve slike sada više ne mogu vratiti na isto mjesto, ali se mogu vratiti originalnom vlasniku, crkvi sv. Stasija. Svakako je zanimljivo pročitati tekst u cijelosti i saznati kako je tekao konzervatorski i istraživački proces.

Sljedeći tekst je dr. **Tatjana Koprivice**, povjesničarke umjetnosti, sveučilišne profesorice čiji prilog u ovom broju Zbornika govori o *Doprinosu hrvatskih istraživača proučavanju Dokleje krajem 19. i početkom 20. vijeka*. Baldo Bogišić, Šime Ljubić, don Frane Bulić i dr. hrvatski su znanstvenici koji su se istaknuli u istraživanju povijesnih izvora o rimskom gradu Dokleji u blizini Podgorice. Vrlo zanimljiv pregled arheoloških istraživanja u kojima su, osim hrvatskih istraživača i znanstvenika, sudjelovali i Talijani, Englezi i Austrijanci. Autorica ističe da su hrvatski istraživači puno pridonijeli popularizaciji Dokleje i istaknuli potrebu njezina sustavnog arheološkog istraživanja. No zaključuje i kako je zadnje ozbiljnije zanimanje hrvatskih istraživača završilo 1909. godine s don Franom Bulićem. Uslijedili su ratovi i geopolitička pregrupiranja, tako da je Doklea pala u drugi plan. Zanimljiv tekst koji bi mogao poslužiti i kao poticaj arheolozima i istraživačima na nastavak radova.

Slijedi zanimljivi prilog **Ane Vuksanović**, romanistice i prevoditeljice iz Tivta, o pjesniku iz emigracije *Vjenceslavu Čížeku – simbolu borbe za slobodu riječi i misli*, rodom iz Denovića. Autorica počinje svoj tekst s konstatacijom da se o tome hrvatskom pjesniku, dugogodišnjem političkom emigrantu i zatočeniku u jugoslavenskim zatvorima, malo zna. Utoliko je bitno da je tekst objavljen u ovom Zborniku, jer ga i rodni kraj može bolje upoznati, a budući istraživači imati uporište za daljnja istraživanja o ovome zanemarenom pjesniku.

Posljednji tekst autora iz Crne Gore nalazi se u rubrici Prilozi. Riječ je o *Suhozidnoj baštini planinskog zaleđa Boke kotorske* Željka Starčevića, planinara, arheologa i speleologa iz Herceg Novog. Savjetnik je za zaštitu i valorizaciju kulturne baštine u Agenciji za razvoj i zaštitu Orjena. Među najboljim je poznavateljima starih bokeljskih sela u zaleđu. Prostor u zaleđu koji je autor promatrao bile su dvije planine nad Bokom – Orjen i Lovćen, i to prostor od 700

metara iznad mora koji ulazi u kopnenu granicu općina Herceg Novi i Kotor. Vremenski je obuhvatio raspon od prapovijesti do najnovijih primjera gradnje suhozida. Opisuje najstarije primjere s ulaza ispred nekoliko špiljskih lokaliteta; zatim tumule ili gomile većinom ilirske oko naselja između 400 i 800 m nadmorske visine te gradine, koje su dosta rijetke. Opisuje razna sela u zaleđu, orjenske ljetne stanove (katune), pa pode – terasaste njive, austrougarsku lokalnu javnu gradnju i završava s recentnom gradnjom, razgradnjom i obnovom te iznosi kakve su perspektive gradnje suhozidom.

I da zaključim! Po raznolikosti tema, lijepo oblikovan i s prijateljskim grafičkim dizajnom, Zbornik je uistinu časopis za promociju kulturne, povijesne i prirodne baštine Boke kotorske. Čestitam predsjednici na uredničkom poslu i na općenitom uspjehu u vođenju ogranka MH u Boki. Želim joj ustrajnost, da i dalje bude ovako učinkovita i kreativna, da i dalje uspješno okuplja kvalitetne priloge i suradnike.

Jasminka Grgurević **S promocije Kotorskog zbornika**

Na samom početku citirat ću don Roberta Tonsatija, kotorskog svećenika koji govoreći o bokeljskoj historiji, kulturi i umjetnosti, a parafrazirajući izreku sv. Bernarda iz Chartresa koja kaže da smo mi poput patuljaka koji su nošeni na leđima divova, zaključuje: „Upravo smo mi ovdje patuljci nošeni na leđima divova, a ti divovi su svi ljudi, protagonisti bokeljske povijesti ili povijesti umjetnosti u Boki kotorskoj

koji su nama omogućili uživati u tako neizmjerljivo bogatoj i doista neshvatljivo velikoj umjetničkoj, kulturnoj i povijesnoj baštini, koja je koncentrirana na doista malom prostoru.“

Naš zadatak je da ovaj mali prostor, koji karakteriziraju različiti historijsko-umjetnički i kulturni dodiri i stilski preplitanja, čuvamo s ciljem njegove cjelovite, univerzalne vrijednosti, istražujemo primjenjujući dostupne metodološke alate. Radi se o zadatku koji u sklopu suvremenih strukovnih postulata podrazumijeva transdisciplinarnost u pristupu, a to znači da smo

obvezni prelaziti granice različitih područja disciplinskog znanja i stvaramo potpunije slike stvarnosti, integriranije, pa prema tome i istinitije, i pri tome koristimo istraživačke metode različitih disciplina i njihovo međusobno međudjelovanje.

Jedan od doprinosa potrebi i nadsve obvezi usporedog isčitavanja tih prepleta da bi se bolje razumjele, pravilnije i potpunije tumačile kulturno-historijske i prirodne vrijednosti Boke kotorske, a time i njezino višeslojno biće, upravo je i časopis čiji prvi broj noćas

predstavljamo - Kotorski zbornik.

S hrvatske strane u prvom broju Zbornika znanstvene i stručne radove, stručne priloge i priloge iz književnosti dali su: **Grozdana Franov Živković, Lovorka Čoralić, Vesna Čučić, Mario Katić, Željko Brguljan, Stjepan Sučić, Slavica Stojan i Domagoj Vidović.**

Radovi autora iz Hrvatske donose nove podatke o glagoljici u Kotorskoj biskupiji, kotorskim iseljenicima u bratovštini sv. Jurja i Tripuna u Mlecima, biografskom djelu o Kotoranima koji je napisao Francesco Maria Appendini, o hodočašću Gospi od Škrpjela u kontekstu maritimnih hodočašća, o kulturno-prosvjetnim društvima na Prčanju do Drugog svjetskog rata, o doti Konavočke Marije Pušić, o putopisima, crticama i pjesmama o Boki kotorskoj i potresu u Boki 1667. godine.

*****

1. Dr. sc. Grozdana Franov Živković, iz Zavoda za povijesne znanosti HAZU-a u Zadru, u radu ***Glagoljica u Kotorskoj biskupiji*** iznosi nove podatke o upotrebi glagoljice u većini župa kotorskog, hercegovačkog i peraškog dekanata u prošlosti, počevši od prvih spomena o glagoljici na području Kotorske biskupije, koje nalazimo u odlukama splitskih sabora 925., 928., 1060. i 1074. godine. Iznesene postavke autorica potkrepljuju činjenicom da su u mnogim župama pronađeni tiskani misali i brevijari ili postoje podaci da su župnici govorili misu iz tih tiskanih glagoljskih knjiga, kao i dokazima da su u bokokotorskim župama djelovali školovani glagoljaši s drugih područja, npr. zadarskog, krčkog, splitskog, koji su u svojim župama stekli osnovno glagoljaško obrazova-

Jasminka Grgurević

nje koje su kasnije usavršavali u glagoljaškim sjemeništima u Priku pokraj Omiša ili zadarskom glagoljaškom sjemeništu Zmajević, a koji su u nekom razdoblju zbog nedostatka školovanih bokokotorskih glagoljaša djelovali u Kotorskoj biskupiji.

Autorica naglašava potrebu nastavka daljnjih istraživanja arhiva na području Boke kotorske, ali i hrvatskih, kao i istraživanja zadarskih, šibenskih, splitskih arhiva, te onih s krčkog i riječkog područja i ostalih koji će, prema njezinu mišljenju, donijeti nova sa-

znanja o glagoljaštvu ovog područja.

2. Dr. sc. Lovorka Čoralić, iz Hrvatskog instituta za povijest, u radu ***Kotorski iseljenici u bratovštini sv. Jurja i Tripuna*** prikazuje kotorske prinose nacionalnoj bratimskoj udruzi sv. Jurja i Tripuna (Scuola degli Schiavoni), u Veneciji, njihovu ulogu u njezinu osnivanju 1451. godine, navodi Kotorane koji su obavljali različite dužnosti u upravnim tijelima udruge, kao i druge oblike povezanosti te skupine

Bokelja s bratovštinom i njezinom matičnom crkvom.

O tome, ističe, svjedoče i arhivski spisi pohranjeni u središtu bratovštine kao i podaci iz sekundarnih izvora, npr. oporuka kotorskih iseljenika u Mlecima, koji potvrđuju njihovu bliskost i povezanost s bratovštinom. Podaci o brojnim darovnicama pokazuju u kojoj je mjeri ekonomska snaga Kotorana pridonosila općem napretku udruge. Činjenica da je svetac - zaštitnik grada Kotora imenovan i jednim od zaštitnika bratovštine, prema autorici, jasno svjedoči o prevagi, moći i utjecaju Kotorana u prvim desetljećima djelovanja bratovštine.

Autorica zaključuje da povijest prekojadranskih iseljavanja zavrjeđuje posebno istraživanje, dok je istodobno povijest kotorske iseljeničke zajednice u Mlecima, njihova povezanost s nacionalnom bratovštinom tema koja, prema opsegu i bogatstvu svoje građe, zavrjeđuje poseban monografski rad.

3. Zahvaljujući učenom Talianu, Francescu Mariju Appendiniju, koji je u Dubrovniku boravio skoro 40-ak godina, i Kotorani su dobili biografski rječnik znamenitih Kotorana pod naslovom *Memorie spettanti ad alcuni uomini illustri di Cattaro*. Rječnik je objavljen u tiskari Antonija Martecchinija u Dubrovniku 1811. godine. Ovo djelo predstavlja nam **dr. Vesna Čučić, ravnateljica Dubrovačkih knjižnica u mirovini i ranija predsjednica OMH u Dubrovniku. Autorica ističe da je plan F. M. Appendinija bio da se objave biografski rječnici znamenitih ljudi iz svih gradova uz dalmatinsku obalu. U tome planu dobio je i pomoć dijela učenih ljudi od Zadra do Kotora. U Appendinijevu djelu *Memorie* pratimo djelovanje**

54 znamenite osobe iz Boke kotorske u pet stoljeća, od 14. do početka 19., a najviše ih je iz grada Kotora, skoro 70%, od manjih mjesta prednjači Perast s nešto manje od 15%, Budva je s 9% ispred Dobrote i Herceg Novog, koji imaju svaki po dvije znamenite osobe.

Činjenica da znameniti Kotorani imaju svoj biografski rječnik, sve popularniji žanr 19. stoljeća, svjedoči o važnosti grada Kotora koju je imao na kulturnoj karti dalmatinskih gradova, ali kako autorica ističe i činjenici da je Kotor bio sastavni dio europskih kulturnih trendova. Memorie su svakako bitno polazište za sva sljedeća istraživanja znamenitih Bokelja.

4. Dr. sc. Mario Katić, izvanredni profesor Sveučilišta u Zadru, Odjel za etnologiju i antropologiju, u radu ***Hodočašće Gospi od Škrpjela u kontekstu maritimnih hodočašća*** razmatra hodočašće Gospi od Škrpjela, koje je neodvojivo povezano uz more i maritimni način života, ali i otvara neke nove interpretacijske mogućnosti, kutove promatranja i postavlja istraživačka pitanja na koja tek treba početi davati odgovore uz daljnja etnografska istraživanja. Autor u radu ističe kako je promatranje hodočašća Gospi od Škrpjela u širem interpretacijskom kontekstu maritimnih hodočašća obećavajuća perspektiva koja nam može dati novi pogled na ovu vrlo staru, istraživački i religijski zanimljivu praksu. Stoga će prema mišljenju autora u nastavku etnografskih istraživanja hodočašća Gospi od Škrpjela, uz projekt ***Jadranska maritima hodočašća u lokalnom, nacionalnom i transnacionalnom kontekstu***, jedan od temeljnih ciljeva biti pokušati razmotriti doprinos promatranja

i ovog hodočašća kroz prizmu maritimnih hodočašća.

5. i 6. Željko Brguljan, profesor i neovisni istraživač kulturne baštine, slikar i publicist, naš sugrađanin koji živi i stvara u Hrvatskoj, u prvom broju Kotorskog zbornika donosi dva stručna rada: prvi, ***Prilog proučavanju kulturno-prosvjetnih društava na Prčanju do Drugog svjetskog rata (I. dio)*** i drugi, ***Dota Konavočke Marije Pušić udane na Prčanj i poveznice s obitelji Vizin***.

Dosad se o kulturno-povijesnim društvima na Prčanju pisalo rijetko, opsegom malo, a sadržajno najčešće oslanjalo na osnovne podatke o prčanjskim društvima autora Nika Lukovića iz izdanja Prčanj, 1937. godine.

Ovim člankom autor nastoji zaokružiti temu kulturno-prosvjetnih društava na Prčanju (Slavjanska čitaonica, Hrvatsko radničko društvo „Sloga“, Prosvjetno društvo „Lisinski“, Sokolsko društvo Prčanj) temeljeći članak na dostupnoj literaturi, arhivskim izvorima i ondašnjem tisku i sam svjesan da ova tema zahtijeva i iscrpnije istraživanje te da je ovim radom na neki način trasirao put budućim istraživačima.

Konavoka Marija Pušić bila je dugogodišnja dvorkinja u obitelji Mare i Joza Visina na Prčanju. Godine 1901. udala se u obitelj Kordić, doseljenu na Prčanj s otoka Visa. U toj se obitelji generacijama čuvao račun s popisom njezina miraža. U radu ***Dota Konavočke Marije Pušić udane na Prčanj i poveznice s obitelji Vizin*** Željko Brguljan bavi se analizom ovog računa, usporedno istražujući podatke o mladoj i njezinoj poslodavki te njihovim obiteljima. Sadržaji Marijine dote zanimljivi su ponajprije zbog lokalnog dijalekta kojim su navedeni pojedini elementi

miraza, ali i pokazatelj su socijalnog statusa mlade.

Ovim radovima autor nastavlja svoje bavljenje temama koje upućuju na vrijednosti i pridonose očuvanju najfinijih niti od kojih je satkana sama bit Boke kotorske.

PRILOZI

7. Stjepan Sučić, nekadašnji potpredsjednik MH, u prilogu **Boka kotorska – putopisi, crtice i pjesme** prikazuje različite putopise i crtice te književne zapise o Boki koji su danas manje poznati. Autor u svom izboru donosi tekstove iz *Vijenca* i *Hrvatskog kola*, raznih knjiga i časopisa, i iz ilustriranog časopisa *Svijet* koji je od 1926. do 1937. donosio bogate reportaže o slavljinama i posebnim društvenim i kulturnim događajima. Autor posebno ističe ulogu Ivana Kukuljevića Sakcinskog koji je objavljujući *Putne uspomene iz Hrvatske, Dalmacije, Albanije, Krfa i Italije* donio dragocjena svjedočanstva o hrvatskim gradovima i krajevima, kao i činjenicu da su nakon Kukuljevićeve putopisa uslijedila putovanja filologa i književnika, prirodoslovaca i povjesničara koji su opisivali Boku kotorsku, pjevali o njoj i odabirali razne teme i na svoj način darivali književnoj i znanstvenoj publici, školama i umjetničkim društvima.

Smatramo važnim ovom prilikom podsjetiti, što i autor ističe, da je nedugo nakon svojih velikih putovanja po hrvatskim gradovima i krajevima Ivan Kukuljević Sakcinski 1874. izabran za predsjednika Matice hrvatske. Uslijedilo je donošenje vrlo ambicioznog, hrabrog i nadasve korisnoga izdavačkog plana i programa, a što je posebno značajno - Matica hrvatska višestruko je povećala broj svojih članova.

To je bila književna publika koja je čitala i proučavala djela suvremenih pisaca i djela iz svjetske književnosti, koja su promišljeno birana, odlično prevedena i izvrsno likovno opremljena. Ne samo da su hrvatski pisci pisali o Boki kotorskoj, nego su njihova djela stizala u bokeljske čitaonice i biblioteke.

8. Dr. Stanislava Slavica Stojan, znastvena savjetnica u Zavodu za povijesne znanosti HAZU-a u Dubrovniku i redovita sveučilišna profesorica Sveučilišta u Zagrebu i Sveučilišta u Dubrovniku, u prilogu **Potres u Boki 1667. godine** donosi podatke o ovoj *Velikoj trešnji*, kako se potres koji je pogodio jugoistočni dio jadranske obale 1667. godine u historiografiji nazivao, i uspoređuje izvore koji opisuju ovaj događaj u Kotoru i Dubrovniku. Uz opis događaja koji je u formi pjesme dao Andrija Zmajević, u to vrijeme župnik Perasta, koji je toga tragičnog jutra 6. travnja 1667. godine bio krenuo iz Perasta u Dubrovnik, a potres ga je zadesio na otoku sv. Jurja pred Perastom, autorica donosi podatke iz pisma dubrovačkog nadbiskupa Pietra de Torresa, Izveštaj pomorca Vicka Giümetu (Đimeta), koji je poslao nadzornik iz Kotora da u Zadru posvjedoči pred generalnim providurom što se dogodilo u Boki, službeni izvještaj iz Kotora koji je dao kanonik Tripun Drago Caterinu Cornaru, generalnom providuru u Zadru, kao i svjedočanstvo kotorskog pjesnika Ivan Bolice Kokoljića.

Time se u radu objedinjavaju svjedočanstva o posljednjem katastrofalnog potresa 1667. godine poslije kojeg život u Boki više nije bio isti. U potresu je u Kotoru, kako iz izvještaja saznajemo, „polovica kuća srušena... pao je dio

gradskih zidina, kao i dva zvonika i pročelje katedrale. Srušena je i crkva Gospe od Anđela i samostan u kojemu su sve dumne poginule...“.

Autorica ističe da se dokumenti o tome događaju nalaze u fondovima mletačkoga Dubrovačkoga državnog arhiva, ali i da su važan i neizostavan izvor djela pjesnika koji su potres doživjeli.

*****

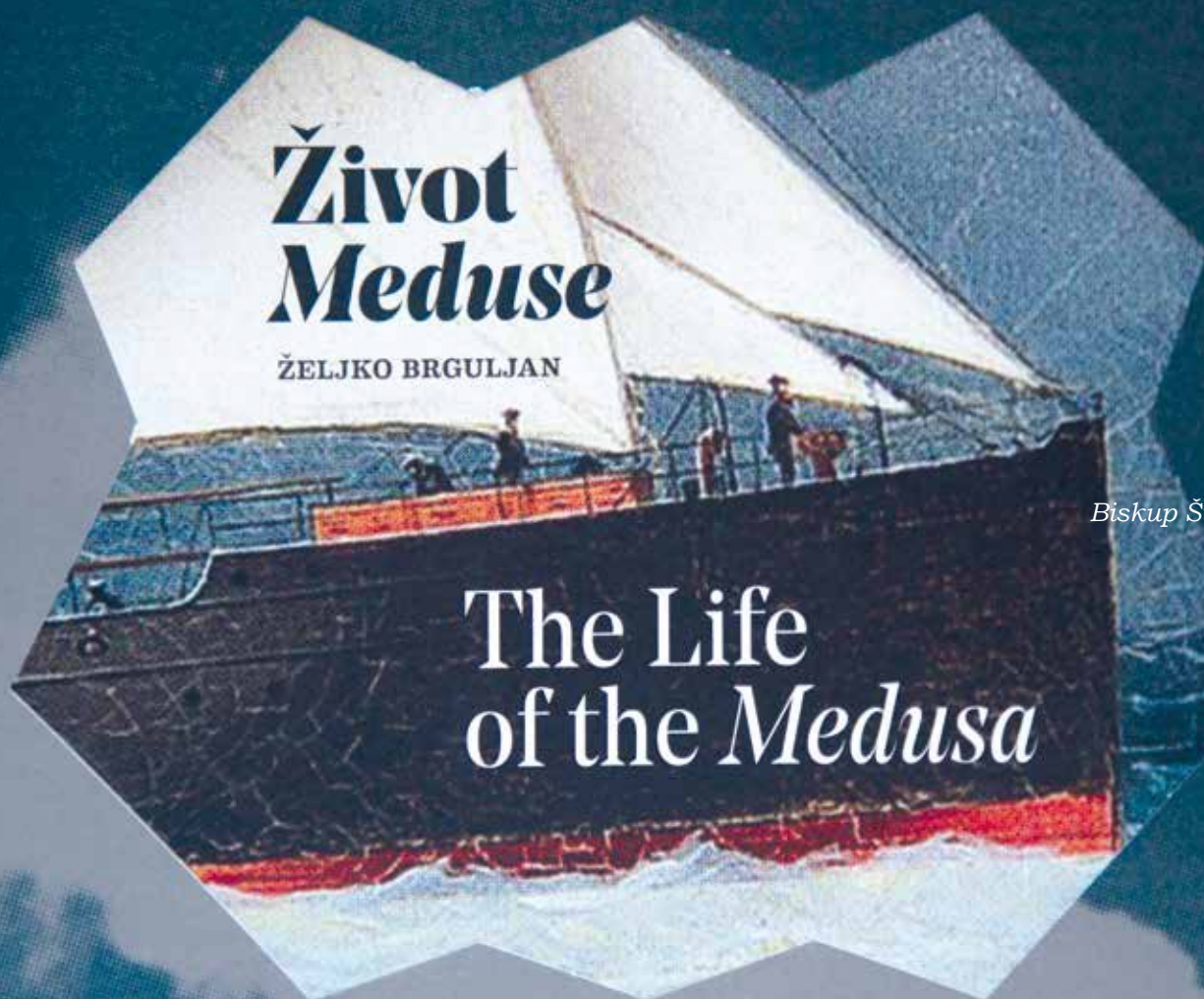
I na kraju, na naslovnoj stranici Zbornika, na modroj morskoj plohi, nad valovima, s jedrenjacima u pozadini, uspravno, kao laterna, postavljen je Sv. Tripun s modelom grada Kotora u ruci, rješenje dizajnera Marija Aničića. Riječ je o mramornoj skulpturi mletačkog skulptora Franćeska Kabjanke koja se nalazi na oltaru crkve sv. Josipa u starome gradu.

Ove dvije simbolične slike, slika mora i slika Sv. Tripuna, spojene u jednoj poruci predstavljaju zapravo i sve ono što Koterski zbornik svojom idejom i realizacijom u sebi nosi - okosnicu oko koje se trebaju okupljati, vrtjeti i širiti podaci o bokeljskoj kulturno-historijskoj i prirodnoj baštini, kako je zatičemo, istražujemo, tumačimo, prihvaćamo, kakvu smo dužni čuvati i dalje prenositi.

Dakle, pred nama je prvi broj časopisa čiji je cilj, uz ostalo, povezivanje istraživačkih rezultata i podataka o ovom „dosta malom“, ali ipak jedinstvenom prostoru, te isticanje značaja tih veza i transdisciplinarnog širenja istraživačkih krugova u cilju stvaranja klime u kojoj će opstati i razvijati se svi oni koji se ovim prostorom bave, i koji će se baviti u budućnosti.

Hvala vam,
Jasminka Grgurević

Promocija nove knjige Željka Brguljana
„Život Meduse / The life of the
Medusa - likovna svjedočanstva,
putovanja i stradanja Lloydova
parobroda Medusa” u Kotoru

Biskup Štironja

Priredila: Jasmina Bajo
Fotografije:
Anton Gula Marković

Monografija „**Život** Meduse / The life of the Medusa - likovna svjedočanstva, putovanja i stradanja Lloydova parobroda Medusa“, autora Željka Brguljana, promovirana je 28. 7. 2023. u Pomorskom muzeju Crne Gore u Kotoru u sklopu književnog programa KotorArta.

Izdavač knjige je Hrvatski pomorski muzej u Splitu, dok je dizajn radio Mario Aničić.

Parobrod Medusa austrijskog Lojda (Lloyd) u Trstu, uz brod - blizanac Pandoru, prvi je čelični Lojdov parobrod. Na njegovom poniranju u Trstu bio je prisutan austrijski car Franz Josef sa suprugom Elisabet - Sisi. Sretno je zaplovio Jadranom, pa zatim putovao u sve udaljenije luke. Poput poznatih pustolova i ovaj brod imao je buran „život“. Ploveći svjetskim morima povezivao je mnoge luke između dalekih zemalja - Brazila i Indije. Prema autorovom otkriću, jedan je od najviše puta naslikanih brodova. Njegovih jedanaest portreta pronađenih u Crnoj Gori, Hr-

vatskoj, Sloveniji i Italiji otvorili su uzbudljiva poglavlja bur-noga brodskog „života“.

Uvodni dio posvećen je pomorskoj aktivnosti Bokelja u Trstu, posebno zapovjednicima Lojdovih parobroda koji su bili ne samo brojni nego i iznimno cijenjeni, a knjiga započinje i završava esejem o moru. Time je pripovijedanje o parobrodu Medusa satkano od povijesnih činjenica i mitova, od pomorskih pothvata i stradanja, a obogaćena književnim i likovnim prikazima... Ona teče paralelnim tekstom na hrvat-

skom i engleskom jeziku i nizom biranih ilustracija.

Maja Uskoković, direktorica Pomorskog muzeja, istaknula je da su djela Željka Brguljana zasnovana na golemom rasponu historijskih izvora i literature i stoga su vrlo korisna za rad na istraživanjima svih drugih istraživača koji se bave pomorstvom i kulturnom baštinom. Temeljnim traganjem po literaturi, arhivskim dokumentima i zbirnama, autor je otkrio nesvakidašnji život parobroda Medusa. Zahvaljujući

inovativnosti autora, naglasila je Uskoković, čitatelj putuje morem historije, mitologije, slikarstva i književnosti. Najavila je da će Pomorski muzej Crne Gore nastaviti suradnju s autorom koji će prirediti za izdavanje monografiju „Kape-tani i jedrenjaci Prčanja“ čiji je autor nekadašnji kustos pomorsko-tehničke zbirke Pomorskog muzeja, pokojni Petar Palavršić, a u muzeju će biti priređena i izložba slika Željka Brguljana „Zaliv tišine“.

Zamjenica direktora Hrvatskoga pomorskog muzeja iz Splita Mirja Lovrić govorila je o knjizi koja, prema njezinu

mišljenju, nije tek priča o životnom vijeku jednog broda koju nam je autor ispriповijedao nakon istraživačkog rada, već se traganjem u literaturi i arhivskoj dokumentaciji autoru podastro zanimljiv i uzbudljiv životni tijek jednog broda koji je portretiran od vremena rađanja preko vrhunca moći do zadnjih dana. Ova monografija je puno više od same monografije. Nadahnuta poviješću, ona je izvrstan povijesni izvor, spoj priča koje bilježe mit i legendu te u konačnici autorova sposobnost da izrazi suživot slikarstva i književnosti. Ova monografija zapravo je pisani „ex-voto“, u primjerenom formatu, dvojezično napisana i izvršno grafički dizajnirana, djelo je autora koji iza sebe ima respektabilan izložbeni i izdavački opus.

Historičarka umjetnosti Ljiljana Zeković vidi Željka Brguljana kao dosljednog istraživača neiscrпne riznice pomorskog, kulturnog i umjetničkog blaga Boke kotorske, čije će ime ostati upisano u njezinim analizama kao ličnost koja je ostavila trajan trag u proučavanju i valorizaciji njezinog, u kontekstu vremena, daljeg i bližeg nematerijalnog i ma-

terijalnog historiografskog i kulturnog naslijeđa. Podsjetila je na to da je za ovaj hvaljevrijedan istraživački pothvat autora inspirirala slika parabroda Medusa u oluji koja pripada obiteljskoj ostavštini njemu drage bokeljske porodice, a koja je privukla njegovu pažnju svojom misterioznom austom. Daljnjim istraživanjem utvrdio je da po broju slika parabrod Medusa zauzima jedno od vodećih mjesta u historiji pomorstva. Autor knjige svakoj slici posvećuje posebnu pažnju u kontekstu njezina dokumentarno-historijskog značenja i kompozicijskih rješenja likovne provenijencije. Zapravo, on koristi dva pristupa u njihovom tumačenju - perceptivni i imaginarni, koji je projekcija osobnih impresija tako da Brguljan uz znanstvene i stručne analize u svoj rad unosi po-

sebnu notu senzibilnosti koja karakterizira njegov cjelokupni rad. Upravo ovi principi predstavljaju pokretačku snagu Željka Brguljana koji je i u ovoj djelu, uz mnogobrojna druga djela, ispriповijedao radnju na duhovno bogat i emotivno topao način pa knjigu čitamo kao romanesknu bajku temeljenu na stvarnim događajima.

Željko Brguljan rekao je da se za životnu priču parobroda „Medusa“ zainteresirao kada je u obiteljskoj kući porodice Đurović na Prčanju naišao na jednu umjetničku sliku neimenovanoga kineskog slikara iz 1885. koja prikazuje taj parobrod u oluji na oceanu. „Smatrao sam da knjigu ne bi trebalo opteretiti time da bude samo znanstvena ili stručna, temeljena samo na nekim arhivskim izvorima i relevantnoj literaturi te se onda teško čita, stoga sam u nju uključio ono što uvijek radim - likovne opise broda i analizu tih slika, a uz to i mitološku priču o Meduzi - jednoj od triju sestara Gorgone iz grčke mitologije, te Meduzu u književnosti, ali i nekoliko svjetski poznatih slika s likom Meduze“, ističe autor.

Ljiljana Zeković zaključila je da je Željko Brguljan svojim brojnim knjigama ugradio jedan dragocjeni kamen znanja i mudrosti u veličanstveni hram posvećen duhovnosti Boke kotorske pridonoseći sjećanju na ono što treba s pažnjom i ljubavlju njegovati kao nijeme i rječite svjedoke tisućljetnoga civilizacijskog trajanja na ovim prostorima.

Susret hrvatskih pjesnika u Boki Kotorskoj

Piše: Marija Mihaliček
Foto: Radio Dux

Ogranak Matice hrvatske u Boki kotorskoj bio je suorganizator V. Međudržavnog susreta hrvatske književnosti. Organizatori trodnevnoga pjesničkog susreta (od 2. do 4. lipnja) bili su Južnohrvatski ogranak Društva hrvatskih književnika i Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore. Suorganizatori, uz OMH u Boki kotorskoj, bili su Hrvatska krovna zajednica „Dux Croatorum“, Hrvatska izvan-domovinska lirika, Ogranak Matice hrvatske Čitluk i Hrvatska matica iseljenika.

Ovaj značajan kulturni događaj uspješno je organiziran u Boki kotorskoj.

Njegov glavni dio održan je u Kotoru, u Generalnom konzulatu Republike Hrvatske, gdje je održana pjesnička večer sudionika V. Međudržavnog susreta hrvatske književnosti.

Književnica Anita Martinac, predsjednica Južnohrvatskog ogranka Društva hrvatskih književnika, moderirala je ovu književnu večer.

Nazočne je pozdravila generalna konzulica Generalnog konzulata RH u Kotoru Jasminka Lončarević, koja je istaknula kako ovaj susret pokazuje da negujemo hrvatsko zajedništvo izvan-domovinske i domovinske Hrvatske.

U ime domaćina sudionike je pozdravio predsjednik HNV-a Zvonimir Deković te

Luko Paljetak čita svoju poeziju

Luko Paljetak, Anita Martinac i Marija Mihaliček

izrazio zahvalnost za dolazak gostiju iz svih krajeva svijeta i rekao kako je Boka izvoriste duhovnosti hrvatskoga naroda gdje god oni živjeli.

Predsjednica Ogranka Matice hrvatske u Boki kotorskoj Marija Mihaliček osvrnula se na rad Matice hrvatske i izrazila želju da se broj članova Matice poveća i da njezin Ogranak u Boki i dalje širi misiju najstarije hrvatske udruge.

Dijana Milošević, članica HNV-a, predstavila je svoj projekt digitalizacije pjesničkog opusa Hrvata Boke kotorske.

Na V. Međudržavnom susretu hrvatske književnosti u Boki sudjelovali su i: Boris Njavro, književnik DHK iz Dubrovnika; Stjepan Šešelj, književnik DHK iz Zagreba; Marina Kljajo, književnica DHK iz Mostara; Antun Lučić, književnik DHK iz Mostara; Srećko Marijanović, književnik DHK iz Stoca; Ivanka Sabolić, pjesnikinja Hrvatske izvandomovinske lirike, Kent Ohio (SAD); Mario Vischovich, pjesnik Hrvatske

izvandomovinske lirike, New York (SAD); Suzana Tkalčić, pjesnikinja Hrvatske izvandomovinske lirike, San Pedro (SAD); Ivan Gerić, pjesnik Hrvatske izvandomovinske lirike iz Detroita (SAD); Zoran Sova, pjesnik Hrvatske izvandomovinske lirike iz Las Vegasa; Josip Lučić, pjesnik Hrvatske izvandomovinske lirike iz Tirola (Austrija); Anđa Luburić, pjesnikinja iz Australije; Anita Martinac, književnica i pjesnikinja iz Mostara.

Svi oni i pjesnikinja iz Kotora Dubravka Jovanović kazivali su svoje pjesme inspirirane Bokom kotorskom.

Veliku čast za organizatore i sudionike svojom nazočno-

šću iskazao je gospodin Luko Paljetak koji je je pročitao nekoliko pjesama iz svojih zbirki.

Tri dana u Boki sudionici V. Međudržavnog susreta hrvatske književnosti, među kojima su bile i Ana Lemić, predsjednica Ogranka MH iz Gospića i Maja Mozara, predsjednica Ogranka Matice iseljenika iz Dubrovnika, bili su u prilici upoznati ljepote Boke i bogatstvo kulturnog naslijeđa koje baštine Hrvati u Crnoj Gori.

Prvi dan bio je posvećen Perastu i svetištu Gospe od Škrpjela. Istu večer, u samostanu sv. Antuna, predsjednica Marija Mihaliček poželjela je svima dobrodošlicu u ime Ogranka MH u Boki kotorskoj te govorila o knjizi *Ostavština obitelji Visković*. Najveće zanimanje za knjigu pokazao je gospodin Mario Vischovich, znanstvenik i pjesnik rođen u Labinu, jer je njegova obitelj podrijetlom iz Perasta.

Drugog dana gosti iz Hrvatske i cijelog svijeta razgledali su Kotor i Prčanj te njihove kulturno-povijesne znamenitosti.

Zadnji dan u Boki bio je rezerviran za posjet Tivtu. Sudionici V. Međudržavnog susreta hrvatske književnosti nazočili su svetoj misi u crkvi sv. Antuna Padovanskog, nebeskog zaštitnika grada Tivta. Na kraju posjeta bio je upriličen susret s čelnicima HNV-a u Donjoj Lastvi.

Baštinik vrednota ostavljenih u naslijeđe

Uz uspješnu profesionalnu karijeru kardiologa, vrlo aktivan u bratovštini Bokeljske mornarice 809 u Zagrebu

Razgovor vodio:
Timor Šatara

U prolaznosti vremena ponekad zaboravljamo ljude koji su svojim radom, brigom i ljubavlju baštinili vrednote ostavljene u naslijeđe. Jedan od tih baštinika je prim. dr. Josip Gjuro-

vić, koji je u Zagrebu ostvario uspješnu profesionalnu karijeru kardiologa, a u dva mandata je, kao gastald, bio vrlo aktivan i uspješan u vođenju zagrebačke bratovštine Bokeljske mornarice. Potječe iz šest stoljeća stare prčanjske obitelji koja je Boki dala mnogo kapetana, brodovlasnika i

znamenitih ljudi poput Vicka Gjurovića, koji je na svom brodu vozio austrijskog cara Franju Josipa na otvorenje Sueskog kanala 1869. godine, te ga je odlikovao car i egipatski sultan, pa je nasljedno i osobno njegova veza i zanesenost Bokom duboka i iskrena.

1. Kao najstariji član Hrvatske bratovštine Bokeljske mornarice 809 Zagreb, u svojoj 92. godini života imate duga sjećanja. Vjerujemo da ih imate vrlo mnogo. Što biste nam mogli iz njih izdvojiti?

Iz svojih mlađih dana sjećam se Bokeljskih večeri u Palasu, Panorami, Dubrovniku, Gradskoj kavani, s još puno starije generacije, prijatelja mojih roditelja, podrijetlom iz Prčanja, Dobrote, Kotora, Perasta, Stoliva i Tivta i njihovih svježih priča i čakula iz ljetnih posjeta svojim kućama i druženjima u Boki. I ja sam od ranog djetinjstva ljeta provodio u kući moga đeda, kap. Đenka Sbutege na Prčanju.

A onda je došla razorna Miloševićeva agresija i teško poslijeratno razdoblje koje je znatno sve promijenio. Prvi posjet Boki za Svisvete 1995., sa zajedničkom propusnicom za Bokelje iz Zagreba, Rijeke i

Društveni prostor u Ilici 48

(Od lijeva: Dubravka Sudić, Željko Brguljan, Ivo Škanata, Tonči Belan, Anton Schaller (Ciko), Jozo Gjurović i Štefica Petrušić)

Splita u dva autobusa za ulaz u drugu državu, bio je ispunjen neizvjesnošću, strahom i suzama. Život u Boki više nije bio kao prije. Vrijeme je došlo za još jednu emigraciju Bokelja. Prodajom i zamjenama kuća izgubila se i baza okupljanja njihovih obitelji, gubila se veza s Bokom, a ostao samo sjetni sentiment i nostalgija za prohujalim vremenom. Moju djecu s prvom unučadi doveo sam ponovno tek 20 godina kasnije i obnovio im uspomenne. Sada nas je samo troje od zagrebačkih Prčanjana koji još održavaju staru obiteljsku kuću, a pitanje je do kada. Gubitkom roditeljskog doma mnogi mladi nisu ni vidjeli ni doživjeli Boku da bi je osjećali kao svoj zavičaj, pa nisu ni članovi Bratovštine. Sva sreća da ima još obitelji koje kultiviraju bokeljsku tradiciju i zajedništvo, daju Male admirale i plesače Kola. Na njima je budućnost Bratovštine, koju treba održavati zajedništvom u Hrvatskoj i dobrim kontaktima s Bokom.

2. Bili ste gastald Bratovštine u dva mandata. Koja su Vaša iskustva i gdje vidite budućnost Bratovštine?

Njezinu dugu tradiciju, od osnivanja Društva Bokelja u Zagrebu prije više od 100 godina, pa kao Podružnicu matične Bokeljske mornarice u Kotoru i na kraju kao samostalnu Hrvatsku bratovštinu 809 Zagreb, treba svakako nastaviti u zacrtanom smjeru kao udrugu u kulturi.

Svako spomenuto razdoblje imalo je isti temeljni cilj, a to je održavanje zavičajne tradicije i čvrsto međusobno zajedništvo, ali sa svojim različitostima u djelovanju. Malo imamo podataka o prvome. Dostupne sjećanjima, aktivnosti u Zagrebu održavale su se okupljanjem za Tripundansko misno slavlje i na organizaciji Bokeljske večeri. Bilo je to amatersko ležerno vođenje, ali s preciznim blagajničkim knjigovodstvom, čiju članarinu je prikupljao „šjor“ Perak obilazeći članove po kućama uz čašicu razgovora. Ostala moguća dokumentacija bila je u kućama predsjednika ili tajnika, pa se pomalo zagubila. U to vrijeme bilo je značajno 29-godišnje djelovanje akademika Vladislava Brajkovića, kao admirala, koji je iz Zagreba vodio matičnu Bokeljsku mornaricu u Kotoru. Iz tog

doba „socijalizma“ sačuvali su se jedino statuti, koji su bili usklađeni sa statutima matične udruge. Tek se nakon utemeljenja samostalne Republike Hrvatske moralo prilagoditi Pravilniku o udrugama RH.

Osim tradicionalnih godišnjih okupljanja počela su se planirati i druga kulturna zbivanja. To je primijenio već moj prethodnik, prof. Zvonko Janović, s izložbom **Boka kotorska u hrvatskom slikarstvu** autora Željka Brguljana i akademika Tonka Maroevića 1988. godine. U mome mandatu, sa Željkom Brguljanom kao potpredsjednikom Bratovštine, samostalno ili u suradnji s drugim institucijama, Bratovština je pokrenula i ostvarila niz kulturnih zbivanja, koja su izazvala pažnju kulturne javnosti i podigle njezin ugled u Hrvatskoj, u Boki i Crnoj Gori. Od 2006. do 2015. izdano je sedam monografija i knjiga, ostvareno pet velikih izložbi, održana brojna predavanja i prezentacije, te izleti poput **Tragovima Bokelja u Veneciju** i sl.

Među njima bih istaknuo neke od značajnih manifestacija: veliko trogodišnje istraživanje, u Boki i u Hrvatskoj, slika portretista brodova 19. stoljeća Bazija Ivankovića, s Pomorskim muzejom u Kotoru i povjesničarkom umjetnosti Nadom Fisković, s dominantnom ulogom Željka Brguljana, koji je još naknadnim istraživanjem dopunio, identificirao i klasificirao čitav njegov opus knjigom **Pomorstvo Boke kotorske na slikama B. Ivankovića**. Paralelno s Ivankovićevom retrospektivnom izložbom u Zagrebu i Dubrovniku bila je postavljena u Zagrebu i izložba **Bokeljska mornarica i njeni kapetani** autora Željka Brguljana i Joza Gjurovića s reprezentivnim portretima bokeljskih kapetana. Drugi program, koji je rezultirao izložbama u

Padovi, Trstu, Tivtu, Zagrebu, Puli i Rijeci, bio je opsežni rad ***Iz prošlosti Boke. Kravata u Bokelja*** autora Željka Brguljana i Nikole Albanežea. Značajna je koncertna ***prazvedba opere Fedra*** Ivana Brkanovića, novootkrivene partiture iz 1969., a završna manifestacija Bratovštine bila je velika izložba u Muzeju za umjetnost i obrt ***Zavjetni darovi bokeljskih pomoraca*** autora Željka Brguljana i Ariane Koprčine u suradnji s Pomorskim muzejom u Kotoru i Kotorskom biskupijom, koju je posjetilo 11.800 ljudi. Sličan programski sadržaj trebalo bi nastaviti po mogućnosti i dalje.

Uspjeli smo osigurati i prvi vlastiti prostor 2003. godine u Trnjanskoj ulici, a aktualni u Ilici 48 opremili smo klupskom garniturom, arhivom, bibliotekom i videotekom. Pogodan je za druženje i mladih i starih članova, pa ga treba oživiti, a u budućnosti i zamijeniti većim i reprezentativnijim prostorom koji bi podržao i omogućio dodatne aktivnosti. A društvenih programa može biti na pretek, od prezentacija i predavanja, organiziranja kulturnih događaja, uvježbavanja novih plesača kola, proslave rođendana, organizacija izleta u Boku i sl. Uz dobru volju za radom i zajedništvom mogućnosti djelovanja su neograničene.

3. U ovim turbulentnim vremenima promijenilo se mnogo toga. Te promjene utjecale su i na povezanost s Bokeljskom mornaricom u Kotoru. Koje je Vaše mišljenje o tom odnosu?

Već sam naš naziv, koji nosimo s ponosom, obvezuje nas da imamo pozitivan, suradnički i bliski odnos kao što smo ga imali i prije. U ranijem razdoblju imali smo i zakonske mogućnosti da obnovimo

status Podružnice, s istim pravima kao i podružnice u Boki kotorskoj, da sudjelujemo u upravnim tijelima i imamo jednak broj delegata na skupštinama. Bio je postignut i kompromisni naziv „Bokeljska mornarica. Bratovštine u Hrvatskoj“. Zbog pogrešne prosudbe i protivljenja pojedinaca iz naše Bratovštine nije došlo do realizacije, a sad je posve bespredmetno. Nedavne nesuglasice su riješene. Bokeljska mornarica, jedinstvena u svijetu, na radost svih nas zaslužno je svrstana kao nematerijalna baština na listu UNESCO-a, a i stoljetne Tripundanske svečanosti Bokelja u Hrvatskoj dobile su značajno UNESCO-ovo priznanje.

Dobre odnose i prijateljsku suradnju koju smo imali treba obnoviti kao suradničke udruge u kulturi, lišene drugih natruha. Susreti u Kotoru i Zagrebu neka budu primjeri naše nedavne bliskosti.

Bokeljsku mornaricu u Kotoru treba svesrdno podržati jer ona pripada tradiciji grada Kotora i svojom će opstojno-

šću i nastupima uvijek podsjećati na slavne dane pomorstva i štovanja sv. Tripuna, koji je od 809. godine bio patron grada. Trebao bi i danas, 3. veljače, biti dan Grada Kotora kao njegov 12-stoljetni simbol.

4. Sami ste naglasili da je veza s matičnom Bratovštinom u Kotoru vrlo bitna, a time se nameće pitanje odnosa i povezanosti s našim Hrvatima koji su ostali živjeti na svojim ognjištima. Kako Bratovštine u Hrvatskoj svojim djelovanjem mogu utjecati i pripomoći u očuvanju nacionalnog identiteta i kulturno-materijalne baštine u Boki i Crnoj Gori?

Mogu na više načina u domeni kulture i oživljavanja slavne povijesti. Prijateljskim kontaktima i uzajamnim posjetima s matičnom Bokeljskom mornaricom i njezinim podružnicama u Tivtu i Herceg Novom, kao što je bio posjet pulske Bratovštine Tivtu. Zajedničkim kulturnim programima, kao što je bila naša plodna suradnja s Pomorskim muzejom u

Predaja medalje s likom admirala Vladislava Brajkovića, slikara Dalibora Parača, admiralu BM Milošu Miloševiću, dar HB BM 809 Zagreb. Kotor, 2009.

Kotoru i u izdavaštvu s Hrvatskim građanskim društvom i s mons. Srećkom Majićem. Kulturnim manifestacijama, izložbama, predavanjima i prezentacijama zanimljivog štiva, kao što je imao Željko Brguljan u prikazima svojih knjiga s bokeljskom tematikom. Time značaj bogate povijesno-kulturne baštine podiže ne samo nacionalni duh Hrvata, nego i crnogorskog društva koje je, u odnosu na samostalnu državu 1918. godine, sada bogatije za prirodna i kulturna bogatstva Boke kotorske, uvrštene u UNESCO-vu baštinu čovječanstva.

5. Vrlo često u razgovoru koristite riječi: zajedništvo i suradnja. Možemo li te riječi primijeniti i u odnosu na bratovštine u Hrvatskoj, Rijeci, Splitu i Puli?

Svakako. U doba mog vođenja zagrebačkom Bratovštinom ta je suradnja bila osobno i društveno na vrlo visokoj razini. Inicirao sam obnovu riječke Bratovštine i ponovni izbor kapetana Boža Brajaka kao gastalda nakon 10-godišnje ratne pauze, imao prijateljske susrete i gostovanja s dr. Fredijem Tripovićem u Puli, s Radom Perkovićem i dr. Androm Tripkovićem u Splitu, Katicom Smodlakom, pa Tihom Petkovićem u Dubrovniku, nakon kojeg se dubrovačka Bratovština na žalost tiho ugasila. Mislim da treba zadržati status svih Bratovština na istoj samostalnoj razini međusobno bliskih udruga u kulturi.

6. Zajednica bokeljskih Hrvata, kao udruga, djeluje također na očuvanju hrvatskog identiteta. Što mislite o odnosu između Bratovštine i ZBH?

Odnos dviju udruga trebao bi biti komplementaran i suradnički, uz uzajamno poštovanje. Obje udruge imaju isti cilj na dva načina djelovanja, uz kulturu i politiku, što se u prvom redu odnosi na Hrvate u Crnoj Gori i tradiciju u Boki. Smatrao sam, kao i većina Ve-

likog vijeća u mome mandatu, da kultura brže i jednostavnije bude primljena u drugim sredinama, i da se možemo efikasnije zbliziti s ljudima i institucijama te lakše djelovati u Boki i Crnoj Gori, što smo i postigli, kako je vidljivo i iz iznesenih podataka. To je razlika od politike, koja na lokalnom terenu uvijek dijeli. Bio je to i razlog sukoba, a zatim i razdora, kad se htjelo Bratovštinu pretvoriti u politički subjekt.

Zasebno osnivanje Zajednice bokeljskih Hrvata podržavam u njezinim pozitivnim aspektima. Svi smo Hrvati, i u jednoj i drugoj udruzi, pa nema potrebe niti je uputna tendencija uvoditi Bratovštine u ZBH kao krovnu zajednicu svih bratovština. To je pogrešno i kontraproduktivno. Suradnja sa Zajednicom bokeljskih Hrvata može se događati na individualnoj razini i u pozitivnom programskom djelovanju.

Neka ZBH bude dominantno akter bokeljskih Hrvata u obrani nacionalnih prava na nacionalnoj razini, a suradnički nastrojen prema svim

bratovštinama u pitanju očuvanja tradicije, a time i identiteta, a hrvatske bratovštine neka i dalje budu samostalne udruge u kulturi.

7. Iz Vaših izjava jasno se može zaključiti koje su prema Vašemu mišljenju temeljne vrijednosti za uspješnost u aktivnostima koje čuvaju tradiciju i zajedništvo, a vidljivo je da još uvijek imate i motivacije biti aktivni. Te činjenice svim članovima i prijateljima Bratovštine sigurno mogu poslati poruku za buduća vremena. Bliži se Izborna skupština. Kako bi glasila poruka našim članovima?

Apeliram na sve članove da aktivno sudjeluju u njoj i biraju dinamično vodstvo neopterećeno podjelama, s programom nastavka 100-godišnje tradicije okupljanja Bokelja u Zagrebu, čiji status treba očuvati.

Uz Fides et Honor dodao bih et Amor za

Hrvatsku bratovštinu Bokeljsku mornaricu 809 u Zagrebu!

Kod Željka na večeri 13. 10. 2008.

(Od lijeva: akademik Tonko Maroević, Željko Brguljan, Nikola Albaneže, Ilija Radović, viceadmiral, i Miloš Milošević, admiral BM – foto J. Gjurović)

Predsjednik Milatović u službenom posjetu Republici Hrvatskoj

Izvor i fotografije:
predsjednik.me

Susret s predsjednikom Milanovićem

Predsjednik Crne Gore Jakov Milatović boravio je početkom rujna u službenom posjetu Republici Hrvatskoj, na poziv predsjednika Zorana Milanovića. On je uz vojne i državne počasti dočekan u Zagrebu gdje je imao sastanak s predsjednikom Milanovićem, nakon čega je upriličen i sastanak delegacija dviju država.

„Crna Gora i Hrvatska imaju odlične i prijateljske odnose, i brižljivo ih njeguju uz obostranu želju za jačanjem partnerstva na političkom i ekonomskom planu. To potvrđuju i učestali susreti na najvišoj razini. Koristim ovu priliku da zahvalim predsjedniku Milanoviću na pozivu i srdačnoj dobrodošlici i da mu uputim poziv za uzvratni posjet Crnoj Gori tijekom sljedeće godine“, rekao je predsjednik Milatović.

On je istaknuo da je riječ o prvom službenom posjetu zemlji članici Europske unije i da su dobrosusjedski i saveznički odnosi dviju zemalja u sklopu NATO pakta odlična platforma za daljnji poticaj za međusobne suradnje i podrš-

„Uz izraze iskrene zahvalnosti na dočeku koji oslikava iznimnu razinu prijateljstva i bliskosti Crne Gore i Hrvatske, siguran sam da ovaj posjet predstavlja korak naprijed k novoj fazi suradnje naših dviju država.“

ku Hrvatske u ubrzanju europskih integracija Crne Gore.

„Veoma cijenimo podršku koju nam Hrvatska kontinuirano pruža kako bismo ubrzali naš europski put. Crna Gora ostaje posvećena dobrosusjedskim odnosima i regionalnoj suradnji kao jednom od ključnih vanjskopolitičkih priorite-

ta. Znamo da imamo snažnu i nedvosmislenu podršku Hrvatske da Crna Gora postane prva sljedeća članica europske obitelji“, priopćio je predsjednik Milatović.

Naglasio je da se intenzivna suradnja u brojnim područjima od zajedničkog interesa

Predsjednici Milatović i Milanović

treba ojačati, posebno u području ekonomije.

Rekao je da očekuje uskoro potpisivanje nekoliko memorandumu o suradnji između dviju zemalja i održavanje zajedničke sjednice dviju vlada kako bi se dalje unaprijedili odnosi u područjima od zajedničkog interesa, na korist prirede i građana.

Predsjednik Milatović priopćio je da hrvatska nacionalna manjina u Crnoj Gori i crnogorska nacionalna manjina u Hrvatskoj daju veliki doprinos multietničkom i multikultu-

ralnom skladu dviju zemalja i da ga raduje što nakon parlamentarnih izbora u Crnoj Gori hrvatska zajednica ima svog predstavnika u Parlamentu.

Na sastanku dvaju predsjednika vođen je iskren i otvoren razgovor o otvorenim pitanjima između država koja već desetljećima opterećuju njihove odnose.

„Ja sam ova pitanja naslijedio od svojih prethodnika i učinit ću sve da se zatvore tijekom mog mandata i prije učlanjenja Crne Gore u EU. Ta pitanja su u nadležnosti dviju

vlada i želim kao predsjednik ohrabriti nastavak dijaloga u cilju pronalazjenja održivih rješenja. Ova pitanja ne smiju opterećivati sljedeće generacije i smatram našom dužnošću i obvezom da ih oslobodimo tereta prošlosti i omogućimo im da njeguju dobrosusjedske odnose, regionalnu stabilnost i zajedničke europske vrijednosti“, zaključio je predsjednik Milatović.

Jačanje prijateljskih i dobrosusjedskih odnosa

U nastavku službenog posjeta Hrvatskoj, predsjednik Crne Gore Jakov Milatović sastao se i s predsjednikom Vlade Andrejem Plenkovićem i predsjednikom Hrvatskog sabora Gordanom Jandrokovićem.

Teme razgovora bile su prijateljski i dobrosusjedski odnosi Crne Gore i Hrvatske i modaliteti za njihovo jačanje u sljedećem razdoblju imajući u vidu da kao dvije susjedne i partnerske države surađuju u mnogim područjima od zajedničkog interesa, kako na bilateralnom tako i na multilateralnom planu.

Predsjednik Milatović čestitao je visokim uzvanicima Hrvatske obilježavanje desetljeća od ulaska u Europsku uniju i izrazio priznanje za posvećenost i rad hrvatske Vlade u cilju ispunjavanja zacrtanih vanjsko-političkih prioriteta i istodobni ulazak u Schengen i eurozonu ove godine.

Rekao je da su crnogorske institucije zahvalne Hrvatskoj na snažnoj podršci koju ta zemlja kontinuirano pruža europskom putu Crne Gore, što se manifestira različitim vidovima suradnje.

„Uz izraze iskrene zahvalnosti na dočeku koji oslikava iznimnu razinu prijateljstva i bliskosti Crne Gore i Hrvatske,

Predsjednik Milatović i premijer Plenković

siguran sam da ovaj posjet predstavlja korak naprijed k novoj fazi suradnje naših dviju država.

Integracija Crne Gore u EU, uz iskrenu podršku prijateljskih zemalja, među kojima je svakako i Republika Hrvatska, omogućit će da daljnji, još snažniji zamah u našim odnosima, bude ostvaren pod okriljem zajedničke europske obitelji”, napisao je predsjednik Milatović upisujući se u zlatnu knjigu u zgradi Vlade Republike Hrvatske.

On je na sastancima priopćio da je budućnost Zapadnog Balkana u Europskoj uniji i da napredak svake zemlje pojedinačno mora biti vrednovan prema zaslugama u skladu s „principom regate”.

U sklopu NATO savezništva, istaknuo je da su članice tog saveza pokazale solidarnost i podršku Ukrajini i da je od početka ruske agresije na tu zemlju Crna Gora zauzela jasno stajalište kojim je osudila svako djelovanje Ruske Federacije kojim se narušava integritet i suverenitet Ukrajine.

Zaključeno je da je dosadašnja bilateralna suradnja između Crne Gore i Republike Hrvatske kvalitetna i raznovrsna, ali da postoji realan prostor za dalje unaprjeđenje i intenziviranje u području ekonomije. Robna razmjena između dviju zemalja trenutno iznosi oko 250 milijuna eura. Kao područja za jačanje suradnje prepoznati su energetika i prometna infrastruktura.

„Tu prije svega mislim na Jadransko-jonski plinovod i snažno ću se zalagati da se intenzivira suradnja na ovom polju. Vjerujem da bi hrvatsko iskustvo na povećanju kapaciteta LNG terminala na Krku moglo biti relevantno za izgradnju terminala u Baru i omogućilo da naše države postanu regionalno, odnosno europsko energetske čvorište.

Upisivanje u Zlatnu knjigu

Također, realizacija projekta Jadransko-jonskog autoputa, uz poboljšanje prometne povezanosti na jugu, od aerodroma Čilipi do granice i dalje, mogli bi dodatno osnažiti naše odnose. U isto vrijeme, zajedničkim nastupom na udaljenim tržištima možemo kreirati odličnu turističku ponudu, zadržati turiste što duže u regiji i generirati veće ekonomske

efekte“, ocijenio je predsjednik Milatović.

On je na sastancima istaknuo da sva otvorena bilateralna pitanja Crna Gora želi rješavati ponajprije dijalogom i direktnom komunikacijom, vodeći se principima prijateljstva, dobrosusjedstva i strateškog partnerstva definiranog članstvom dviju država u NATO savezu.

S predsjednikom Sabora Gordanom Jandrokovićem

Imajući u vidu značaj nacionalnih manjina u obje države, predsjednik Milatović istaknuo je potrebu obnavljanja rada Međudržavnoga mješovitog odbora za provođenje Sporazuma između Crne Gore i Republike Hrvatske o zaštiti prava hrvatske manjine u Crnoj Gori i crnogorske manjine u Republici Hrvatskoj.

Posjet Peroju

Drugog dana službenog posjeta Republici Hrvatskoj, predsjednik Crne Gore Jakov Milatović posjetio je predstavnike crnogorske zajednice u selu Peroju u Istri. Sastao s predstavnicima Društva perojških Crnogoraca „Peroj 1657“, jednog od najstarijih u Hrvatskoj.

„Sretan sam što danas imam priliku da vas sve upoznam i da se uvjerim da je, iako malobrojna, crnogorska zajednica u Istri autentičan i neraskidiv dio hrvatskog društva. Nadam se da je ovo prvi u nizu susreta i želim da znate da uvijek možete računati na Crnu Goru. Moj posjet je poruka da želimo najbolje moguće odnose s Hrvatskom, a vama čestitam na ustrajnosti u očuvanju našega kulturnog naslijeđa“, rekao je predsjednik Milatović.

Predsjednik Milatović posjetio je zavičajni muzej u selu, Biblioteku „Njegoš“ koja ima više od osam tisuća knjiga i dvadesetak najstarijih tiskanih izdanja „Gorskog vijenca“, kao i crkvu svetog Spiridona koju su izgradili predstavnici zajednice.

Dio službenog posjeta, na poziv predsjednika Milanovića, organiziran je na Brijunima gdje je u čast predsjednika Milatovića u Vili „Jadranka“ priređena svečana večera.

Uz jačanje bilateralne i dobrosusjedske suradnje, službenim posjetom Hrvatskoj predsjednik Milatović nastavio je i niz posjeta zemljama EU-a u cilju ubrzanja europskog puta Crne Gore.

Posjet Peroju

*Izložba o pompi „karampana“
popraćena igrokazom ženske klapa „Bisernice Boke“*

Teku vode Karampane

Priredila: Danijela Nikčević
Foto: Pomorski muzej Kotor,
Bisernice Boke

Izložba „Teku vode Karampane“ postavljena je 18. kolovoza u galeriji Pomorskog muzeja. Izložbom je predstavljen jedan segment načina života u Kotoru, koristeći se fotografijama, arhivskim dokumentima, pjesmama, isječcima iz humorističkog lista Karampana, kao i iz legata pok. magistra Jovana J. Martinovića.

Izložbu prati bogato ilustrirani katalog, autorice, povjesničarke umjetnosti, Radojke Abramović, koja piše o Kotoru kao o gradu na vodi, o izvorštima Škurdi i Gurdiću, kotorskim bunarima i kamenim umivaonicima, gradskoj javnoj česmi Karampani, i konstatira:

Nepromijenjena pompa „Karampana“ opstaje vjekovima. Mijenjaju se samo vanjske kulise na pjaceti; butige, radnje, kafići. Mijenja se i moda i izgled ljudi. Kako kaže stara latinska izreka: „O tempora, o mores“.

Urednica kataloga i autorica izložbe Danijela Nikčević konstatira da se radi o svojevrsnom spomeniku grada Kotora, o legendi o njenom postanku, koja i dan-danas priča svoje priče i prikazuje način

Nepromijenjena pompa Karampana, stameni željezni pontapet postavljen na centralnoj kotorskoj pjaceti, žila kucavica vodene arterije grada.

Karampana 1938. godina

života Kotorana kako nekada, tako i danas.

Zahvaljujući Istorijском arhivu u Kotoru, kao i doprinosu od strane suradnika Slavka Dabinovića i Tomislava Bonića, u katalogu su objavljena dokumenta koja datiraju iz XIX i s početka XX vijeka, a odnose se na brigu oko čistoće vode u Karampani, održavanju

njenog mehanizma, održavanju pločnika itd.

Na samom kraju kataloga data su objašnjenja romanizama, koji se upotrebljavaju u lokalnom kotorskom govoru, koristeći se rječnikom lokalizama Vesne Lipovac Radulović.

Radojka Abramović se u svom izlaganju osvrnula na

povijesne činjenice, objašnjavajući da je nepromijenjena pompa Karampana, stameni, željezni pontapet postavljen na centralnoj kotorskoj pjaceti, žila kukavica vodene arterije grada koja opstaje vjekovima. Ona izbija iz podzemnih vrela ponornice Škurde sa sjeverne strane, a u vezi je sa njeguškim ponorom, i Gurdića sa južne strane. Povezane su sve kotorske vode, a svakako je ovdje presudna voda, more, koje oplakuje grad sa zapadne strane, grleći ga, a katkad i pomamno udarajući o obalu nošeno snažnim udarima sjevernih i južnih vjetrova. Na nebu iznad Kotora karakteristična su velika atmosferska pražnjenja, udari gromova, sijevanje munja, danonoćno izlivanje kiše, koja zna da pada s rijetkim prekidima i po 40 dana. Odasvud voda, povijesno potvrđene brojne poplave, postanak vrela po čemu je izvedeno i jedno od imena u prošlosti „katareo“ – (vrela). Pečat Kotora, drevna pompa, prva javna česma u gradu, Karampana je crpila vodu iz svog podzemnog izvorišta pomoću dva usisna klipa pokretana velikom ručicom, batoćem, koji su izvlačili vodu iz dubine u velikom mlazu. U gradu je 1917. godine uveden prvi vodovod sa cijevima od limenog željeza od izvorišta u selu Šišići (Gornji Grbalj). Tada je prestala upotreba Karampane

kao javne česme, sve do 1958. godine kada je pripojena na novi vodovod iz rijeke Škurde. U sadašnjem obliku pompa Karampana definisana je već u drugoj polovini XVII vijeka. Njena ograda predstavlja jedinstven primjer umjetničke obrade metala rađene vještim rukama kotorskih majstora kovača, spominjanih u najstarijim, sačuvanim notarskim knjigama Kotora iz perioda 1326-1337. godine, članova posebnog esnafa Bratovštine kovača. Autorica navodi između ostalog da o okolnostima i godini izgradnje Karampane nema arhivskih podataka, ali da su ograda i kameni stubovi postavljeni najvjerojatnije odlukom lokalnih vlasti s namjerom da se uljepša pristup ovom poznatom kotorskom izvoru pijaće vode. Iako je ova česma daleko od urbanih, predivnih mramornih fontana velikih europskih gradova, po materijalu, zamisli, tehnici i kompletnoj zamisli jedinstvena je, autentična kotorska pompa koja opstaje vjekovima.

Danas se oko Karampane kupe brojni furešti, ležerno odjeveni turisti sa svojim vodičima, slušajući sa velikom pažnjom „štoriju“ o kotorskoj česmi. Prostor oko Karampane i danas je ispunjen mladim svijetom, mladićima i djevojkama, došaptavaju se oni i danas „I ko i s kim i đe i kad i kako“. Pompa „Karampana“ nas vjerno čeka i odolijeva vre-

menu, običajima i ljudima, a vode „Karampane“ teku opijajući nas nekim novim životom.

Izložbu je otvorila Vlasta Mandić, voditeljica ženske klape „Bisernice Boke“, i neko tko godinama daje izuzetan doprinos prezentaciji tradicionalnog muzičkog nasljeđa i unaprjeđenja kulturnih vrijednosti grada Kotora. U svom obraćanju Vlasta se prisjetila se minulih vremena, kada je i sama kao kotorsko dijete odrastala na kotorskim pjacama i Karampanu nosi u srcu i pamćenju. Malo tko od tadašnje djece nije se penjao po pompi, udarao po njenom batoću, imalo vode ili ne, igrao dječje igre „vatanja i žmurenja“.

Svojevremeno u gradu su se prepričavale dogodovštine – prepirke, svađe, pošalice lavandera, služavki, koje su se kao u pučkom teatru, svakodnevno odigravale oko Karampane. Ona je bila svojevrsni pučki parlament, gdje si mogao „švogat“, „švacat“, sve po spisku.

Karampana je danas jedna željezna kulisa pored koje se sjedi u kafićima ili pored koje se u prolazu, par minuta, zadrže turisti, a da se o njenoj povijesti malo kaže, naglašava g-đa Mandić.

Nakon otvaranja izložbe Bisernice Boke su izvele svojevrsan performans „Na Kotorškoj pjaceti“, uz zadovoljstvo velikog broja prisutnih.

Sa izložbe

Plemenita snaga sporta

Priredio: Tripo Schubert
Informacije: Ilija Janović i
Danijela Vičević

Organizaciji Hrvatskog svjetskog kongresa, a pod pokroviteljstvom Ministarstva turizma i sporta i Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, u Zagrebu su održane V. Hrvatske svjetske igre.

To je amatersko sportsko natjecanje na kojem sudjeluju Hrvatici i Hrvati iz cijeloga svijeta, predstavljajući državu u kojoj žive.

Projekt neslužbeno nosi ime „Croolimpijada“ i može se opisati kao „Olimpijske igre s hrvatskim predznakom“. Cilj Igara je uz sportska i kulturna druženja povezati mlade Hrvaticice i Hrva-

te iz čitavog svijeta s matičnom državom.

Igre su do sada održane 2006. i 2010. godine u Zadru, te 2014. i 2017. u Zagrebu.

Na V. Hrvatskim svjetskim igrama prijavilo se 900 sudionika, koji su se natjecali u 12 disciplina, a došli su iz 26 država i to iz Australije, Austrije, Argentine, Bosne i Hercegovine, Bolivije, Indije, Čilea, Hrvatske, Francuske, Crne Gore, Kanade, Makedonije, Irske, Italije, Norveške, Paragvaja, Njemačke, Perua, Rumunjske, SAD-a, Srbije, Španjolske, Slovenije, Švedske, Slovačke i Švicarske.

Na otvorenju [Hrvatskih svjetskih igara - Croatian World Games 2023](#). Igor Lacković, v.d. predsjednik Hrvatskog svjetskog kongresa, rekao je:

Igor Lacković

„Koristim ovu prigodu i zahvaljujem svima koji su nam omogućili da V. Hrvatske svjetske igre budu realizirane treći put u Zagrebu, a posebno Vladi Republike Hrvatske, Ministarstvu sporta i turizma i Središnjem državnom uredu za Hrvate izvan Republike Hrvatske, kao najznačajnijim pokroviteljima Igara.

Hvala našim partnerima i sponzorima: Gradu Zagrebu, Hrvatskoj turističkoj zajednici, Hrvatskom olimpijskom odboru, Hrvatskoj gospodarskoj komori, Hrvatskoj matici iseljenika, Hrvatskoj radioteleviziji, Maraski, Zadarskoj županiji, Međimurskoj županiji, Turističkoj zajednici Zadarske županije, Turističkoj zajednici grada Zagreba i Veleučilištu Bernays.

Otvorenje Igara uvijek je čast i velika odgovornost. To je

S otvaranja

Zvonko Milas

nešto što očekujemo i iščekujemo, kako u gradu Zagrebu, tako i u ostatku Hrvatske. Zadovoljstvo mi je da nakon šest godina u kojima se Igre nisu održavale, ove godine imamo još veće i ljepše.

Ovakva međunarodna natjecanja, kao što su HSI, u mnogobrojnim sportovima i disciplinama, koja se održavaju svake četvrte godine, imaju velik turistički potencijal. Sport i turizam najčešći su načini provođenja slobodnog vremena pa su ove Igre važne u međusobnom upoznavanju Hrvata diljem svijeta.

Izbor grada domaćina isključivo je pravo HSK. To nam je dodatno zadovoljstvo jer je u ovom gradu rođen Franjo Bučar, otac hrvatskog sporta. Lik ovog rođenog Zagrepčanina stalno je prisutan kad je riječ o temeljima hrvatskog tjelesnog odgoja i modernog sporta.

U večerašnjoj noći glavnu riječ predajmo plemenitoj snazi sporta, zaboravimo na svakodnevne brige i uživajmo u druženju. Ovoliki odaziv mladih ljudi posebice me veseli.

Neka još dugo žive naše Hrvatske svjetske igre. Neka živi

Zagreb. Neka živi hrvatski narod gdje god se nalazio.“

Zvonko Milas, državni tajnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, obratio se sudionicima Igara riječima:

„Došli ste jer imate strast, jer volite sport, ali najsnažniji razlog vašeg dolaska je ljubav prema Hrvatskoj koju su vam prenijeli vaši roditelji, vaše bake i djedovi, vaša obitelj - neka ove Igre još jednom pokažu da je zajedništvo Hrvata nepresušan izvor koji nas spaja i napaja ljubavlju prema

hrvatskom narodu, prema domovini Hrvatskoj.“

U sklopu Igara obilježena je svečanom akademijom 30. obljetnica osnutka Hrvatskog svjetskog kongresa. Ova krovna udruga inicijator je i glavni pokretač Hrvatskih svjetskih igara - Croatian World Games, dok je idejni tvorac gosp. Jure Strika iz Zadra.

Hrvatsko građansko društvo Crne Gore član je Hrvatskog svjetskog kongresa te je organiziralo sudjelovanje naših

sportaša iz Kotora i Tivta na dosadašnjim Igrama.

Na V. Hrvatskim svjetskim igrama u Zagrebu naši sportaši natjecali su se u boćanju, i to: Ilko Petković, Antun Petković, Dejan Petković i Krsto Krstović, zatim u plivanju, i to: Danijela Vičević, Vedrana Vičević i Anđela Crepulja i u malom nogometu, i to: Ilija Janović, Uglješa Vukašinović, Aljoša Vukašinović, Romeo Lukšić, Matija Grabić, Mislav Matišić i Ivan Čule.

Vođa puta i koordinator u organizaciji sudjelovanja na Igrama bio je Ilija Janović.

U natjecanju su postignuti zapaženi rezultati.

Ekipa u malom nogometu u sastavu: Ilija Janović, Krsto Krstović, Romeo Lukšić, Šime Kokić, Mislav Matišić, Uglješa Vukašinović, Ivan Čule, osvojila je treće mjesto u izravnom dvoboju s Hrvatima iz Njemačke, u jakoj konkurenciji od devet ekipa. U grupnoj fazi bili su bolji od Rumunjske i Australije, a izgubili su od Slovenije. Strijelci su bili: Uglješa Vukašinović s 3 zgoditka, Romeo Lukšić s 1 zgoditkom, a najbolji vratar turnira bio je teško savladiv Ivan Čule.

Boćari u sastavu: Ilko Petković, Dejan i Anton Petković u disciplini par klasično, u vrlo

jakoj konkurenciji uz sudjelovanje 50-ak parova, osvojili su zlato i opravdali očekivanja.

I na kraju, naše dame, osvojile su čak osam medalja u plivanju. Anđela Crepulja 3 zlatne medalje i to na 50 metara kraul, prsno i leđno. Danijela Vičević osvojila je srebro u disciplini 50 metara kraul i leđno. Vedrana Vičević osvojila je srebro na 50 metara prsno i dvije bronce na 50 metara kraul i leđno.

XXII. FESTIVAL KOTORART

Martinović: Forum mladih umjetnika - najljepši zvuci ovogodišnjeg Festivala

Izvor i fotografije: KotorArt

U ponedjeljak, 14. kolovoza, završen je XXII. KotorArt s programom Stvaranje naslijeđa, kojim su i trajno zabilježena četiri festivalska dijela crnogorskih skladatelja, od koji se ističu - Don Brankovi dani muzike i Pjaca od filozofa.

Od 13. srpnja do 14. kolovoza Festival je realizirao 37 glavnih i više od 100 pratećih programa. Tijekom 33 festivalska dana KotorArt je okupio umjetnike iz zemlje, regije i svijeta, i učinio da grad Kotor bude središte umjetnosti, kreativnih i pažljivo osmišljenih programa, s odabranim, društveno odgovornim i aktualnim temama.

Festival je, tradicionalno, započeo 13. srpnja, na Dan državnosti Crne Gore, koncertom pod nazivom *Put oko svijeta*, na kojem je publika čula jedinstvenu i istinsku zvijezdu svjetske muzičke scene, Nemanju Radulovića s ansamblom Double Sens. Svečani koncert zaokružen je izvođenjem aranžmana Kola Bokeljske mornarice. Uslijedili su koncerti svjetski afirmiranog ansambla za renesansnu glazbu iz Rima

Mare Nostrum i legendarnih Zagrebačkih solista, koji ove godine obilježavaju 70 godina postojanja. Trogodišnji europski projekt #synergy uspješno je završen premijernim izvođenjem 12 naručenih skladbi, a više od 30 izvođača i skladate-

lja su, nakon Kotora, nastavili koncertnu turneju i predstavili nova djela na renomiranim festivalima – partnerima na ovom projektu u Ljubljani, Dubrovniku, Beogradu, Trebinju, Tirani i Prištini.

Publika je imala priliku da prisustvuje na dva jedinstvena pijanistička događaja u intimnom prostoru Samostanskog kompleksa crkve sv. Nikole u Prčanju. *Intime* Ratimira Martinovića ostaje u trajnom sjećanju publike, kako zbog otkrivanja raskošnoga pijanističkog opusa Vasilija Mokranjca, tako i zbog lakoće izvođenja njegova kompleksnoga glazbenog jezika. Kemal Gekić, jedan od najistaknutijih pijanista svoje generacije, na koncertu pod nazivom *Carte Blanche*, djelima Šopena i Lista, vodio je publiku na putovanje 19. stoljećem, u razdoblje tada popularnih muzičkih salona.

Ekskluzivni koncert pod nazivom *Vienna Calling!* solista Bečke filharmonije, okupljenih pod nazivom Platform K+K, koji vodi karizmatični violinist i koncertni majstor Kiril Kobančenko, oduševio je publiku Porto Montenegra, a održan je u suradnji s Rubix festivalom. Uz ovo, publika je imala priliku da prisustvuje još jednom vrhunskom koncertu komorne glazbe, pod nazivom *Muzika za kraj vremena*. Renomirani umjetnici, klarinetist Aleksandar Tasić, violončelist Dmitrij Prokofjev, violinistkinja Nadežda Artamonova i pijanist Bojan Martinović ovom prilikom izveli su jedno od najznačajnijih djela 20. stoljeća, *Kvartet za kraj vremena* Olivije Mesijana.

KotorArt talenti, važna festivalska platforma za mlade, bila je prilika da se publici predstave najbolji učenici kotorske muzičke škole „Vida Matjan”, kao i najbolji studenti cetinjske Muzičke akademije, dok su mladi violončelist Sari Šaćiri i violinistkinja Dea Nicaj dobili priliku da održe solističke koncerte. U sklopu iste platforme održan je i prvi KotorArt forum mladih umjet-

nika koji je donio, prema riječima Ratimira Martinovića, „najljepše zvuke ovogodišnjeg Festivala”. Mladi su aktivno promišljali umjetničku, kulturno-političku i edukativnu scenu Crne Gore, i ponudili moguća rješenja za njezino poboljšanje koja se temelje na iskustvima iz različitih europskih zemalja u kojima studiraju i rade. Sudionici Foruma mladih umjetnika bili su pijanisti Andrija Jovović i Miljana Nikolić, sopranistkinja Petra Radulović, violončelisti Sari Šaćiri, Eden Sekulović i Kosta Popović, violinisti Viktor Huter, Vukica Rašović i Du-

šan Obrenović, kao i skladatelj Marko Kovač. Ove mlade profesionalce, uz fokus grupe i debate, vodile su moderatorice Marija Ružić Stojanović, direktorica programa za jačanje kapaciteta OCD institucija i medija, i Sara Mandić, pijanistica i menadžerica u kulturi i medijima.

KotorArt je bio domaćin i Omladinskog orkestra Zapadnog Balkana, koji je održan u sklopu novoga festivalskog projekta Kreativne Europe, zatim Nacionalnoga njemačkog džez orkestra mladih, Makedonskoga komornog orkestra Profundis s pijanisticom

Emom Popivodom, austrijskog umjetnika na štajerskoj harmonici Jakoba Štajnkelnera, beogradske Grupe 3, kao i mađarskog world music ansambla Cimbaliabend. Festival je ugostio i više od 60 kineskih umjetnika, profesora, suradnika i studenata cijenjenoga šangajskog konzervatorija, održavši dva koncerta s uglednim umjetnicima i završnu etapu prvoga međunarodnog natjecanja *Ciao 2023*. Za one najmlađe realizirana su tri izvođenja različitih opera za djecu udruženja Visoko C, na tri različite lokacije.

Uz podršku novih partnera, žičare Kotor-Lovćen, ponovno su organizirani koncerti popularne muzike, a u sklopu serijala Kotor Cable Car. S Ljetne pozornice umjetnički su se oglasili jedna od najuglednijih hrvatskih klapa Cambi, jedinstveni Damir Urban, kao i maestro gitare Vlatko Stefanovski.

Festival je organizirao i promociju knjige *Život Meduse*: likovna svjedočanstva, putovanja i stradanja Lloydova parobroda, autora Željka Brguljana, zatim izložbu slika Itaka admirala prof. dr Antuna Sbutega. Također, na programu su

se našle i dvije iznimne predstave, svojevrsna antifašistička američka monodrama *Ilijada* i dramsko čitanje teksta *Urotnici*, autora Igora Štiksa i Vladimira Arsenijevića, s poznatim glumcima beogradske kazališne scene u režiji Borisa Liješevića, o važnosti nadnacionalnog na prostorima zemalja Balkana.

U sklopu *Pjace od filozofa* realiziran je trodnevni programa *Fox Feminae*. Gošće prve večeri bile su neke od najznačajnijih umjetnica u regiji: Andri-

jana Vešović, Lejla Kalamujić i svjetski afirmirana slovenska dirigentica, skadateljica i redateljica Karmina Šilec, koja je i ovogodišnja dobitnica bijenalne Nagrade „Darin-ka Matić Marović”. U sklopu ove večeri nastupio je i vokalni ansambl Collegium+, pod vodstvom dirigentice Dragane Jovanović. Drugo veče bilo je posvećeno zaboravljenim operama: *Jovana*, češkog skladatelja Jaroslava Vogela i *Milica*, talijanskog skladatelja Marka Ancoletija iz 19. stoljeća, koje su inspirirane Crnogorkama. Predstavljanje i izvođenje arija bilo je povjereno uglednim solistima i muzikolozima. Ovo je nastavak rada festivalske Istraživačke jedinice kojom rukovodi Dobrila Boba Popović, s misijom izučavanja i izvođenja velikih djela europske muzičke baštine inspiriranih Crnom Gorom. Posljednje veče *Pjace od filozofa* obilježila je panel-diskusija na temu ženskih prava, uz sudjelovanje Maje Raičević, Amire Fazlagić, Jelene Vukasović te Dragane Jovanović, moderatorice i urednice cijelog segmenta.

Lokacije na kojima su se izvodili umjetnički događaji bile su: *Pjaca* ispred katedrale sv. Tripuna, *Pjaca od muzeja*,

turističku atraktivnost, društvenu odgovornost, programsku raznolikost i umjetničku izuzetnost”, izjavili su iz PR službe Festivala.

Međunarodni festival KotorArt održan je uz pokroviteljstvo UNESCO-a, Ministarstva kulture i medija i Općine Kotor, podršku Europske unije, kao i značajnih sponzora i široke mreže partnera iz zemlje i inozemstva.

Pjaca od kina, Trg od oružja, crkva sv. Duha, Ljetna pozornica, Kreativni hab Kotor, Samostanski kompleks crkve sv. Nikole i Bogorodičina crkva u Prčanju, zgrada Doma vojske u Tivtu, amfiteatar Luštica Bay, kao i druge zanimljive ambijentalne cjeline poput Gornjeg Stoliva, Pomorskog muzeja i gotovo svih kotorskih pjaca.

„Izvođenjem programa na velikom broju različitih lokacija, a idejom što potpunijeg doživljaja raznovrsnoga umjetničkog programa koji je popratila kako domaća tako i strana publika, KotorArt se definitivno svrstava u jedan od produkcijski najzahtjevnijih festivala u regiji. Zahvaljujemo našim partnerima, medijskim prijateljima, a najviše vjernoj publici na izuzetnoj posjećenosti, podršci svim našim idejama i misiji koju Festival ima. Programski koncepti koji prate vrijeme, reagiraju na događaje koji su aktualni u društvu i okruženju, još jednom potvrđujući vitalnost KotorArta, njegovu tematsku aktualnost,

ODRŽANA IZBORNA SKUPŠTINA BOKELJSKE MORNARICE KOTOR, MIRKO VIČEVIĆ NOVI ADMIRAL

U Kotoru je u subotu 8. rujna održana Izborna skupština Bokeljske mornarice Kotor u crkvi Svetog Duha. Skupštini je prisustvovalo 33 delegata koji su jednoglasno izbarali Mirka Vičevića za novog admirala Bokeljske mornarice, na razdoblje od četiri godine.

Za viceadmirala Bokeljske mornarice imenovan je Andro Radulović.

Za majora Bokeljske mornarice izabran je Igor Petrović.

Denis Vukašinić izabran je za predsjednika UO-a i predsjednika Bokeljske mornarice Kotor.

Za potpredsjednika UO-a Bokeljske mornarice Kotor izabran je Miro Vukičević.

Mirko Vičević

Za članove Nadzornog odbora izabrani su Slavko Dabinović (predsjednik), Romeo Mihović i Neđeljko Moškov.

Za počasne oficire proglašeni su Anton Sbutega - počasni admiral, Ilija Radović - počasni admiral, Zlatko Moškov u čin počasnog majora, Srećko Pilaštro u čin počasnog kapetana.

Posmrtno su odlikovani Andrija Crepulja u čin počasnog vodnika i Tonči Mirošević u čin počasnog poručnika.

Na Izornoj skupštini usvojeni su izvještaj o radu, plan rada u sljedećem razdoblju i novi Statut Bokeljske mornarice Kotor.

U uvodnom dijelu sjednice predsjednik UO-a Bokeljske mornarice Aleksandar Dender delegate je izvijestio o aktualnoj situaciji u ovoj drevnoj organizaciji koja je prethodnih dana bila u središtu zanimanja i neslaganja pojedinih članova i podružnica Tivat i Herceg Novi oko sazivanja Skupštine, mijenjanja Statuta i načina funkcioniranja Matice s podružnicama, od kojih je traženo da potpišu sporazum o suradnji s Maticom, Bokeljskom mornaricom Kotor.

Potpredsjednik UO Miro Vukičević

Viceadmiral Andro Radulović

Predsjednik UO-a Bokeljske mornarice Aleksandar Dender: I dalje smo ostali otvoreni za dogovor i potpisivanje sporazuma s podružnicama Tivat i Herceg Novi

„Na povljesnoj skupštini iz 2016. godine uspjeli smo vratiti Bokeljskoj mornarici status i ime jer je do tada Bokeljska mornarica Kotor bila samo podružnica svedena na razinu podružnica u Tivtu, Herceg Novom i Beogradu uz apsurdnu situaciju da su pri tome ove četiri podružnice osnovale maticu, a ne obratno, koja se uz to zvala BM 809 bez spominjanja Kotora. Tako smo u Kotoru imali dvije BM, BM 809 Podružnica Kotor i BM 809 kao krovnu organizaciju.

Te, 2016. godine, usvojen je statut prema kome su BM Kotor činile matica Kotor i podružnice Tivat i Herceg Novi s naznakom da podružnice trebaju biti pravna lica, što je bilo protupravno jer prema zakonu podružnice to ne mogu biti. To je impliciralo da se BM Tivat i Herceg Novi, koje su i dalje ostale nezavisni NVO-i, moraju transformirati u skladu sa zakonom jer statut ne može biti iznad zakona, dakle trebaju se transformirati u podružnice bez statusa

pravnog lica te se u skladu s tim treba izmijeniti statut”, rekao je Aleksandar Saša Dender.

Kako se čulo, Bokeljska mornarica Tivat i Herceg Novi sustavno su odbijali izvršiti tu transformaciju želeći zadržati dominaciju nad BM Kotor jer su prema tom statutu BM Tivat i Herceg Novi, kao nezavisni NVO-i, u skupštini BM Kotor imale 40, a Kotor 20 delegata, u UO-u BM Kotor, Tivat i Herceg Novi imali su dva potpredsjednika, a članovi su bili i predsjednici UO-a Tivta i Herceg Novog, u admiralatu imali su dva zapovjednika odreda i majora, dakle, dva nezavisna NVO-a BM Tivat i Herceg Novi imala su potpunu dominaciju nad trećim nezavisnim NVO-om BM Kotor.

„Zamislite situaciju u kojoj bi u Općini Kotor, u skupštini Kotora uz naša 41 delegata sjedilo još i 82 delegata iz Tivta i Herceg Novog koji bi odlučivali o ključnim stvarima za Općinu Kotor. Složit ćete se da je to nezamislivo. E, to je do sada bila realnost Bokeljske mornarice Kotor. Pri tome BM Kotor nije imala apsolutno nikakvog udjela u tijelima BM Tivat i Herceg Novi jer su oni svoje NVO-e smatrali samo svojima, a BM Kotor zajedničkom s kojom mogu upravljati”, istaknu je Dender.

Bokeljska mornarica Kotor godinama se pokušavala dogovoriti s BM Tivat i Herceg Novi o ispravljanju ove anomalije, a posljednju godinu i pol dana, na temelju konzultacija s Ministarstvom javne uprave, nudili su im potpisivanje sporazuma kojim bi bili regulirani međusobna prava i obveze između triju nezavisna NVO-a, uz razumno, recipročno sudjelovanje predstavnika u tijelima upravljanja. Ovaj sporazum prihvatio je UO BM iz Herceg Novog, dok je Tivat to uporno odbijao tražeći da ostane aktualna situacija.

„Kada su prije mjesec dana predstavnici Tivta u UO-u definitivno odbili prihvatiti izmjene statuta i sporazum, iako su službeno priznali da je statut nelegalan, a predstavnici Herceg Novog glasovali protivno odluci svog UO-a koji je prihvatio sporazum, predstavnici BM Kotor kao nezavisnog NVO-a, većina članova UO-a i članova aktivnog sastava odlučili su da u skladu sa zakonom sazovu svoju skupštinu i riješe problem, prvo u interesu BM Kotor, a zatim i u interesu BM Tivat i Herceg Novi, koji je godinama opterećivao odnose. Pri tome, naravno, mi smo i dalje ostali otvoreni za dogovor i potpisivanje sporazuma.

U javnosti se posljednjih dana čuje teza kako se na ovaj način dijeli mornarica, što je notorna besmislica, jer su BM Kotor, Tivat i Herceg Novi zakonski podijeljeni i registrirani kao posebni, nezavisni NVO-i. Mi samo želimo da, umjesto nakaradnog statuta koji je uspostavljao dominaciju dva nezavisna NVO-a nad trećim, donesemo statut koji je usuglašen sa zakonom o NVO-ima i da potpišemo sporazume o suradnji s Tivtom i Herceg Novim i ostalim

Predsjednik UO Denis Vukašinić

Major Igor Petrović

srodnim organizacijama BM i ništa više!”, istaknuo je u svom govoru Aleksandar Dender.

On je poručio da će Bokeljska mornarica Kotor biti stvarno bokeljska onda kada se putem *lex specialisa* transformira u instituciju od nacionalnog značaja, slično Matici crnogorskoj, i bude u skladu sa svojom dvanaeststoljetnom tradicijom jedinstvena kotorska organizacija s članovima iz cijele Boke kotorske.

„U dvanaest stoljeća Mornarica kao organizacija bila je, jest i ostat će kotorska jer tradicija se može nastaviti samo tamo gdje se i održavala, s članovima koji su bili, jesu i bit će iz cijele Boke. To je cilj kojem težimo i u tom smislu, prije godinu dana, uputili smo inicijativu Ministarstvu kulture za pokretanje procesa donošenja *lex specialisa*”, priopćio je Dender.

Aleksandar Dender, koji je skoro 10 godina predsjednik UO-a BM Kotor, izrazio je zadovoljstvo postignutim rezultatima.

„Siguran sam da će i naši nasljednici na funkcijama u BM Kotor dostojno nastaviti putem koji smo trasirali, a u skladu s našim geslom *FIDES ET HONOR*, vjerom u Boga i časti što smo nastavljači nevjerovatno duge tradicije.”

Počasni admiral Bokeljske mornarice Kotor, Anton Sbutega, obrzložio je da zbog panemije i drugih tehničkih teškoća skupština nije ranije zakazana u predviđenoj zakonskom roku, kada joj je istekao mandat prije tri godine.

Sbutega je podsjetio na brojne uspjehe i rezultate, nastupe BM u zemlji i inozemstvu, nastupe u Beču i Trstu, upis Mornarice na Listu svjetske kulturne baštine UNESCO-a, pomlađeni aktivni sastav koji je opremljen odorama i oružjem, organizirane zapažene izložbe, publicirane sjajne knjige iz povijesti BM Kotor i stalni angažman mladih u školama i fakultetima koji su zainteresirani za sudjelovanje u radu Mornarice...

Kapetan Bokeljske mornarice Kotor Saša Milošević izrazio je nezadovoljstvo organiziranjem skupštine te je rekao da delegati koji su prisutni nisu činili tradiciju BM, kao i da nema mornara i oficira koji su ostavili duboki trag svih ovih godina u radu i djelovanju Bokeljske mornarice.

Na navedeno predsjednik UO-a BM Kotor Aleksandar Dender odgovorio je da Milošević nije bio prisutan od samog početka, „da nije čuo uvodni govor i razloge održavanja skupštine”, kao i da vjeruje da Milošević nije informiran o određenim događajima koji su prethodili izbornoj skupštini.

Na kraju sjednice Dender je novom rukovodstvu Bokeljske mornarice Kotor poručio:

„Siguran sam da će i naši nasljednici na funkcijama u BM Kotor dostojno nastaviti putem koji smo trasirali, a u skladu s našim geslom *Fides et Honor*, vjerom u Boga i časti što smo nastavljači nevjerovatno duge tradicije.”

Izvor: Boka News, Radio Kotor
Foto: Boka News

Najbolji rezultat HGI-ja u povijesti

Hrvatska građanska inicijativa osvojila je na parlamentarnim izborima održanim 11. lipnja dovoljan broj glasova da hrvatska nacionalna manjina ponovno ima svog predstavnika u Parlamentu!

„Hrvatski glas u Crnoj Gori opet se čuje, HGI je ponovno tamo gdje se odlučuje. Ostvarili smo najbolji rezultat u povijesti HGI-ja i gotovo dvostruko veći broj glasova u odnosu na prethodne parlamentarne izbore, a da je zakon malo pravedniji, moguće je da bismo imali i drugi mandat, što ne bi bilo nezasluzeno uzevši u obzir dosljednost i principijelnost u obrani crnogorske državne samobitnosti i europskog puta. Razlog ovako dobrog rezultata je ponajprije nevjerovatna energija

mladih HGI-ja koja je unesena u kampanju kojom smo komunicirali isključivo pozitivno, dobronamjerno i prije svega – ljudski”, priopćili su iz HGI-ja i dodali da će s borbom za prave vrijednosti nastaviti i u Skupštini

i u javnom prostoru. Hrvatska građanska inicijativa zahvalila je građanima Crne Gore na pruženom povjerenju uz obećanje da će ih u Skupštini predstavljati na primjeren i dostojanstven način.

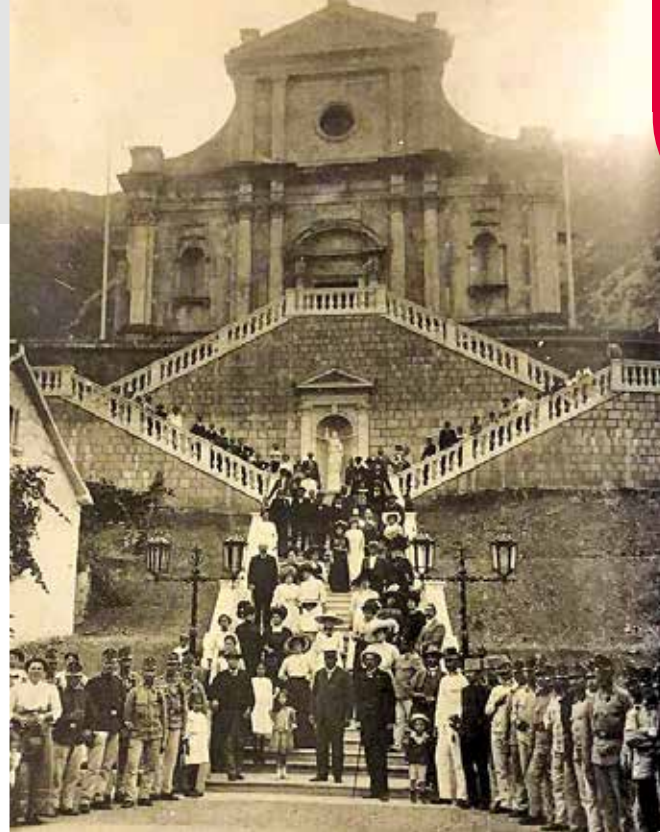
Balustrada za nove generacije – obnovljeno kameno stubište Bogorodičina hrama na Prčanju

Ljepši dar za blagdan Male Gospe (8. rujna), kojoj je posvećena Crkva rođenja Blažene Djevice Marije, mještani Prčanja nisu mogli poželjeti, a to je sanacija oštećene kamene ograde - balustrade. Ove godine je 110 godina od posvete Crkve, što cijelom pothvatu sanacije daje još veći značaj, kao dokaz da vjerni narod prčanjski brine o svom duhovnom, historijskom, arhitektonskom i kulturnom naslijeđu.

A pothvat je, u suradnji sa župnikom don Željkom Paskovićem, obavila ekipa meštra Mihovila - Miha Šuljka, vlasnika tvrtke „Klesarstvo Konavle“, specijalizirane za obradu kamena, posebno onog na spomenicima kulture.

„Radimo na tradicionalni način, kako se radilo u rimsko doba, doduše malo modernizirano, ali drukčije ne možeš naprijed. Od 20-ak stupića 60 posto je sačuvano u originalu i sastavljeno u više fragmenata, a devet komada je napravljeno kao replika i to od kamena najsličnijeg korčulanskom 'Vrniku', od koga su izvorni stupovi izrađeni. Riječ je o bračkom kamenu, koji je po sastavu skoro isti. Vodio sam obnovu crkve - zvonika sv. Eustahija u Dobroti 2009./10. godine, imao sam 29 godina tada. Već 13 godina obavljam ove poslove u Boki, ali sve rjeđe, jednostavno nemam vremena zbog posla. Don Željko je bio dosta uporan, zato sam prihvatio, inače imam ovoga posla napretek”,

Hram prije oštećenja ograde

Hram prilikom proslave prije 110 godina

kaže meštar Miho za Boka News. Objašnjava da su cjelokupno stubište i plato na kome je hram „zreli za sanaciju” jer je zbog ispiranja terena sve šuplje ispod. To je golemi zahvat, hoće li netko imati volje da ga financira, pitanje je. Steta je ne očuvati ga jer ovo je jedan od znamenitijih spomenika kulture na južnom Jadranu.

Šuljak primjećuje da u Crnoj Gori i u Boki kotorskoj nema stručnih škola za ovakve zanate.

„Cijela Boka je izgrađena od kamena, a nema niti jedne klesarske škole. Imamo je na Braču, ja sam to završio, sad je moj sin pohađa, bit će nas više, ja sam treća generacija klesara u svojoj obitelji. Inače, malo je ljudi koji se ovim uopće žele baviti, na prste jedne ruke ih možeš nabrojiti. Da bi postao konzervator, moraš prvo biti klesar, pa onda radiš neke manje zahtjevne poslove, a kad jednom uđeš u taj krug, nema izlaska. Ja već 27 godina radim taj posao, sa 17 godina sam završio taj zanat na Braču

Sadašnji izgled nakon popravke

1996. godine i krenuo raditi u građevinskoj firmi u Dubrovniku. Da nas postoji još pet puta više, bilo bi nas malo koliko puno ima posla – nema dana da nas netko ne zove, da mu nešto ne treba hitno”, kaže Miho Šuljak.

Sredstva za obnovu balustrade osigurana su donacijom jedne obitelji, čije ime je poznato Kotorскоj biskupiji.

Balustrada je oštećena prilikom uklanjanja stabala palmi zaraženih crvenim surlašem, za što je Direkcija za uređenje i izgradnju Kotora angažirala privatnog izvođača, koji je neprofesionalnim zahvatima dopustio da stabla padnu na stubište i oštete vrijednu starinu. Godinama se između Kotorске biskupije i privatnog izvođača vodio spor za nadoknadu štete, ali do pozitivnog rješenja nije došlo niti je itko odgovarao za štetu, niti je došlo do sanacije. Iz Prčanjске župe kažu da su iz bivšeg Ministarstva kulture obećavali nadoknadu štete, ali da do sada to nije realizirano.

/Tekst i foto: M. D. P. – Boka News/

Ekipe meštra Mihe na djelu

Bokeljska noć održana unatoč jakom nevremenu

Tradicionalna manifestacija „Bokeška noć”, koja ima status nematerijalnoga kulturnog dobra od nacionalnog značaja, održana je 19. kolovoza, ali je dir barki zbog jakog nevremena, kiše i vjetrova prekinut nakon 20 minuta.

Od 22 maštovito dekorirane barke, koliko je bilo predviđeno da se nađe u diru, samo dio njih je ušao u koridor. Ostale su oštećene dan ranije zbog jakog vjetrova. Zbog istog razloga na ovogodišnjoj manifestaciji nije bilo jedrilica Jedriličarskog kluba „Lahor”.

Unatoč jakom pljusku i južnom vjetru konvoj barki je ipak prošao jedan dir uz obalu, nakon čega je fešta prekinuta. Žiri u sastavu: Brano Maslovar (predsjednik), Zdravko Milošević, Slobodan Vičević i Perica Gojković je, bez obzira na pljusak, odgledao defile, ali nije donio odluku o tome koja barka je najmaštovitije dekorirana. Naknadno je odlučeno

da nagradni fond bude jednako podijeljen svim okićenim barkama.

Kiša je prestala padati oko 22 sata i 30 minuta pa je fešta nastavljena u Starom gradu gdje je, na Trgu od oružja, koncert održao poznati pjevač Toni Cetinski.

Suorganizator manifestacije bila je lokalna Turistička organizacija, a pokrovitelj Općina Kotor.

Izvor i foto: Radio Kotor/B. M.

„Lastovska fešta“ okupila poštovatelje tradicije, lastovskih običaja...

Tradicionalna kulturno-zabavna manifestacija „Lastovska fešta“ ove je godine, 12. kolovoza, održana 49. put. Započela je postrojanjem i smotrom Odreda Bokeljske mornarice iz Tivta ispred crkve Blažene Djevice Marije u Gornjoj Lastvi, nakon čega je odigrano tradicionalno Bokeljsko kolo ovog više od 12 vjekova staroga memorijalnog udruženja bokeljskih pomoraca, uz muzičku pratnju Glazbeno-prosvjetnog društva Tivat.

U organizaciji Kulturno-zavičajnog udruženja „Napredak“ Gornja Lastva, brojni posjetitelji uživali su u mediteranskom ambijentu i prigodnom umjet-

ničkom programu, uza zvuke GPD Tivat i muzičkog sastava Kompas iz Ploča.

„Naša misija je očuvanje tradicije, običaja, zajedništva, njegovanje lastovskih običaja. Svih ovih godina trudili smo se očuvati materijalnu i nematerijalnu kulturnu baštinu...“, rekla je članica KZD Napredak Gornja Lastva Marija Nikolić.

Lastovsku feštu sufinancira Općina Tivat na temelju Odluke o manifestacijama iz područja kulture, koje se sufinanciraju iz proračuna Općine, kao i Turistička organizacija Tivat.

Izvor: Boka News
Foto: Roko Stjepčević

Cijeli Kotor tri dana živio u duhu karnevala: Fešte privukle više od 20 tisuća ljudi

Tri dana fešti i sjajnog muzičko-zabavnog programa u Kotoru kulminirali su velikom karnevalskom povorkom 21. Internacionalnoga ljetnjega kotorskog karnevala i nastupima muzičkih sastava Cubalcanica i Trio Gušt, koji već tradicionalno priređuju jedinstvenu i kvalitetnu atmosferu za sve posjetitelje i uživatelje Karnevala u Kotoru. Cijeli grad je 12. kolovoza bio ispunjen kako Kotoranima, tako i mnogobrojnim gostima koji su ispratili atraktivni karnevalski defile, a kasnije i energične koncerte na Trgu od oružja. Predsjednik NVU „Fešta” Vasilija Bajrović kao glavni organizator ovoga trodnevnog spektakla ističe da je zadovoljan kako je sve proteklo.

„Sada sam sigurno najsretniji čovjek u ovom gradu. Karneval je prošao upravo onako kako smo željeli i kako smo planirali. Želim zahvaliti svima, svim karnevalskim grupama iz regije, svim ljudima u zdravstvu i službama koje su pomogle da ovo prođe baš onako kako smo i zamislili, te da Kotor još jednom dokaže i pokaže da je karnevalski grad, da ima tradiciju održavanja karnevala dugu 500 godina i da tu karnevalsku crtu imamo svi, od dvogodišnje djece pa do najstarijeg člana karnevalske povorke koji ima 87 godina”, istaknuo je Bajrović.

Federacija karnevalskih gradova

Na karnevalu je sudjelovalo 20 prijavljenih karnevalskih grupa među kojima su bili predstavnici karnevalskih gradova iz regije, a koji su prezentirali najbolje kreacije s njihovih karnevala, te su tim kostimima upotpunili feštu u Kotoru. Organizatori su posebno zadovoljni odazivom kotorskih karnevalskih grupa bez kojih ova manifestacija ne bi postojala, koje su se ponovno predstavile u punom sjaju nakon pauze uzrokovane pandemijom. Publika, koja je uz magistralu dočekivala sve ove maske, svim trupama je pružila veliku potporu i dala im veći poticaj da svoje kostime prikažu u najboljem svjetlu.

„Večeras je uz trasu bilo oko 20 do 25 tisuća ljudi, prema mojoj procjeni. Ali nije stvar samo u tome je li bilo 20 ili 30 tisuća ljudi, stvar je u tome da su ti ljudi živjeli s karnevalom, da su ga osjetili i da su se ponašali upravo onako kako se treba ponašati uz jednu ovakvu karnevalsku povorku”, istaknuo je organizator Karnevala u Kotoru.

Parterer NVU „Fešta” i ove godine bili su Turistička organizacija (TO) Kotori i Općina Kotor, koji prepoznaju značaj Internacionalnoga ljetnjega kotorskog karnevala. Predsjednik Općine Kotor Vladimir Jokić istaknuo je doprinos ove manifestacije

očuvanju tradicije, ali i kao poticaj kvalitetnoj turističkoj sezoni u ovome primorskom gradu.

„Ovo je manifestacija koju mi najprije organiziramo zbog svojih građana i našega grada, a nakon toga nam je naravno zadovoljstvo da ugostimo sve ljude koji dolaze ovdje da s nama uživaju u karnevalu i da nakon toga uživaju u feštama koje slijede. Općina Kotor jedan je od rijetkih gradova iz kojeg se ove godine čuje da je sezona odlična. Imamo veliku posjećenost, veliki broj kruzera, izletnika, stacionarnih gostiju. Kada su u pitanju stacionar-

ni gosti, u Kotoru boravi oko 11.000 ljudi, što je nešto više čak i od 2019. i nešto više od 2022. godine, imamo broj kruzera koji je blizu 300, broj izletnika koji je blizu 300.000 do sada, tako da su sve to cifre koje nas ohrabruju”, rekao je Jokić.

Slika punog Trga od oružja tijekom koncerata takođe potvrđuje tvrdnje o dobroj turističkoj sezoni. Cijeli glavni gradski trg ispunila je sjajna, zarazna energija splitskog bedna Trio Gušt koji je za publiku izveo dobro poznate dalmatinske i bokeške pjesme, dok su vatrenu latino atmosferu na sve prisutne prenijeli članovi kubanskoga muzičko-plesnog sastava Cubalcanica.

„Mislim da je Koterski karneval nalik jednoj obitelji jer se svake godine vraćamo kako bismo nastupali ovdje. Uvijek s nestrpljenjem iščekujem ovaj moment. Kada dobijemo poziv za Karneval u Kotoru, odmah se odazovemo i pripremimo da damo svu energiju. Mislim da svi na koncertu osjećaju tu energiju. Zahvaljujemo organizatoru karnevala, našem menadžeru, ali i svima koji su uživali u koncertu”, rekla je Paloma Duharte Jorin koja je već sedam godina dio sastava Cubalcanica.

Sjajne reakcije publike i iznimna karnevalska energija koja je obuzela cijeli Kotor poticaj su organizatorima da već krenu s planiranjem novog, 22. izdanja Internacionalnoga ljetnjega kotorskog karnevala.

„Što se tiče udruženja ‘Fešta’, službenog organizatora Kotorskoga ljetnjega internacionalnog karnevala, mogu reći da ćemo i prije nove godine početi s organizacijom 22. Karnevala. Već ovom prilikom pozivam da prve subote u osmome mjesecu iduće godine budemo ponovno zajedno u Kotoru, da budemo ponovno dio ove karnevalske fešte koju nema nitko na Jadranu, a ni šire”, rekao je predsjednik NVU „Fešta” Vasilija Bajrović.

Izvor: Mediabiro

Legendarni Magic Johnson posjetio Gospu od Škrpjela

Earvin Magic Johnson, jedan od najboljih NBA košarkaša u historiji i ikona američkog sporta 20. stoljeća, uživao je početkom kolovoza u posjetu Crnoj Gori.

Posjetio je Gospu od Škrpjela i oduševljeno na Twitteru podijelio legendu koja se veže uz ovaj pe-raški otok.

„U crkvi se nalazi više od 2000 srebrnih artefakata, zajedno s drugim predmetima koje su pomorci s vremenom darovali, i neki od najnevjerojatnijih fre-saka koje sam ikada vidio oslikane su na zidovima i stropu. Crna Gora jedno je od najspektakularnijih i najzapanjujućih mjesta koje smo ikada posjetili”, napisao je Johnson.

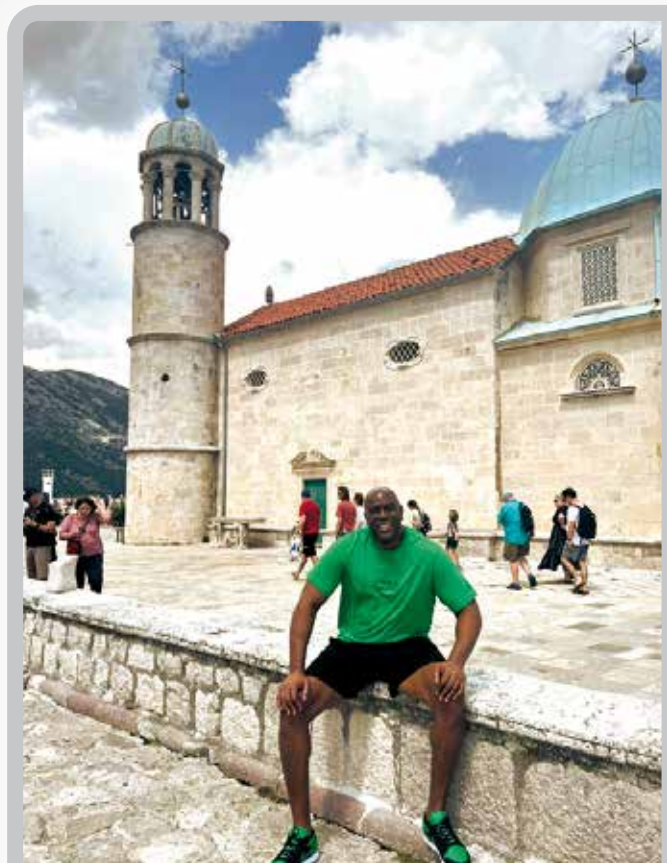
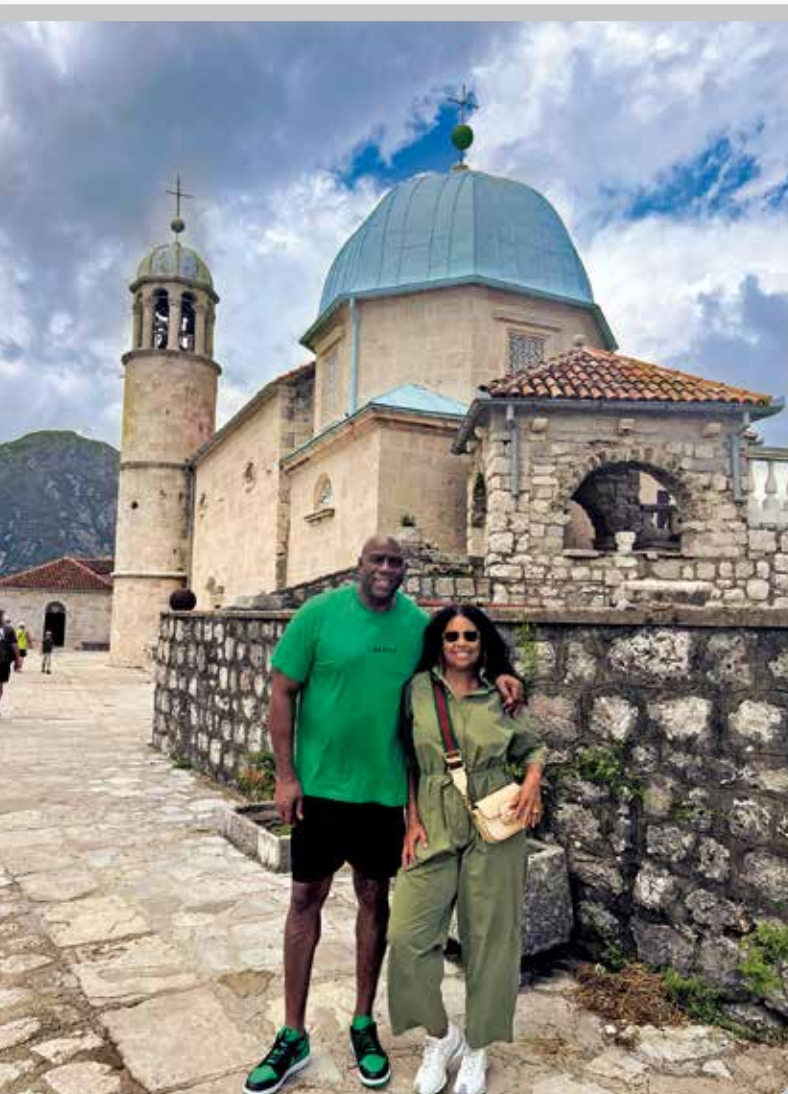
„Crna Gora je spektakularna. Prvi put smo ovdje, a ova zemlja izgleda prelijepo i luksuzno”, napisao je Johnson na Twitteru.

Cijelu NBA karijeru Johnson je proveo samo u Lejkersima s kojima je pet puta bio šampion najjače košarkaške lige na planetu – 1980., 1982., 1985., 1987. i 1988. godine.

Po tri puta je bio izabran za MVP NBA lige i velikog finala, dok je 12 puta bio dio All Star meča.

Njegov dres s brojem 32 Lejkersi su povukli i već godinama krase nekadašnji „Staples center” u Los Angelesu.

Izvor: Boka News, Antena M
Foto: Twitter

Nikoleta Franović iz Kotora - prva dama koja je Jadran preplovila na električnoj barci

Prvi put u povijesti pasara na električni pogon preplovila je Jadransko more, a novu stranicu u povijesti pomorstva Boke ispisuje činjenica da je njome upravljala skiperica.

Prvo preplovljavanje Jadranskog mora malom barkom tipa pasara, isključivo na električni pogon, okončano je u nedjelju, 27. 8., uplovljavanjem u marinu Luštica Bay novoizgrađene pasare tipa „El Manu“. **Nikoleta Franović**, koja stoji iza ovog pothvata, istodobno je i prva dama koja je u prvome malom plovilu za sport i rekreaciju isključivo na električni pogon preplovila Jadransko more na relaciji Monopoli, Italija – Luštica Bay.

„Diplomirana inženjerka pomorskih znanosti i elektrotehnike, nakon 19 sati plovidbe i oko 120 nautičkih milja, u Luštica Bay marinu u zaljevu Trašte uplovila je u nedjelju oko 13 sati na stakloplastičnom plovilu dugom sedam metara, koga pogone dva elektromotora snage po 3 kW. U Luštica Bay dočekali su je predstavnici kompanije Luštica Development i hotela The Chedi, koji su podržali ovaj pothvat. Uz šampanjac, pljesak, ovacije i pjesmu, Nikoleti Farnović čestitali su i predstavnici carine i granične policije. Prema drevnoj tradiciji, dolazak pasare pozdravljen je oglašavanjem brodskih sirena.“

„Projekti usmjereni na održivost uvijek su u fokusu Luštice Bay jer promoviraju odgovornu interakciju s okolinom i zajednicom. Ovaj pothvat porodice Franović upravo pokazuje da uvijek možemo svi zajedno preduzeti inicijative usmjerene na održivost i očuvanje prirode, što će podržati Luštica Bay“, pri-

općila je **Maja Petrović** iz sektora za korporativne odnose Luštice Developmenta.

Prema riječima direktorice prodaje u hotelu The Chedi Luštica Bay, **Leonarde Dedić**, brojne inicijative u sklopu održivog razvoja pozicionirali su hotel The Chedi Luštica Bay na posebnu mapu odgovornog i održivog poslovanja.

„Naše odluke utječu na okolnu zajednicu, ekosistem i ekonomiju. Tako smo proveli brojne zelene inicijative hotela The Chedi, s namjerom da postanemo ekološki prihvatljiviji u svim našim operacijama. To je u skladu s našom misijom očuvanja i izgradnje održive zajednice“, dodala je Dedić. Hotel je inače prvi u Crnoj Gori instalirao punjače za električna vozila još 2018. godine, zatim još pet stanica.

Nikoleta Franović najavila je da će sljedeći put oboriti svjetski rekord u dužini plovidbe za mala električna plovila koji iznosi 137 milja, a ona je prešla 120.

„Veliki uspjeh za nas, posebno Nikoletu koja je ne samo prva dama koja je na ovakvom plovilu prešla Jadran, već je i prva žena koja je sastavila bateriju i kompletne instalacije na ovom brodu“, rekao je njezin otac **Predrag Franović**, vlasnik kompanije Fracraft iz Kotora koja se bavi dizajnom, konstruiranjem i proizvodnjom ekoloških plovila na električni i hibridni pogon. Ovaj neuobičajeni pomorski i tehničko-tehnološki pothvat ne predstavlja samo tehničko-tehnološki uspjeh malog brodogradilišta iz Kotora, već i priliku da se u praksi pokaže koliko električna plovila mogu biti pouzdana i efikasna alternativa tradicionalnim plovilima koja za pogon koriste fosilna goriva i motore s unutarnjim sagorijevanjem.

„Uz elektromotor, barka kojom je Nikoleta prešla Jadran opremljena je i s dva solarna panela od po 500 W te dva generatora na vodik snage po 2 kW u slučaju nužde. Navigacijske uređaje, autopilot i ostalu elektroniku na brodu napaja posebna manja gorivna ćelija na vodik. S posadom, hranom, vodom i ostalim potrepštinama, barka je teška dvije tone.“

Ovaj pionirski pothvat podržali su tehnološki i poslovni partneri Fracrafta iz Italije – kompanije Sia Charge i AS Labruna, kompanija Luštica Development, The Chedi Hotel Luštica Bay iz Tivta, kao i Turistička organizacija Kotor, Bistro 21, Una Montenegro, Pixap, Unibrand, Lux Upholstery i Unimar.

Izvor: Radio Dux

Fotografije: Luštica Bay

Žičara „Kotor-Lovćen“ otvorena za komercijalnu vožnju

„Ono što se snivalo desetljećima, danas postaje realnost”, rekao je predsjednik Općine Kotor Vladimir Jokić.

„Žičara predstavlja dodatnu vrijednost, turističku atrakciju, ali uz to znači novu vidljivost našega grada i naše države u svijetu. Prije nekoliko dana žičarom se vozio Novak Đoković i dogovorili smo da on promovira ovaj dan. Mogli ste vidjeti da je on na društvenim mrežama postavio svoje dojmove sa ži-

čare, a tu objavu do sada je vidjelo nekoliko stotina tisuća ljudi. To je reklama, nešto što mi ne možemo platiti, nešto što se ne može platiti niti kupiti”, pripočeo je Jokić.

Kako navodi, otvaranjem žičare otvorena su i nova radna mjesta.

„U okolici će biti otvoreni novi objekti. Ono što je sigurno jest da ćemo do sljedeće turističke sezone na ovom prostoru poboljšati infrastrukturu. Siguran sam da će ovaj lokalitet izgledati potpuno drukčije sljedećeg ljeta i biti na ponos Kotora i cijele Crne Gore”, poručio je Jokić.

Najavio je da će, zajedno sa koncesionarom, kojemu je ovom prilikom čestitao na iznimno brzom i

Predstavljen rad Amaterskog kazališta HNV-a i predstava „Vječno će zvoniti naši kampanjuli“

U Domu kulture „Josip Marković” u Donjoj Lastvi održana je 5. rujna prezentacija brošure o radu Amaterskog kazališta HNV-a.

Na početku večeri prisutne je pozdravila Dijana Milošević, voditeljica Amaterskog kazališta HNV-a, koja je podsjetila nazočne na rad Amaterskog kazališta, aktivnosti, predstave te održane seminare. Istaknula je trud članova, kao i zahtjevan rad, ali i veliko zadovoljstvo kada se projekti realiziraju i predstave publici. Ne krije ponos zbog tri realizirana projekta, tj. predstave, od kojih je jedna predstavljena i u Repu-

blici Hrvatskoj. Voditeljica Amaterskog kazališta Dijana Milošević piše scenarije za predstave, što zaista predstavlja izazov.

Prisutni su bili u prilici pogledati i video prikaz kazališne predstave „Vječno će zvoniti naši kampanjuli”, koja je prethodno već odigrana u Tivtu. Dodijeljene su i zahvalnice članovima kazališta.

Organizatori večeri su NVO Hrvatski libar i Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore. Među prisutnima bili su i generalna konzulica Generalnog konzulata RH u Kotoru Jasminka Lončarević, Emir Dacić, direktor Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Crne Gore sa suradnikom, kao i Zvonimir Deković, predsjednik HNV-a.

Projekt je podržao Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Crne Gore. Iznasena stajališta i sadržaj projektnih aktivnosti isključivo su odgovornost autora i nužno ne izražavaju stajališta Fonda.

Radio Dux

efikasnom završetku radova na žičari, naći model da građani/ke Kotora posjete žičaru prema povoljnijim cijenama.

„Velik je interes za vožnju žičarom. Naći ćemo odgovarajući model, a o tome će svi zainteresirani biti pravodobno obaviješteni. Spektakularan je doživljaj voziti se žičarom. Ovo je potpuno nova perspektiva, nevjerovatna je ljepota gdje živimo, koja nas okružuje i vjerujem da će svatko tko se jednom bude vozio to zapamtiti i da će mu ostati urezano do kraja života. Ono što mislim da će biti najveći benefit je to što će djeca Crne Gore, još u toj dobi dok rastu, vidjeti u kakvoj ljepoti žive i da će se prema ovoj zemlji i prirodi odnositi bolje nego mi”, zaključio je Jokić.

Žičara je otvorena za posjetitelje svakog dana u terminu od 9 do 21 sat.

Trasa žičare polazi od Duba i vodi do lokaliteta Kuk na planini Lovćen, na 1 348 tisuća meta-

ra nadmorske visine. Projektirani kapacitet je 48 gondola na razini od 1,2 tisuće putnika po satu, dok je vrijeme putovanja od stanice Dub do stanice Kuk nepunih 11 minuta.

Dužina žičare je 3 900 metara, a visinska razlika 1 316 metara.

Vožnja traje 22 minuta u oba smjera, a maksimalna brzina je 6 m/s.

Projekt je realizirao konzorcij Novi Volvo-Leitner na temelju koncesijskog ugovora koji je potpisan u prosincu 2021. godine.

Detalji o lokaciji stanice za ukrcaj, uključujući i sve ostale potrebne informacije mogu se naći na sajtu žičare na www.kotorcablecar.com ili na Instagram i Facebook stranici.

Izvor: Radio Kotor

Foto: Roko Stjepčević/
Boka News

10. 5. Novi broj Glasnika

Sve ono što nismo bili u prilici u prošlom broju zapisati, zabilježili smo u ovom broju. Obilježen je Dan hrvatskog naroda u Crnoj Gori, promovirane su dvije izvrsne knjige koje se bave očuvanjem povijesti, baštine, kulture, umjetnosti... Boke kotorske. To je „Bokobran“, autorice Nevenke Šarčević i „Znakovi identiteta – sveci zaštitnici u umjetnosti 17. i 18. stoljeća u Dalmaciji, Boki kotorskoj i Dubrovniku“, autora akademika Radoslava Tomića. Promoviran je i prvi broj Kotorškog zbornika u izdanju Ogranka Matice hrvatske u Boki kotorskoj. Zabilježili smo proslavu Tripundana u Zagrebu, razgovarali s direktorom Turističke organizacije Kotor o prošlim projektima i budućim planovima..., bili na izložbi slika Eleonore Apolonio Kocka... U ovom broju završavamo serijal Aleksandra Saše Dendera „Dir po Kotoru“ koji smo započeli na Škaljarskoj pjaci, napravili dir preko Pjace od brašna, Pjace Gregorina, Pjace sv. Luke, Pjace od mlijeka i Pjace od kina, da bismo također u ovom broju zastali na Pjaci od oružja.

Uz „nove i stare“ teme, ljude, razgovore... uz sve nas različite i svoje, a istodobno slične i „iste“ u neizmjerljivoj ljubavi prema Boki.

12. 5. Dan Dubrovačko-neretvanske županije

Za Dan Dubrovačko-neretvanske županije delegacija HGD-a na Boninovu položila vijenac i zapalila svijeće

Na gradskom groblju Boninovo u Dubrovniku 12. svibnja položeni su vijenci i zapaljene svijeće za Dan Dubrovačko-neretvanske županije i blagdan njezina zaštitnika svetog Leopolda Bogdana Mandića.

Na poziv Dubrovačko-neretvanske županije u ime Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore na proslavi su bili prisutni Mirko Vičević i Krunoslav Težak.

Oni su na gradskom groblju Boninovo odali počast žrtvama rata i bili prisutni na svečanoj Skupštini.

12. 6. Izložba kravata i promocija knjige

U Pomorskomu muzeju Crne Gore Kotor u ponedjeljak je otvorena izložba „Kravata“ i predstavljena knjiga „Hrvati ujedinjeni kravatom“.

Prisutne je u ime Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore, kao organizatora izložbe, pozdravio Tripo Schubert i predstavio autora ove ideje; predsjednicu Američko-hrvatskog kongresa Nadu Pritisanac Matulić i autoricu knjige Branku Bezić Filipović, kao i veleposlanika R. Hrvatske u Crnoj Gori Veselka Grubišića, koji je otvorio izložbu.

„Gledajući druge nacije kako predstavljaju nešto iz svoga rodnog kraja, došla sam na ideju da preko kulturnog blaga – kravate predstavim naše istaknute Hrvate iseljeničtva na način da vama u domovini, u Europi uopće, približimo naše preokooceansko iseljeničtvo, a njemu da približimo domovinu. Drugi naš cilj ove izložbe je da svjetska sveučilišta povežemo međusobno. Jer, na svakom sveučilištu, gdje god se pojavio nekakav projekt, ima Hrvata. Ovaj projekt je spojio sve kontinente“, istaknula je koordinatorka projekta „Kravata“, predsjednica Američko-hrvatskog pokreta Nada Pritisanac Matulić.

7. 7. Sjednica Upravnog odbora

Na sjednici Upravnog odbora, održanoj u nepotpunom sastavu zbog zauzetosti i bolesti, bili su prisutni; uz predsjednicu Rafaelu Pinu Lazarević, Joško Kaatelan i Jasmina Bajo, kao i savjetnik Tripo Schubert.

Sjednica je sazvana zbog teške financijske situacije i pronalaženja načina za realizaciju prijavljenih aktivnosti.

Nakon uspješnog organiziranja izložbe i promocije knjige „Hrvati ujedinjeni kravatom“, naše predstavnice će sudjelovati na Reviji tradicijske odjeće i izboru najljepše Hrvatice u narodnoj nošnji, koja se održava u Tomislavu od 10. do 15. srpnja.

Prijavili smo sudjelovanje naših sportaša na Hrvatskim svjetskim igrama u Zagrebu od 25. do 29. srpnja.

Uz raspravu o tim pitanjima, razmatran je termin održavanja izborne Skupštine. Realno je da se ona organizira u mjesecu rujnu, ali svi su suglasni da se ona organizira elektronički, kao što se organizirala XIX. skupština zbog epidemiološke situacije, koja je nazvana „dopisna“. Stoga na vrijeme treba pripremiti sve materijale i dogovoriti prijedlog novih članova UO-a.

10. - 15. 7. X. Revija tradicijske odjeće i izbor najljepše Hrvatice u narodnoj nošnji izvan Republike Hrvatske

Udruga za očuvanje i promicanje hrvatske tradicijske kulture u Bosni i Hercegovini „Stećak“ u suradnji s Hrvatskom maticom iseljenika organizira desetu po redu Reviju tradicijske odjeće i izbor najljepše Hrvatice u narodnoj nošnji izvan Republike Hrvatske koja se održava u Tomislavgradu, BiH, od 10. do 15. srpnja 2023. godine.

Cilj ovog programa jest susret i povezivanje Hrvata iz cijeloga svijeta u svrhu promicanja naše zajedničke tradicijske kulture te upoznavanje i pružanje potpore Hrvatima u Bosni i Hercegovini, posebice u jačanju i očuvanju nacionalnog i kulturnog identiteta.

Na X. Reviji predstavnica iz Crne Gore, članica HGD CG, bila je Ines Stevanović iz Škaljara, koja je nosila dobrotsku nošnju, vlasništvo Bokeljske mornarice. Njezina pratilja bila je Ljerka Sindik iz Tivta.

25. - 29. 7. Hrvatske svjetske igre u Zagrebu

U organizaciji Hrvatskoga svjetskog kongresa, a pod pokroviteljstvom Ministarstva turizma i sporta i Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, u Zagrebu su održane V. Hrvatske svjetske igre.

Na Igre u Zagrebu Hrvatsko građansko društvo u suradnji i koordinaciji Ilije Janovića prijavilo je sudjelovanje bočara, plivačica i ekipe u malom nogometu.

Ekipa u malom nogometu u sastavu: Ilija Janović, Krsto Krstović, Romeo Lukšić, Šime Kokić, Mislav Matišić, Uglješa Vukašinović, Ivan Čule, osvojila je treće mjesto u izravnom dvoboju s Hrvatima iz Njemačke, u jakoj konkurenciji od devet ekipa. U grupnoj fazi bili su bolji od Rumunjske i Australije, a izgubili su od Slovenije. Strijelci su bili: Uglješa Vukašinović s 3 zgoditka, Romeo Lukšić s 1 zgoditkom, a najbolji vratar turnira bio je teško savladiv Ivan Čule.

Bočari u sastavu: Ilko Petković, Dejan i Anton Petković u disciplini par klasično, u vrlo jakoj konkurenciji uz sudjelovanje 50-ak parova, osvojili su zlato i opravdali očekivanja.

I na kraju, naše dame, osvojile su čak osam medalja u plivanju. Anđela Crepulja tri zlatne medalje i to na 50 metara kraul, prsno i leđno. Danijela Vičević osvojila je srebro u disciplini 50 metara kraul i leđno. Vedrana Vičević osvojila je srebro na 50 metara prsno i dvije bronce na 50 metara kraul i leđno.

Otkrivena spomen-bista don Antonu Belanu (1953. – 2019.)

Uvijek znatiželjan i gladan znanja o historiji i kulturi njegove Boke kotorske, kao hodajuća enciklopedija učio nas je u ekumenskom duhu kako se čuva i izgrađuje naslijeđe, duhovna egzistencija, tolerancija...

Piše: Miroslav Marušić

Foto: Boka News

Vjernici župe Škaljari – Kotor proslavili su u subotu, 5. kolovoza, blagdan svoje nebeske zaštitnice, Gospe od Snijega, a nakon svečane svete mise ispred istoimene crkve otkrivena je spo-

men-bista don Antonu Belanu (1953.–2019.), kotorskom i škaljarskom župniku, dugogodišnjem generalnom vikaru Kotorske biskupije, proučavatelju i povjesničaru baštine kotorskoga kraja.

Brojnim vjernicima i poštovateljima lika i djela don Antona Belana obratio se

njegov dugogodišnji prijatelj i jedan od inicijatora postavljanja spomen - obilježja Slavko Dabinović.

„Preranom smrću don Antona Belana Kotorska biskupija i njezini vjernici izgubili su vrijednoga svećenika, zagovornika ekumenizma i suživota više nacija i vjera na ovom

prostoru, zaljubljenika i znalca povijesti Kotorske biskupije i kotorske crkvene baštine. Bio je duhovnik i znalac povijesti s kojima su surađivali znanstvenici kako iz Crne Gore, tako i iz Hrvatske, kojima je uvijek rado i sa susretljivošću otvarao i otkrivao bogatu arhivsku građu Kotorske biskupije”, rekao je Slavko Dabinović.

„Svi koji smo ga poznavali čuvat ćemo sjećanje na vrijednosti rezultata njegova rada, ali i na sve vrijednosti kojima je kroz život obogaćivao svijet oko sebe. Neizmijemo smo mu zahvalni što nas je specifičnim duhom i humorom svakodnevno uveseljavao te uvijek balansiranim pristupom međuljudskim odnosima usmjeravao prema dobru”, poručio je Dabinović te podsjetio da je veliki grčki povjesničar i filozof Plutarh istaknuo:

„Čovjeka koji je dao primjer veličine srca i uma smrt ne odnosi u tamu zaborava, nego u neugasivi život trajnog spominjanja.”

Kao zahvalnost njegovom osobitom doprinosu, koji je

dao u više od trideset godina služenja i rada u Kotorskoj biskupiji i unapređenju kulturnog života u Kotoru, realizirana je inicijativa izrade ovog spomen-obilježja, započeta 2020. godine. Prikupljena su potrebna sredstva od prijatelja i vjernika Kotorske biskupije i od institucija iz Kotora i inozemstva, te je ovim spomen-obilježjem materijalizirano sjećanje na ovoga velikog čovjeka, svećenika i prijatelja.

„Zahvaljujemo Kotorskoj biskupiji koja je podržala i odobrila ovaj projekt, zatim autorima ovog spomen-obilježja akademskim kiparima Goranu Moškoviću i Elviru Adroviću, kao i majstoru Mirku Franoviću. Posebnu zahvalu upućujemo svima onima koji su na nesebičan način novčano pomogli da ovaj spomenik ugleda svjetlo dana”, poručio je Slavko Dabinović.

Don Robert Tonsati, koji je predvodio misno slavlje u crkvi Gospe od Snijega, prilikom otkrivanja spomen-biste rekao je da je kod nas kultura pamćenja dosta narušena i

lako zaboravljamo dobro i dobre ljude, a ako ih ne zaboravljamo onda nam služe za profit.

„Vrlo je važno što se ova bista otkrila na poticaj i na inicijativu njegovih prijatelja, župljanja, vjernika. Pripala mi je čast čestitati svima koji su dali svoj doprinos, prilog, ali i svima koji su imali ovu želju, san, viziju da se na ovakav trajni memorijalni način oduže za sve dobro koje je proisteklo iz prijateljavanja i poznanstva s don Tonćom”, rekao je Tonsati.

Podsjetimo, u znak zahvalnosti don Antonu Belanu i njegovu velikom doprinosu unapređenju kulturnog života u Kotoru i posebnom doprinosu koji je dao u više od trideset godina služenja i rada u Kotorskoj biskupiji, njegovi prijatelji iz Kotora Anton Palma i Slavko Dabinović, a uz saglasnost Kotorske biskupije, pokrenuli su 2020. godine inicijativu za postavljanje spomen-obilježja ispred crkve Gospe od snijega, u kojoj je dugo godina bio župnik.

Neumorni istraživač i pripovjedač povijesti Boke kotorske i Kotorske biskupije

Don Anton Belan osnovnu školu završio je na Prčanju, a Klasičnu gimnaziju „Ruđer Bošković” u Dubrovniku kao pitomac Isusovačkoga sjemeništa.

Filozofsko-teološki studij polazio je u Splitu i Rimu. Diplomirao je na Lateranskom sveučilištu u Rimu 1980. godine, na istom sveučilištu završio je i dvogodišnji poslijediplomski studij iz pastoralne teologije. Na Papinskom institutu za kršćansku arheologiju dva je semestra slušao predavanja i diplomirao 1982. godine. Na Vatikanskoj školi za

paleografiju, diplomatiku i arhivistiku diplomirao je arhivistiku 1984. godine. Kao student gost na rimskom sveučilištu La Sapienza slušao je predavanja iz latinske paleografije.

U kotorskoj katedrali sv. Tripuna zaređen je za đakona Kotorske biskupije 3. siječnja 1982. godine. Iste godine, 15. kolovoza, biskup Marko Perica zaređio ga je na otoku Gospe od Škrpjela za svećenika. Bio je župnik u Škaljarima, na Mulu i u Kotoru. Od 1991. godine bio je župnik kotorske katedrale. Godine 1983. imenovan je ravnateljem Biskupskoga povijesnog arhiva, a 2004. generalnim vikarom Kotorske biskupije. Od 2007. godine rezidencijalni je kanon-

Don Anton Belan

ik Stolnog kaptola u zvanju arhidakona. Napisao je više članaka s područja crkvene povijesti Kotorske biskupije i bio je sudionik više znanstvenih skupova u zemlji i inozemstvu.

Prvi je u suradnji s Pomorskim muzejom Crne Gore u Kotoru prezentirao bogat-

tu kulturnu baštinu Kotorske biskupije s tematskim izložbama široj javnosti. Autor je vrlo zapaženih izložbi poput: Srebrni križevi Kotorske biskupije od XV. do XX. stoljeća, 1993. godine; Primijenjena umjetnost u euharistijskom slavlju, 2005. godine i Srebrni relikvijari Kotorske bisk-

upije od 14. do 19. stoljeća, 2009. godine, te je bio koautor izložbi Barokni portreti Boke kotorske 1994. godine, Zavjetni darovi Kotorske biskupije: nakit i medalje od 16. do 20. stoljeća, 2012. godine. Autor je tematske cjeline Arhivska građa kotorskoga Biskupskog arhiva u katalogu Zagovori sve-

tom Tripunu prigodom velike izložbe Blago Kotorske biskupije u Zagrebu 2009. godine. Također je surađivao na velikim međunarodnim izložbama u Zagrebu, Krku, Veneciji i Sevilji. Uz akademika Radoslava Tomića i profesora Marija Beusana autor je likovnog postava muzeja sakralne umjetnosti kotorske katedrale, 2010. godine. Napisao je i njezin prvi turistički vodič pod nazivom Sveti Tripun i njegova katedrala (2002., 2003. i prošireno monografsko izdanje 2011. godine). Bio je dopisnik Glasa koncila te povremeno pisao za službeni Vjesnik Kotorske biskupije. Bio je član uredništva Godišnjaka Pomorskog muzeja u Kotoru i biltena Jedra Boke iste ustanove.

Dobitnik je Nagrade „Merito Navali“ 2012. godine, koju ova ustanova povremeno dodjeljuje za uspješnu suradnju na polju kulture i pomorstva. U godišnjacima Pomorskog muzeja objavio je tri zapažena rada od kojih se posebno ističe rad o znamenitome kotorskom biskupu Marku Gregorini. U Zborniku radova u povodu obnove crkava Gospe od Anđela

i Gospe od Snijega na Verigama, prvi je napisao stručni članak pod nazivom Zavjetne crkve peraških pomoraca na Verigama. U Hrvatskoj reviji, časopisu Matice hrvatske, dao je vrlo stručan povijesni prilog o Lodama-pohvalama. Također, prvi je približio javnosti povijest crkve Gospe od Zdravlja u zidinama poviše Kotora, monografskom knjigom Kotorsko zavjetno svetište Gospe od Zdravlja iz 2017. godine, kao i njegovim radom Crkva sv. Ivana Krstitelja u Bogišićima u vizitacijama kotorskih biskupa XVI. - XVIII. stoljeća, iz 2005. godine, objavljeno u Zborniku radova u povodu obnove crkve sv. Ivana u Bogišićima.

U mjesečniku Hrvatski glasnik u 27 brojeva objavio je zapažene članke iz povijesti Kotora i Boke kotorske. Sudjelovao je u više televizijskih i radioemisija religijskog i povijesnog sadržaja, te bio recenzent i govornik na predstavljanju više knjiga povijesnog i hagiografskog karaktera, a pisao je i za kulturnu rubriku dnevnoga lista Pobjeda.

Kozmopolitski šarm i duh, paradigma interkulturalnog dijaloga...

Kozmopolitski šarm i duh, paradigma interkulturalnog dijaloga koji je promovirao i koji je snažno pridonosio očuvanju ideje o bogatstvu zajedništva i tolerancije kojim se Boka kotorska stoljećima ponosi, krasili su našega don Tonča.

Njegove poruke s oltara, lakoća neposredne komunikacije, prije svega s običnim čovjekom, brojnim državicima koje je ostavljao bez daha tumačeći povijest katedrale svetog Tripuna, Kotora i Boke kotorske, promišljanja o pojmu i značaju humanosti, uvijek su nas iznova fascinirali.

Uvijek znatiželjan i gladan znanja o historiji i kulturi njegove Boke kotorske, kao hodačuća enciklopedija učio nas je u ekumenskom duhu kako se čuva i izgrađuje naslijeđe, duhovna egzistencija, tolerancija... Univerzalne poruke mira, slobode i dijaloga te ljubav prema Kotoru i Boki kotorskoj duboko su bili ugrađeni u sve njegove postupke i poruke.

Uspomene donda Ferda Petovića sa Mula na ribarske dane u Boki kotorskoj

Noštromo
palube i
peškador sa
leuta i danas
vrše oblaže
mrežom

Ferdo u dvorištu sa pogledom na zaliv

Tekst i fotografije
M.D. Popović/Boka News

Pravo je zadovoljstvo, i danas veoma rijetko, vidjeti tradicionalnog ribara na djelu, a takvu priliku smo nedavno imali pri susretu sa Ferdom Petovićem, ribarom staroga kova sa Mula. On je u dvorištu porodične kuće na obali mora oblagao mrežom

staru konstrukciju vrše. Koristio je gotovu, kupovnu najlonsku mrežu, koju je ušivao plastičnom iglom, modernim alatom koji mu je donijelo novo doba, dok u sebi duboko čuva sjetne uspomene na tradiciju i slavnu ribarsku prošlost Mula.

“Ova vrša stara je 15-ak godina, prethodna mreža se pokidala i sada ušivam novu.

Vrša se nekada smatrala više alatom za neke ribarske gušte, ne za ribara da bi se prehranio, nego može biti za jednu klasu ljudi koji su bolje živjeli, da bi sami uhvatili malo ribe, tu odmah ispred svoje kuće. Mještani Boke su s obale bacali vrše. Sačuvao sam ribarske igle iz toga vremena, alate nisam. Nekad se mreža morala plesti, nije bilo gotovih, kao danas. U moju mladost sam zatekao končane mreže koje su se morale sušiti na pristanište u Dobrotu ili na rivu na Muo, zato se i napravila riva, da bi se mogle sušiti ribarske mreže. Onda su po cijeli dan dvojica-trojica morali da dežuraju i prebacuju, premeću mreže da se suše i ako bi došla kiša, brzo se moralo pokupiti, jer pamučna mreža, ako ostane mokra, za tri dana će se usmrđeti i brzo će početi da truli”, objašnjava nam dondo Ferdo, koji je penziju zaradio na „Jugooceaniji“, gdje je preko 30 godina radio kao

Ribarske družine

“Ekonomsko ribanje obavljale su ribarske družine kojih je bilo nekoliko ovdje na Muo. U nekim vremenskim razdobljima bilo je tri družine, a sada ima dvije koje znam iz viđenja. U vrijeme kad sam ribao aktivno, poslije osnivanja Muljanske zadruge, oformile su se nekolike grupe- družina Paskovića, Kaluđerovića družina, pa Jankovića družina... Zadnja je nestala prije 15-ak godina. Mladi danas slabo idu u te družine, nemaju iskustva, a nema ni ribe. Poznajem dvije družine s ove strane zaliva, koje danas povremenom viđam”, primjećuje prekaljeni pomorac i ribar.

Tvrđi da se ribarstvo ne može obnoviti, prije svega zato što je riblji fond opao, ne samo na ovim prostorima, nego na cijelom Mediteranu. Nekad se išlo u ribanje „na ferale“, ali više nema sitne ribe, sardela nema.

“Pogotovo se teško može obnoviti kad je i to malo mora, koliko mi imamo, ovih četiri-pet godina napadnuto velikim kruzerima, velika čuda se rade, kojima niko ne može doći na kraj i uvesti nekakvoga

„noštro mo palube“. Poslije je niz godina radio „na stranca“.

Počeo da riba kao osmogodišnji dječak

“Od osam godina sam krenuo na ribanje, morao sam da zarađujem za život, jer su mi otac i majka bili bolesni. Išao sam sa lokalnim ribarima – Frano Janković, Gracija Janković, braća Ćiće i Filip Janković, Maksim Perić, Niko Marković, Ivo Necmeckal... sigurno ih ima stotinu za moga vijeka da sam sa njima ribao, tih starih, koji su umrli... (kad pođem gore na groblje, svako me se javim). Viđam još i braću Rozer, oni su isto išli na ribanje, ali nisu od tako malog uzrasta, nego kad su već uhvatili 20, 25 godina, ali ova ko mlad kao ja, sa osam godina, na Muo nije niko.”

Peškadori sa leuta

“Riba se prodavala, bili su peškadori, išlo se okolo barokom ili sa leutom. I ja sam išao na vesla do Njivica prodavati ribu, ujutro u tri ure bih

krenuo sa drugom-ribarom, a vratio se oko devet -deset ura navečer. Onda bih se prebacio na Perast, pa iz Perasta u Risano, gdje jedan od nas ostane na risansku pjacu, drugi pođe do Kostanjice- ako štogod proda, poslije dođe pokupiti onog drugog i zatim nastavimo zajedno niz Kostanjicu i dalje... Sa 17 godina sam pošao na brod. Počeo sam školovanje u Pomorskoj školi, ali sam je napustio, jer nijesam imao od čega živjeti, morao sam raditi.

Prvi brod na koji sam se ukrcao bio je brod ‘Boka’, 1969. godine u Luci Bar (tada i nije bila luka, nego jedna velika punta) i prva luka u koju smo pristali bila je Rotterdam, druga luka Savana, Amerika. Tada sam na brodu ostao 25 mjeseci”, sjeća se Ferdo, koji je tokom svih godina plovidbe nastavio da doma, na Muo, stalno ide na ribanje. U međuvremenu se oženio, osnovao porodicu, postao otac, pa djed, ali ribanje je bilo i ostalo njegova poveznica sa djetinjstvom, tradicijom, životom uz more i sa morem.

reda. Takav je život, takve su godine, tako da nemamo što tražiti u ribarstvu. Jedino se možemo sjećati, ako ima ko kakve slike, fotografije... Tako da je ribarstvo na Muo završilo, ne na Muo, nego svugdje. Malo je entuzijasta koji počnu malo u ribanje, ali nema ni pozicija, devastirano je sve, sa tugom primjećuje Petović.

Muzej muljanskog ribarstva- samo ideja?

Ideja o osnivanju Muzeja ribarstva na Muo odavno je postojala, kaže Ferdo, ali se ona nikad nije realizovala, niti će ikad. Smatra da je to teško, s obzirom da „na Muo nikad nisu bili složni ljudi“.

Legenda o šest hiljada palamida koje su Muljani ulovili u mreže na blagdan Bl. Gracije prije dvije stotine godina, nedostižna je fantazija mnogih ribara danas, ali se ipak događalo da Ferdo i družina ulove dosta cipola, sitne ribe...

“Sa barkom i na veliku mrežu ‘šabakun’ – to je malo viša mreža nego ove potegače, sa njima se nekad znalo uloviti po tri-četiri hiljade kila cipola i moglo se prodati u ta vremena. Danas se desi da uhvatiš

ribu, ima se tih mreža i svih alata, ali se više nema kome prodati, nema više tih domaćica, neće niko više da kupuje i da čisti ribu, svemu tome vrijeme prolazi. Nekad se tako znalo uloviti riba i domaćini su po 30-40-50 kila riba očistili, stavljali u frižider, da ima u ove tople dane, kada ti dođe prijatelj, za roštiljanje, a danas toga više nema. Jeste li osjetili u ove mjesec dana, otkad je malo ljepše vrijeme da negdje u nekom domaćinstvu kraj obale malo miriše riba, da se peče, ako ne tamo u konobu? Em što je danas to sve skupo, em što se tradicija, za siromašnoga, kada se ulovi dosta ribe i kada bude jeftinija, potpuno izgubila- mladi naraštaji, domaćice neće da čiste ribu. Ako je neko u boljem materijalnom stanju, on će povesti ženu i fameliju u riblji restoran”, kaže Ferdo.

Nema više toga ribanja

“Mi smo ovdje imali taj specijalni način ribanja, na ovom području Južnoga Jadrana, dok su u Dalmaciji uvijek imali svoje brodove, kočice. Danas niko neće da pođe ni da radi, poznajem dosta toga naroda tamo, plovio sam po svijetu. Nema više toga ribanja na Muo, to je završeno, ali to je svugdje tako, i po Dalmaciji je isto. Sada plate, i to kako plate mornara da im radi, a onda, taman ga obuče da nešto nauči, on napusti, neće da radi.”

Ribarski zakon iz 1900. godine, primjer za Evropu

“Za ribanje treba strahovito iskustvo, potrebne su godine i godine ribanja u nekom podneblju, to je vezano za tradiciju, prenošenje znanja, umijeća, ne može jedno bez drugoga. Mladi ribari koji se pojavljuju na ovom području u zadnjih desetak godina, jeste da imaju volju, ali nemaju iskustvo niti

imaju od koga da nauče, da im neko prenese znanje. Boka je ostala bez tih starih ribara, polako se ovaj zanat zaboravlja, a onda i ovi silni putnički brodovi tome doprinose. Evidentan je nestanak ribarskih posta, mrijestilišta, a takođe ne postoji više ni zabrana ribolova u pojedinim godišnjim razdobljima, kada se riblja jata obnavljaju. Posebna priča je krivolov sa mrežicama, tipa koji nije dozvoljen (veličina oka) u različitim dobima godine i na različitim pozicijama, kao i bacanje dinamita, to su sve storije.

I danas čuvam Ribarski zakon iz 1900. godine, to treba pročitati i učiti iz njega. Prilagoditi ih evropskim zakonima je lako, ali su ih trebali prilagoditi onim ribarima koji su ih trebali naslijediti, pa bi Evropa možda od nas uzela zakone”, zapažanje je našeg sagovornika Ferda Petovića.

(Zbog autentičnosti, tekst nije lektoriran)

Panjega koju je napravio Ferdo udubljenje u zodu za svijeće pri noćnom krpanju mreža

Prirodni most između Istre i Dalmacije

Mali Lošinj luka

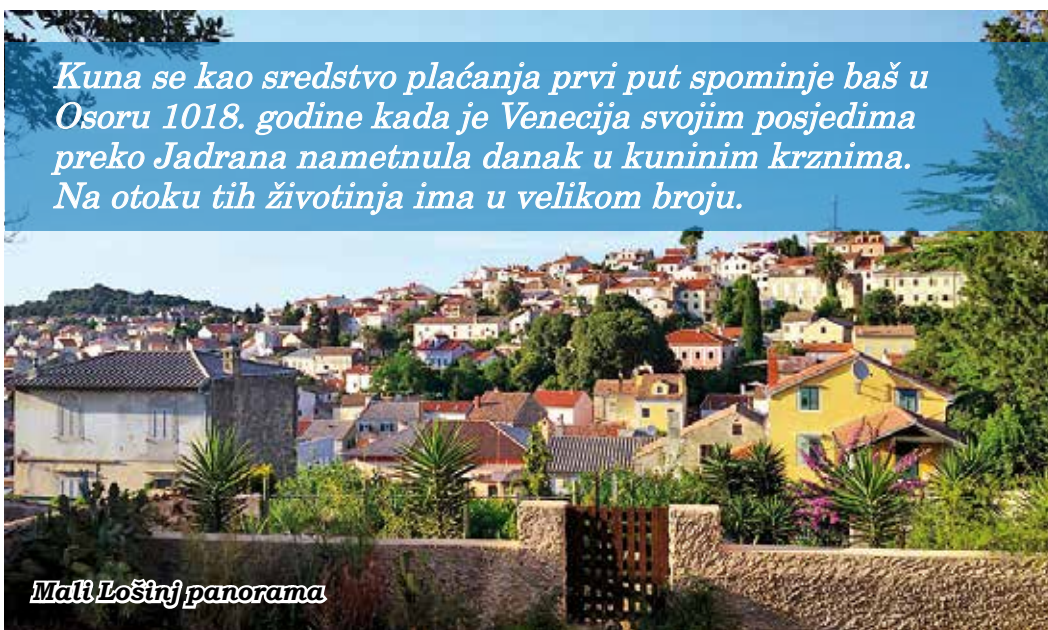
Drevni Jantarski, odnosno Argonautski put, najstarija je europska komunikacijska transverzala koja povezuje sjever i jug kontinenta od Baltičkog mora do Sredozemlja, a kilometri suhozida na otocima pripovijedaju ep o golemome ljudskom trudu koji je tisućljećima humanizirao ovaj kraški prostor

Tekst: Željko Holjevac/
Matica

Lošinjski arhipelag ubraja se među najljepše na Jadranskom moru u dužini od 99 kilometara. Veli i Mali Lošinj smjestili su se u pitoresknim morskim uvalama. U Veloj spilji na Osoršćici pronađeni su tragovi života iz mlađega kamenog doba. U okvirima impresso keramičke kulture između 6000. i 4600. pr. Kr. razvila se na Lošinju najranija proizvodnja keramičkog posuđa ukrašenog utiskivanjem školjaka na istočnoj jadranskoj obali. Najstariji imenom poznati stanovnici bili su Liburni. Njih su pokorili Rimljani 167. g. pr. Kr. koji su lošinjski arhipelag uključili u svoju provinciju Dalmaciju. Cresko-lošinjsko otočje zvalo se u antičko doba zajedničkim imenom Apsyrtides, prema imenu grčkoga junaka Apsirta, jednog od protagonista mitološke priče o Argonautima. Argonauti su upravo u gornjem Jadranu uspjeli pobjeći upornim progoniteljima, noseći na lađi Argo zlatno runo koje je Jazon oteo iz Kolhide (na današnjoj crnomorskoj obali Kavkaza). Jazon je Apsirta, uz pomoć njegove sestre Medeje, dočekaao pokraj cresko-lošinjskih otoka, svladao, rasjekao na komade i bacio u more pa je po njemu i grad Osor dobio ime Apsoros.

TRAGOVİ ŽIVOTA IZ MLAĐEG KAMENOG DOBA

Otoci Cres i Lošinj u prošlosti su činili kopnenu cjelinu. Vjerojatno su u liburnsko

Kuna se kao sredstvo plaćanja prvi put spominje baš u Osoru 1018. godine kada je Venecija svojim posjedima preko Jadrana nametnula danak u kuninim krznima. Na otoku tih životinja ima u velikom broju.

doba baš Rimljani prokopali uski prolaz kraj Osora, koji je cresko gradsko vijeće 1553. odlučilo proširiti tako da može proći "jedna veća galija".

Najstarije naselje na cresko-lošinjskom arhipelagu je Osor koji se u starom vijeku zvao Apsoros. Ondje je još prije dolaska Hrvata postojala kršćanska zajednica. Pod bizantskom vlašću ustrojena je gradska općina i biskupija koja je obuhvatila cijeli arhipelag. Saraceni su 841. pljačkali po čitavom Jadranu i prodrli do Osora, ali nisu uništili osorsku dijecezu čiji su predstavnici 925. bili na prvome crkvenom saboru u Splitu. Iako je taj prostor u doba hrvatskih kraljeva iz dinastije Trpimirovića bio pod njihovom upravom, mletački dužd Petar II. Orseolo krenuo je 1000. s brodovljem prema istočnoj jadranskoj obali kako bi podvrgnuo svojoj vlasti tamošnje gradove i otoke, a njegov nasljednik Oton Orseolo tražio je 1018. prisegu vjernosti od

Osora koji se tada obvezao i na plaćanje danka. U Osoru je 1044. osnovan samostan sv. Petra, a u benediktinskoj opatiji na pješčanom otoku Susku 1081. sastavljen Evanđelistar sv. Nikole s najranijim poznatim izvornim sakralnim skladbama koje su nastale na hrvatskome prostoru.

MALO SELO – MALI LOŠINJ

Cresko-lošinjski arhipelag bio je u drugoj polovici 13. stoljeća mletački posjed, koji se nakon Zadarskog mira 1358. našao u Ugarsko-hrvatskom kraljevstvu, ali je do kraja srednjega vijeka, tijekom kojeg se ondje razvila brodogradnja, opet završio u sklopu mletačkih granica. Crkvice, samostani, renesansne zgrade, bazilike i antički ostaci nalaze se posvuda na Lošinju. A sve je započelo doseljavanjem dvanaest hrvatskih obitelji u vremenu kada se Mali Lošinj zvao Malo Selo. U Velome

Velike su promjene na Lošinju uslijedile početkom 19. stoljeća kada su Austriji pripali bivši mletački posjedi. Godine 1853. austrijski Lloyd uspostavlja redovitu parobrodsku liniju između Trsta i Kotora preko Malog Lošinja.

Pogled na Mali Lošinj

Lošinju sagrađena je 1455. kula debelih zidova i malih otvora, koja je stoljećima štitiła stanovništvo od gusarskih pljački. Prema Jurju iz Slavonije, Osor je bio biskupija s pravom glagoljanja. U srednjem vijeku postojala je ondje knjižnica sa skriptorijem i radionicom za izradu pergamene. Trobrodna katedrala u Osoru, najstarija u nizu hrvatskih crkava s trolišnim pročeljem, podignuta je u drugoj polovici 15. stoljeća. Gradnja katedrale počela je vjerojatno po projektu Jurja Dalmatinca, a portal je načinjen vjerojatno po zamisli Nikole Firentinca. U Nerezinama je franjevački samostan iz 16.

stoljeća, a u Velome Lošinju je 1510. sagrađena crkva Majke Božje od Anđela. Od 1696. do 1757. gradila se župna crkva Marijina Rođenja u Malome Lošinju. U Velome Lošinju podignuta je 1774. župna crkva sv. Antuna Pustinjaka.

Mirom u Campoformiju 1797. otok je pripojen Habsburškoj Monarhiji. Od 1805. do 1815. bio je dio francuskih Ilirskih pokrajina, a nakon toga je punih stotinu godina proveo u sastavu austrijske pokrajine Istre. Osorska biskupija ukinuta je 1828. i sjedinjena s Krčkom. Srednja škola u Malome Lošinju razvila se iz privatne poduke pomorcima, a 1855. osnova-

na je državna škola u kojoj je radio ugledni profesor Ambroz Haračić, čije ime škola danas nosi. Kapetan Gasparo Craglietto i liječnik Leopold Piperrata poznati su kolekcionari umjetnina iz toga vremena. Mali Lošinj je dolaskom industrijalizacije dobio nekoliko brodogradilišta i jaku trgovačku flotu pa je nautika postala centar znanstvene djelatnosti. No, prevladao je turizam.

PREVLAST LJEČILIŠNOG TURIZMA

Počeci lošinjskoga turizma sežu u 1885. kada se kao prvi oblik, zbog zdrave klime, pojavio lječilišni turizam. Tada je na otoku boravio austrijski klimatoterapeut dr. Conrad Clar, a nadvojvoda Karlo Stjepan iz carske obitelji Habsburg sagradio je u park šumi Podjavori svoj rezidencijalni ljetnikovac u kojem je danas smješteno lječilište za alergijska oboljenja dišnih putova i kože. Pod pokroviteljstvom bečke općine zimovnik "Warthsee" postao je javno klimatsko lječilište, a Veli Lošinj proglašen je 1892. klimatskim lječilištem i zimovalištem. Prvi hotel sagrađen 1887. u Malome Lošinju zvao se Vindobona (rimsko ime grada Beča), a ljetni turizam ondje se počeo razvijati od 1905. unatoč iseljavanju domaćih ljudi u prekomorske zemlje zbog bolesti vinove loze.

Do 1918. Lošinj je bio pod Austro-Ugarskom. Rapallskim ugovorom 1920. pripao je Italiji, a odlukama ŽAVNOH-a 1943. i mirovne konferencije u Parizu 1947. pripada Jugoslaviji. Godine 1976. utemeljen je u Malome Lošinju prvi košarkaški klub, a 2015. otvoren prvi podvodni povijesni park na 15 metara dubine u uvali Čikat.

Iz ostavštine Milostislava Bartulice

Obradila:

Branka Bezić Filipović

Zaglavlje memoranduma Iseljeničkog muzeja u Zagrebu

Milostislav Bartulica uređivao je kao tajnik Organizacije iseljenika u Zagrebu list **Iseljenik** i 1936. osnovao je **Iseljenički muzej u Zagrebu i 1939. u Splitu**, gdje je voditelj bio Ivan Lupis Vukić, a čija su glasila bili *Novi iseljenik* i *Iseljenički muzej*. Oba muzeja zatvorena su početkom Drugoga svjetskog rata. Materijali iz splitskog muzeja pohranjeni su u Državnom arhivu u Splitu, a nepresušan su izvor podataka o iseljeništvu koje je Bartulica vrlo pedantno skupljao i zapisivao.

U listu *Iseljenik* objavljeno je mnoštvo podataka i članaka na temu iseljeništva. Budući da su ga čitali i u svijetu, u svakom broju su izlazile vijesti iz svih jugoslavenskih republika. Danas je to zanimljiva slika vremena između dvaju svjetskih ratova, ali i dokaz da se neke stvari nikada ne mijenjaju.

Dio vijesti vezanih uz Crnu Goru:

Iseljenik, 25. 5. 1925., broj 10-11:

- U selu Opinji, ubilo je jedno žandarmerijsko krstareće odjeljenje opasnog razbojnika i odmetnika Nisu Camovića, ucijenjenog na Din. 30 000.

Zaglavlje memoranduma Iseljeničkog muzeja u Zagrebu

- U cijeloj Crnoj Gori ostale su škole bez goriva uslijed nemarnosti nadležnih vlasti.

- U Podgorici pobila su se iz pušaka zbog otmice djevojke dva plemena Brekalovići i Glavatovići. Na obje strane ostala su iz boja dva mrtva. Iako su se oba ova plemena već izmirila i prečistila račune među njima, pravda je neumoljiva i ona će ove dane da sudi.

- U Nikšiću je jedan mladić u nekoj kavani ubio iz revolvera nadošlog financijskog stražara, koji ga je htio uapsiti zbog pušenja kriumčarenog duhana.

- Ministarstvo prosvjete stavilo je u općini na raspoloženje izvjesnu svotu novaca za dovršenje nove gimnazijske zgrade u Baru.

- U planini Karagadu u Crnoj Gori pronađen je rudnik cinka.

Ministarstvo poljoprivrede i voda odobrilo je kredit za osnivanje poljoprivredne škole u Baru.

- Uslijed velikih kiša koje su padale ovih dana, izlile su se rijeke Morača i Cijevna iz svojih korita i poplavile cijelu donju Zetu, izuzev sela Gomića,

a većim dijelom i Gornju Zetu. Šteta je ogromna i ne da se procijeniti.

- Tri seljaka iz kuća, koji su prije izvjesnog vremena nestali na putu za Gusinje, prema našim informacijama, zarobljeni su i sada se nalaze u životu u Balbonu, arbanaškom selu koje je udaljeno od naše granice za 20 km. Naše su vlasti poduzele energične mjere kod albanske vlade za oslobođenje ovih naših građana i nadali se da će oni biti još ovih dana oslobođeni.

Iseljenik, 1. 3. 1926., broj 5:

- U Kruševcu kraj Podgorice umro je u strašnim mukama seljak od ujeda bijesnog pseta. Ovih je dana u srezu danilovgradskom ujedena cijela jedna obitelj od bijesnog psa. Poslani su na liječenje u sarajevski Pesteurov zavod.

- Iz cetinjske tamnice pokušao je da pobjegne Gjorgje Kustudić, pa je pravodobno uapšen.

- Okružni sud u Baru zatvorio je sreskog poglavara Ivkovića

pod sumnjom da je izvršio utaju novca u službenoj odsutnosti.

- U Cetinju je uhapšen seljak Pavle Krivokapić zbog političke agitacije.

Iseljenik, 15. 2. 1926., broj 4:

- Predsjednik općine u Nikšiću – Kondić pronevjerio je iz općinske blagajne svotu od Din. 120. 000, a tu je pronevjeru i priznao.

- Stana žena Vuka Baničevića iz sreza cetinjskog izvršila je samoubistvo vješanjem.

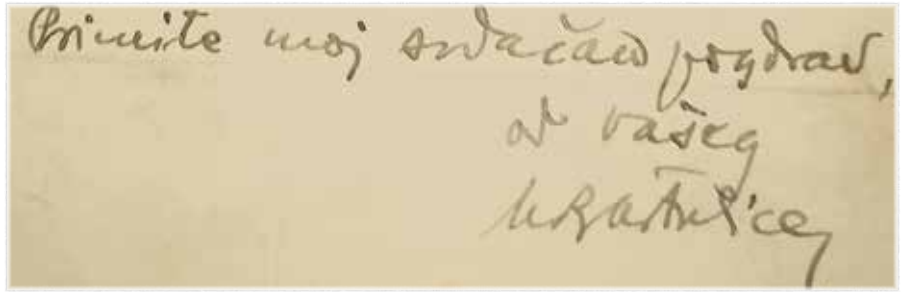
- Nedaleko sela Berana rastrgane su od vukova za vrijeme snježne vijavice tri djevojke.

- U Podgorici su ovih dana nepoznati zlikovci provalili u vojni magazin i pokrali veću količinu robe u vrijednosti od Din. 40.000. Za lopovima se vodi živa potraga.

- Savoja, kći Save Krepuka iz Limpana, srez barski, izvršila je samoubistvo vješanjem. Uzrok je nepoznat.

Iseljenik, 1. 5. 1939., broj 3: 95-GODIŠNJI STARAC NAMJERAVA SE VRATITI U KOTOR

Naš iseljenik g. Juro Tomičić, najstariji čovjek u području Mississippija, a jedan od najsta-

Bartuličin rukopis

rijih Dalmatinaca u Americi, sa svojih 95 godina starosti izjavio je prilikom svojeg rođendana, prije nekoliko sedmica, da se namjerava vratiti u svoj rodni kraj u selo Ružu (Ružicu) kod Kotorskog zaliva, da bi tamo ostao s porodicom do smrti, gdje bi bio pokopan u grobnici sagrađenoj po „barba Juri“.

Bartuličin rukopis

Bartulica je ručno pisao podatke o pojedincima i grupama na određenim područjima. Pod naslovom „**Bokelji i Crnogorci u Americi**“ piše tko sve živi u Galvestonu u Meksičkom zaljevu, koji se danas smatra lukom Houstona u Teksasu, gdje živi oko 60.000 stanovnika. Početkom 20. stoljeća bio je to ribarski gradić i

ljetovalište. Spominje tako **Mihajla Čuka** iz Herceg Novog, vlasnika trgovine, kao i **Matu Duranovića** iz Kamenara koji je u Galvestonu imao svoj studio, a osnovao je tamburaški orkestar, muški pjevački zbor i društvo Sokol. **Savo Čatović** iz Risna koji je završio školu u Kotoru, 1907. godine u Galvestonu je otvorio pekaru, a **Krsto Lalić** iz Grahova restoran 1908. godine. Međutim, kao pionire spominje **Nikolu Kešferića** iz Grahova koji je u Galvestonu 1885. otvorio restoran, a **Antu Mandića** iz Kamenara koji je 1892. otvorio, kako kaže Bartulica, samostalnu radnju.

Stara arhitektura Galvestona

U Meksičkom zaljevu, ali u Louisiani živio je kapetan **Aleksandar Bijelić** (Muo, 1893.), kojemu je Bartulica posvetio više prostora. Bijelić je pučku i nautičku školu završio u Kotoru, a kapetanski ispit položio je u Trstu 1916. godine, da bi postao oficir Ratne mornarice Austro-Ugarske. Služio je na krstaricama i bio je zapovjednik manjih ratnih jedinica. Sudionik je Prvog svjetskog rata, a od 1919. i prvi oficir parobrodarskog društva Oceanija. Iskrcao se 1924. godine u New Orleansu i zaposlio u Standard Fruit Co., koja je tada imala 33 broda. Prvih par mjeseci plovio je kao

Lupisova fotografija crnogorskih čakarera u Chacu između dvaju ratova

prvi oficir da bi zatim postao zapovjednikom broda *Amapala*, nosivosti 6.500 tona, najvećim koje je društvo imalo. S njim je plovio od Srednje Amerike do Sjevernog Atlantika.

Bartulica piše kako je Bokelja bilo u Kaliforniji poput **Šćepana Dragomirovića** koji je tamo stigao 1848. godine u vrijeme zlatne groznice. Umro je 1925. u 92. godini života.

Prema Bartulici, onih iz Risna bilo je u Detroitu, a iz Budve u Chicagu, gdje spominje i kipara **Janka Brajovića** 1939. godine.

Nije Bartulica zaobišao ni Bokelje i Crnogorce u Južnoj Americi, posebno u Argentini. Bokelje spominje u patagonijskom gradu Comodoro Rivadavia, a one iz Njeguša u još južnijem Rio Gallegosu, kao i na samom sjeveru u pokrajini Chacho gdje su bili farmeri ili čakareri. O njima je pisalo u *Iseljeničkome muzeju* br. 8, od 1. srpnja 1937. godine u članku pod naslovom „U Chacu su naši iseljenici sami stvorili civilizaciju“:

Prema 'Pravdi' iz Buenos Airesa, u Čaku na sjeveru Argentine, gdje je prije bio nenaseljen kraj s velikim prašumama, u zadnje doba širi se civilizacija po brojnim iseljenicima koji se tamo nastavaju, a osobito po našim iseljenicima. List javlja: Krajem rata naseliše se prvi Jugoslaveni u tome kraju. Njihovi su napori bili teški, civilizacija se širila s puškom i sjekirom u ruci. Ali rezultati ne izostadoše. Naši su iseljenici prokrčili put kolonizaciji u većoj mjeri. U razmjerno kratko vrijeme stvorili su od Čaka prijatan kraj sa svim potrebnim uslovima za napredan život.

Prvi naseljenici zauzeše kraj, gdje se danas nalazi lijepa i napredna kolonija Cuchilla, 30 km udaljena od grada Presidencia Roque Saenz Pena. Tu se nastaniše prvi koloni, sve

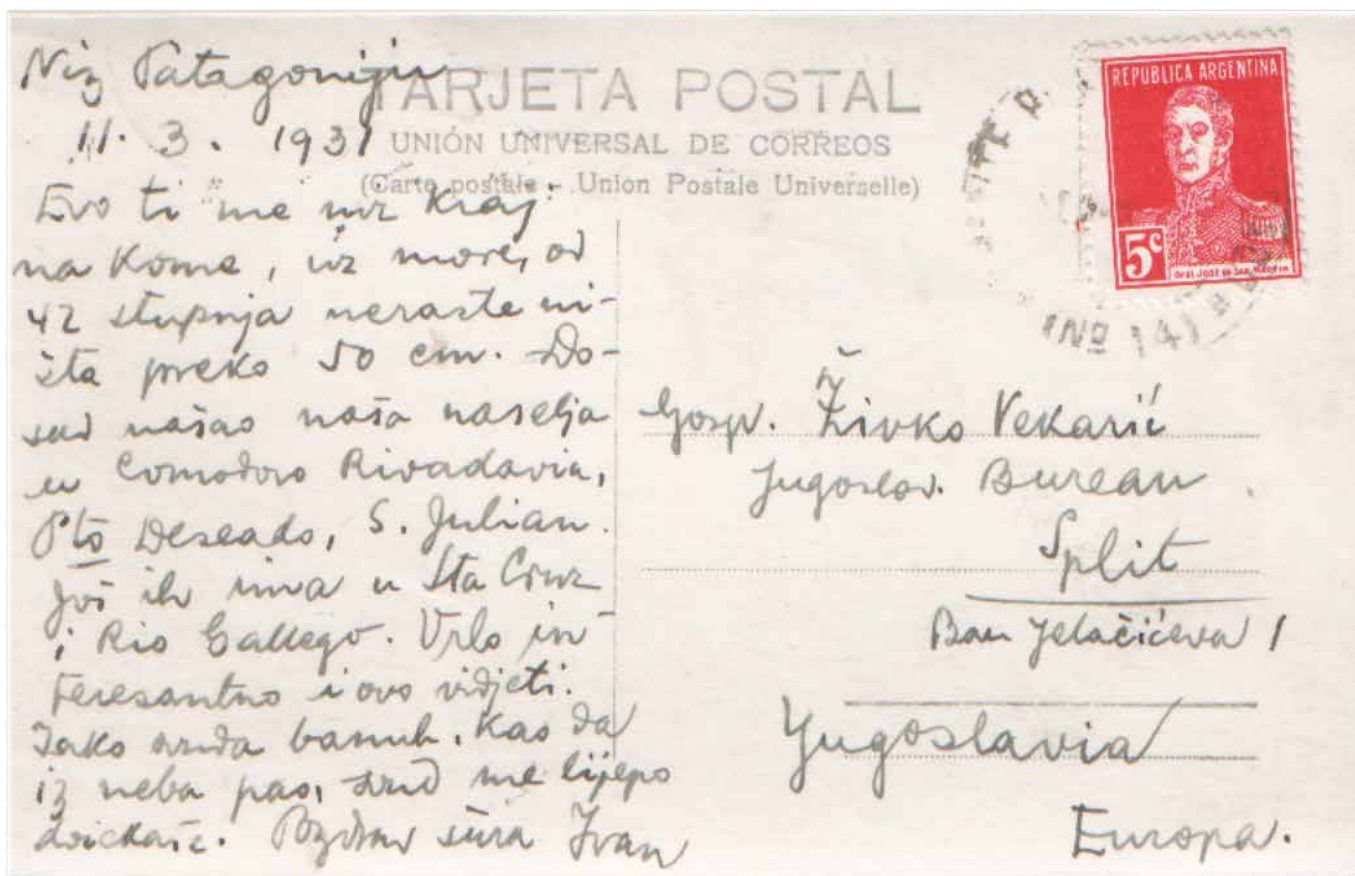
Stara arhitektura u Galvestonu

naši vrijedni Crnogorci: Mitar Milović, Petar Kapetinić, Lazar Milović, Dušan Švorcan, Lazar Kosanović, Petar Milović i Mitar Mićunović. Sve su to danas ugledni domaćini, koji s naročitim zadovoljstvom pričaju o svojim mukama u prvim godinama življenja u divljem Čaku.

U isto vrijeme naseljava se jedna grupa Crnogoraca u današnju koloniju Machagay, gdje su u to doba samo na sve strane zavijale divlje zvijeri, a Indijanci živjeli sa svojim čudnim religioznim obredima, od kojih ti se bijelim ljudima koža ježila. Tu se naseliše Minja

Ivan Lupis Vukić, voditelj splitskog Muzeja iseljenika, boravio je u Argentini gdje je izradio brojne fotografije

Stražnja strana razglednice

Lupisova razglednica iz patagonijskoga grada Comodoro Rivadavia

Jovanović i brat mu Radule, Miloš Jovanović, Šćepan Jovanović, braća Panto i Šćepan Pavičević. I oni su danas dobri gazde, od reda poštovani i vi-

đeni među našim i stranim svi- jetom.

Da nije bilo one desetine prvih Crnogoraca, Čako ne bi bio ono što je danas, da i ne govorimo o tome, da ne bi na sjeveru imali

jednu cijelu Jugoslaviju, koja broji oko 5.000 stanovnika.

God. 1929. osnovala se je naša prva škola u Čaku u koloniji Cuchilla i podignuta školska zgrada s troškom od preko 40.000 pesosa, koje sakupiše sami između sebe ovi valjani rodoljubi.

Radi se na tome da se u Presidencia Roque Saenz Pena otvori jedna jugoslavenska trgovačka agencija, koja će se baviti i njegovim direktnim izvozom za Jugoslaviju. Naši poljoprivrednici u Čaku obrađuju površinu od 30.000 hektara zemlje, za sijane pamukom.

Međutim, prema Bartuličini- nim podacima veliki broj Bokelja i Crnogoraca zadržao se u Buenos Airesu i u njegovoj lučkoj općini Dok Sud, a došli su iz Herceg Novog, Bijele, Perasta, Dobrote i Kotora. Da je Buenos Aires kao veliki grad i tadašnja ulazna luka Južne Amerike pruža-

la mogućnost zaposlenja vidi se i po primjeru koji Bartulica spominje malo opširnije, a radi se o **Iliji Damjaniću** (ili Damjanov), pomorskom kapetanu rođenom u Lepetanima 1. kolovoza 1874. godine. Već kao trinaestogodišnjak s ocem mornarom otišao je u svijet. U Port Saidu se ukrcao u S/S *Kalipso* austrijskog Lloyda pod zapovjedništvom kapetana Petra Komnenovića. Zatim je plovio na talijanskom jedrenjaku *Caciatore* s kojega se iskrcao u Buenos Airesu. Odatle je otišao na Ognjenu zemlju tražiti zlato da bi si mogao platiti školovanje na Pomorskoj akademiji u Buenos Airesu. Stupio je u državnu službu, pa u Ratnu mornaricu Argentine kao oficir eskadrile. Tamo se zadržao do 1904. godine da bi preuzeo zapovjedništvo na najvećem parobrodu Društva Mihanović, gdje se zadržao 20 godina. Tijekom Prvoga svjetskog rata pomagao je domovini, a sudjelovao je i u svim rodoljubnim akcijama iseljenih Bokelja. Međutim, istaknuo se i u junačkim djelima na moru. Kao zapovjednik parobroda *Rowson* otkrivao je sakrivene njemačke brodove uz obalu argentinske Patagonije. Njihove je položaje javljao Englezima i savezničkoj eskadri, koja je 1915. u velikoj bitci pokraj Malvina (Falklandsko otočje) potopila neprijateljske brodove. I sam Damjanov sudjelovao je u toj bitci, o čemu je s pohvalama pisalo u argentinskom i savezničkom tisku, pa je primio pismeno priznanje od engleskog veleposlanika u Buenos Airesu. Nakon 30 godina plovidbe po Južnoj Americi odlučio se vratiti kući i 1934. godine postao je predsjednik Centra organizacije iseljenika za Boku, a 1936. godine primio je visoki orden za nacionalne zasluge od jugoslavenske vlade.

Milostislav Bartulica 1934. godine

Hrvatski književnik i publicist Milostislav Bartulica rođen je u Kotoru 6. V. 1893., a preminuo je u Zagrebu 20. I. 1984. Osnovnu školu i gimnaziju završio je u rodnome gradu, zatim je u Grazu studirao pravo, književnost u Beogradu i francuski jezik u Ženevi. Javnu djelatnost započeo je političkim člancima protiv austrijske vlasti i postao jedan od prvaka pokreta Jugoslavenske nacionalističke omladine u Dalmaciji, koja je djelovala na projektu južno-

slavenskog ujedinjenja. Za vrijeme Prvoga svjetskog rata 1916. otišao je u Čile kod hrvatskih iseljenika koji su se okupljali u organizaciji Jugoslavenska narodna obrana, a koji su ujedinjenjem Južnih Slavena vidjeli rješenje hrvatskog pitanja. U domovinu se vratio 1919. da bi 1928., nakon Radićeva umorstva, prestao s političkom djelatnošću i posvetio se iseljeničkim pitanjima.

THEOPHILE GAUTIER (82)

**„Oni koji traže raj na Zemlji, trebaju doći i vidjeti –
Dubrovnik i Boku kotorsku“**

George Bernard Shaw

**Ova poznata izreka velikog engleskog pisca odavno
je postala jedinstvenim promidžbenim sloganom
Dubrovnika i Boke kotorske.**

Izvor: Arhiva Nevena
Jerkovića

George Bernard Shaw se sredinom ožujka 1931. u Southamptonu ukrcao na brod THEOPHILE GAUTIER kao jedan od 260 putnika na kružnom putovanju Sredozemljem. Nakon posjete Ateni i Kotoru brod je u jutarnjim satima 30. ožujka pristao i u Dubrovniku, da bi predvečer, kako je zabilježio tadašnji lokalni tisak, „zadi-

mio put Mletaka“. Putnici na brodu su, kako kaže nepoznati kroničar, „ostali začarani našim prirodnim krasotama i historičnim spomenicima“. A jedan od njih je bio i G. B. Shaw, koji je tada zapisao svoju poznatu izreku i tako, unatoč svom doista kratkom boravku u Dubrovniku, ušao u anale bogate dubrovačke povijesti.

THEOPHILE GAUTIER je prvi diesel motorni putnički

brod u floti poznatog francuskog broдача Messageries Maritimes. Sagrađen je u brodogradilištu Dunkerque 1926., a prvu je komercijalnu plovidbu poduzeo u siječnju 1927. Imao je 10300 GT, bio dug 134 metra a mogao je prevoziti 105 putnika u prvom, 96 u drugom te 77 u trećem putničkom razredu. Dva Sulzer diesel glavna pogonska stroja ukupne snage 9000 KS omogućavala su mu plovidbu brzinom od 15 čvorova. Uglavnom

je plovio na redovnim putničko-teretnim prugama Sredozemljem sve do Crnog mora, a samo je povremeno poduzimao i kružna putovanja.

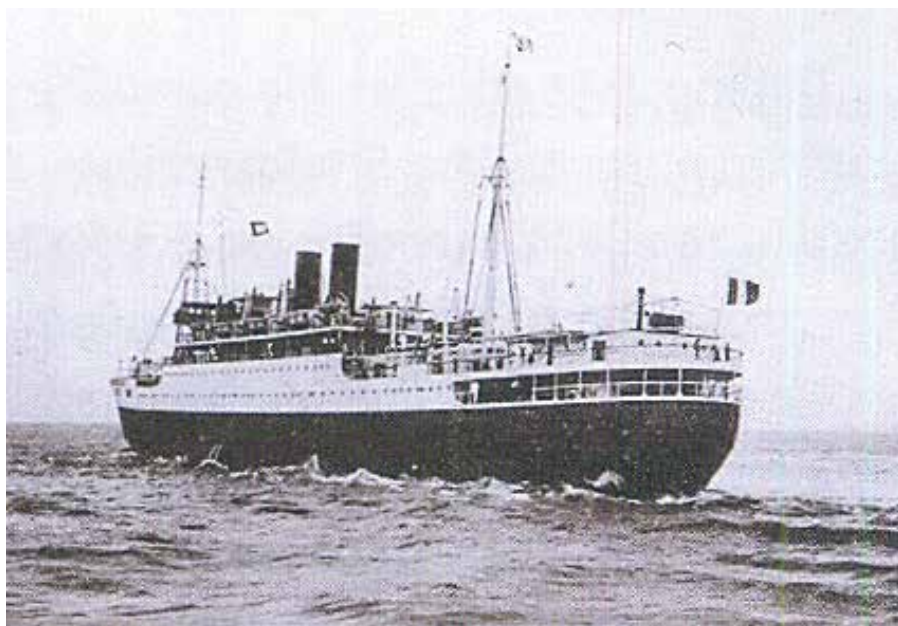
Početak Drugog svjetskog rata zatekao je THEOPHILE GAUTIER-a u posjedu francuske kvislinške Petainove vlade. Zbog nedostatka goriva i stalnih prijetnji savezničke avijacije, brod je uglavnom bio prisilno privezan u lukama Solun i Beirut. Koncem rujna 1941. maršal Petain je odlučio brod vratiti u Marseilles. U pratnji talijanskih razarača, THEOPHILE GAUTIER je konačno napustio solunsku luku 2. listopada, ali nažalost nije daleko dospio. Sljedećeg dana, britanska je podmornica TALISMAN presrela nesretni brod te ga je nedaleko grčkog otoka Kea sa nekoliko ispaljenih torpeda poslala na morsko dno. U tamnim vodama Egejskog mora sa njim je smrtno stradalo i 19 članova njegove posade. Tako je svoje plovidbe završio jedan malo poznati ali nama zanimljivi putnički krstaš, koji je unatoč samo jednoj posjeti ovom dijelu Jadrana ostavio duboki trag u povijesti njegovih kruž-

nih putovanja. Spretan spoj slučajne posjete velikoga pisca i njegove trenutačne literarne

inspiracije podario nam je tom prigodom do danas najbolji i neponovljivi turistički promidžbeni slogan.

George Bernard Shaw je posjetio Dubrovnik i 16. svibnja 1929. kada je odsjeo u hotelu Imperial. Nakon posjete Boki i vožnje serpentinama do Cetinja vratio se ponovo u Dubrovnik, odakle je nakon kraćeg zadržavanja u istom hotelu nastavio svoj put po Dalmaciji prema Splitu, Solinu, Trogiru i Šibeniku. Tom prigodom je bio doista oduševljen onim što je ovdje vidio i doživio, ali pravi literarni trenutak je trebao pričekati još dvije godine kada ga je ovamo na kružnom putovanju Sredozemljem dovezao THEOPHILE GAUTIER. I kada je veliki pisac konačno pronašao svoj zemaljski raj.

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Časopis Hrvatski glasnik, izdavača Hrvatskog građanskog društva, jedino je glasilo Hrvata Crne Gore. Bavi se temama važnim za život hrvatske zajednice u Crnoj Gori: političkim, gospodarskim, društvenim, kulturnim, povijesnim... ali je i u stalnoj misiji povezivanja dvaju država Hrvatske i Crne Gore

Distribuirana se u Crnoj Gori, Hrvatskoj, Europi, SAD, Kanadi, Australiji...

Otvoreni smo za suradnju, sugestije i dobronamjerne primjedbe. Nastojimo da svaki sljedeći broj uradimo bolje i kvalitetnije, sa raznolikim i zanimljivim sadržajem.

Budite i dalje s nama, šaljite Vaše priloge, budite i Vi jedan od kreatora našeg i Vašeg lista!

ČASOPIS MOŽETE PRONAĆI:

- U katedrali sv. Tripuna u Kotoru
- U uredu HGD CG
- U Tivtu u uredu Hrvatskoga nacionalnog vijeća
- U Župnom uredu sv. Nikole na Prčanju

Tiskanje časopisa potpomogli:

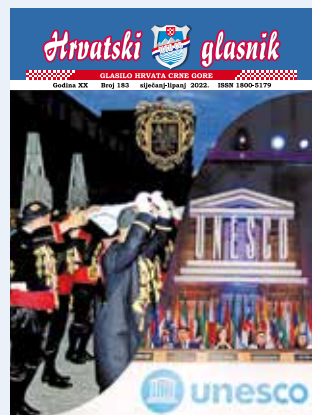
- SREDIŠNJI DRŽAVNI URED ZA HRVATE IZVAN REPUBLIKE HRVATSKE
- DUBROVAČKO-NERETVANSKA ŽUPANIJA

MEDIJSKI PARTNERI

99,0 MHz i 95,3 MHz

LOKALNI JAVNI EMITER RADIO KOTOR

S ponosom nosimo ime svoga grada!

IDEA

CRNA GORA

Croatia Airlines

Rim
Venecija
Vueling
Rim
Volotea
Venecija
easyJet
Milano

easyJet

Edinburgh
London
Bristol
British Airways
London
Monarch
Birmingham
London
Jet2.com
Belfast
Edinburgh
Leeds
Manchester
Newcastle
Nottingham
Norwegian
London

SAS

Kopenhagen
Oslo
Stockholm
Norwegian
Bergen
Helsinki
Kopenhagen
Oslo
Stavanger
Stockholm
Trondheim
Finnair
Helsinki

Croatia Airlines

Pariz
Nica
easyJet
Lyon
Pariz
Toulouse
Volotea
Bordeaux
Nantes
Marseille
Transavia France
Pariz

Vueling

Barcelona
Iberia
Madrid
Norwegian
Barcelona
Madrid

Izravni letovi iz Dubrovnika!

Croatia Airlines

Düsseldorf
Lufthansa
Frankfurt
München
Eurowings
Berlin
Düsseldorf
Hamburg
Hannover
Stuttgart
EasyJet
Berlin
Air Berlin
Düsseldorf
Transavia München

DUBROVNIK AIRPORT
ZRAČNA LUKA DUBROVNIK

✉ headoffice@airport-dubrovnik.hr / ☎ +385 (0) 20 773 100 / 📠 +385 (0) 20 773 322

Idealna kombinacija

Harmonizacija*

Od sada, IDEA i
FRANCA marketi,
ZA JEDNO za vašu
još bolju kupovinu.

IDEA

**SUPERMARKETI
FRANCA**

